

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ**
UNIVERSITY OF PATRAS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΡΩΗΝ ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ-
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΙΤΛΟΣ: Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ
ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ

ΥΠΡΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΥΡΙΟΣ ΤΣΙΦΟΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΦΩΤΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
Εννοιολογικές Προσεγγίσεις	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	3
1.1 Είδη Πληθωρισμού	3-4
1.2 Αίτια Πληθωρισμού	4-5
1.3 Αποτελέσματα Πληθωρισμού	5
1.4 Μέτρα Αντιμετώπισης Πληθωρισμού	6
1.5 Καταπολέμηση Πληθωρισμού	6-7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
2.1 Η Ελλάδα Πριν την ΟΝΕ	7-8
2.2 Ιστορική Αναδρομή	8-10
2.3 Συνθήκες Ευρωπαϊκής Ένωσης	
2.3.1 Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ)	10-12
2.3.2 Συνθήκη Μάαστριχ	12
2.3.3 Συνθήκη Άμστερνταμ	
2.3.4 Συνθήκη Νίκαιας	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
3.1 Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ)	14
3.1.1 Υλοποίηση της ΟΝΕ και λόγοι δημιουργίας	14-17
3.2 Ενιαία Νομισματική Πολιτική της Ε.Ε	17-18
3.2.1 Το ψήφισμα του 1971	18-19
3.3 Τα στάδια της ΟΝΕ	19-20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1981-2012	
4.1 Έτος 1980-1989	20-22
4.2 Έτος 1990-1995	23-29
4.3 Έτος 1996-2000	29-36
4.4 Έτος 2001-2005	37-42
4.5 Έτος 2006-2010	42-53

4.6 Έτος 2011-2012	53-56
Συμπέρασμα	56
Πηγές Εργασίας	56-57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της πτυχιακής ονομάζεται ο πληθωρισμός στην Ελλάδα πριν και μετά την υιοθέτηση του Ευρώ. Αναφέρεται στις επιπτώσεις του πληθωρισμού που είχε η Ελλάδα τόσο σε περίοδο δραχμής όσο και σε ευρώ. Στην πτυχιακή αυτή αφού αναφερθούν βασικές έννοιες, καθώς και διάφορες αναφορές τόσο στον πληθωρισμό στην Ελλάδα όσο και στο ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι συμβαίνει με τον πληθωρισμό πριν και κατά τη διάρκεια του ευρώ.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Με τον όρο πληθωρισμό ορίζουμε το φαινόμενο της συνεχούς αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών μιας οικονομίας σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Η ποσότητα του πληθωρισμού προσδιορίζεται με βάση τον δείκτη τιμών του καταναλωτή ο οποίος φαίνεται από την ύπαρξη της ανάπτυξης τόσο των αγαθών όσο και των υπηρεσιών. Ο δείκτης τιμών του καταναλωτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τους αριθμοδείκτες. Με τον πληθωρισμό υπάρχει μια ανισότητα στην οικονομία κυρίως στα εισοδήματα. Σε περίοδο πληθωρισμού παρατηρείται μείωση των εισοδημάτων με αποτέλεσμα να μην μπορεί ο κόσμος να κάνει αποταμιεύσεις καθώς επίσης συμβάλλει και στην εισαγωγή προϊόντων.

Ως αριθμοδείκτες ορίζεται η ποσοστιαία μονάδα μέτρησης οικονομικών μεγεθών. Οι αριθμοδείκτες καταγράφουν την οικονομική μονάδα τόσο των επιχειρήσεων όσο και των καταναλωτών.

Ως δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) ορίζεται η αριθμητική πληροφορία τόσο των νοικοκυριών-ιδιωτών, οικονομικών ιδρυμάτων όσο και την οικονομία του κράτους. Ο ΔΤΚ χρησιμοποιείται από την κυβέρνηση ώστε να υπάρχει αποτέλεσμα της πολιτικής οικονομίας αφού εφαρμόζεται για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Ο ΔΤΚ δείχνει όλα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που καταναλώνουν ή χρησιμοποιούν οι ιδιώτες-νοικοκυρές η ακόμα και οι επιχειρήσεις. Μερικά παραδείγματα στα οποία χρησιμοποιείται ο ΔΤΚ είναι: η στέγαση, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, η ένδυση, η μετακίνηση, η ιατρική περίθαλψη, η επικοινωνία, άλλα αγαθά όπως τα τσιγάρα, άλλες υπηρεσίες όπως υπηρεσίες προσωπικές υπηρεσίες και τα τρόφιμα και τα ποτά.

Με τον όρο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) ορίζουμε τον οικονομικό δείκτη που χρησιμοποιείται για την μέτρηση διαχρονικών αλλαγών των τιμών τόσο των καταναλωτικών αγαθών όσο και των υπηρεσιών που αποκτώνται, χρησιμοποιούνται ή ακόμα πληρώνονται από τα νοικοκυριά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΕΙΔΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με το πως μεταβάλλεται ο πληθωρισμός τόσο στην οικονομία όσο και στα εισοδήματα των νοικοκυριών διακρίνεται σε: πληθωρισμό ζήτησης, πληθωρισμό κόστους, εισαγόμενος πληθωρισμός, πληθωρισμό αδράνειας, στασιμοληθωρισμό, κατευθυνόμενο πληθωρισμό, αφανή πληθωρισμό, συμπιεσμένο πληθωρισμό, έρπων πληθωρισμό, **καλπάζων** πληθωρισμό ή αλλιώς υπερπληθωρισμό και σε αντιπληθωρισμό.

Στον **πληθωρισμό ζήτησης** παρατηρείται η αύξηση της ζητούμενης ποσότητας των αγαθών. Για την παραγωγή των αγαθών χρειάζεται η πλήρης απασχόληση των συντελεστών παραγωγής. Η αύξηση τόσο της ζητούμενης ποσότητας όσο και η απασχόληση των συντελεστών έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών.

Ο **πληθωρισμός κόστους** παρατηρείται σε περίοδο χαμηλής δραστηριότητας τόσο της αγοράς όσο και των φόρων. Σε αυτόν το πληθωρισμό παρατηρούμε την αύξηση των τιμών είτε γιατί υπάρχει μεγάλη φορολογία για την παραγωγή των αγαθών είτε ακόμα παρατηρείται αύξηση των πρώτων υλών ή ακόμα και από το ότι οι εργαζόμενοι ζητούν κάποια αύξηση μισθού.

Ο **εισαγόμενος πληθωρισμός** παρατηρείται όταν υπάρχει αύξηση τόσο των τιμών των πρώτων υλών όσο και η ζήτηση των εγχώριων αγαθών του εξωτερικού.

Στον **πληθωρισμός αδράνειας** παρατηρείται ο σταθερός ρυθμός αύξησης.

Στον **στασιμοπληθωρισμό ή πληθωρισμός ύφεσης** παρατηρείται ταυτόχρονη αύξηση του ποσοστού ανεργίας καθώς και η ύπαρξη του πληθωρισμού.

Στον **κατευθυνόμενο πληθωρισμό** παρατηρείται η μεγάλη προσφορά έκδοσης νέων νομισμάτων από τις νομισματικές αρχές.

Στον **αφανή πληθωρισμό** παρατηρείται η ύπαρξη πληθωριστικών πιέσεων με την παρέμβαση του κράτους ώστε να μην υπάρχει αύξηση τιμών. Για να συμβεί αυτό το κράτος χορηγεί επιδοτήσεις για την τιμή των αγαθών ή ακόμα και η χαμηλή προσφορά ενός αγαθού δίνοντας αγορανομικό δελτίο στους καταναλωτές.

Στον **συμπιεσμένο πληθωρισμό** παρατηρείται η επέμβαση του Κράτους κρατώντας σταθερές τις τιμές ώστε να παραμείνουν χαμηλές από εκείνες που διαμορφώνονται σύμφωνα με το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Παρατηρείται δηλαδή η ύπαρξη της αστυνόμευσης της οικονομίας για την προστασία των καταναλωτών.

Στον **έρπων πληθωρισμό** παρατηρείται μια μικρή αύξηση των τιμών η οποία δεν ξεπερνάει το 4-5% το χρόνο.

Στον **καλπάζων πληθωρισμό ή υπερπληθωρισμό** παρατηρείται υψηλός ρυθμός μεταβολής των τιμών. Σε αυτό το είδος του πληθωρισμού παρατηρούμε την υποτίμηση της αγοραστικής αξίας του χρήματος

Όσον αφορά τον **αντιπληθωρισμό** παρατηρούμε μια μείωση των τιμών.

1.2 ΑΙΤΙΑ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

1.2.1 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Σε αυτού του είδους τον πληθωρισμό παρατηρείται αύξηση των τιμών εξαιτίας της ζήτησης των αγαθών και υπηρεσιών. Με την αύξηση της ζήτησης των αγαθών παρατηρείται και η αύξηση της παραγωγής των αγαθών από τις επιχειρήσεις. Βέβαια για την παραγωγή αυτών των αγαθών χρειάζεται η πλήρη απασχόληση των συντελεστών παραγωγής αρκεί να υπάρχουν συντελεστές παραγωγής που δεν απασχολούνται πλήρως ούτως ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν στην παραγωγή των προϊόντων.. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους παραγωγής και των τιμών των αγαθών.

Έστω η καμπύλη ζήτησης D και προσφοράς η καμπύλη S που τέμνονται σε ένα σημείο και προσδιορίζουν την παραγόμενη ποσότητα σε μονάδες $Q1$ και την τιμή του αγαθού $P1$. Μια αύξηση ζήτησης σε περίοδο πληθωρισμού ζήτησης μεταφέρει την καμπύλη ζήτησης δεξιότερα στη θέση D' . Παρατηρούμε ότι με τη μετατόπιση της καμπύλης αυξάνεται η

ζητούμενη ποσότητα σε Q_2 και η τιμή του αγαθού σε P_2 . Αυτό συμβαίνει μόνο όταν υπάρχουν συντελεστές παραγωγής οι οποίοι υπολειτουργούν.

Αντίθετα σε περίπτωση που όλοι οι συντελεστές παραγωγής βρίσκονται σε πλήρη απασχόληση τότε παρατηρούμε ότι υπάρχει μια αύξηση τιμής για κάθε επιπλέον ζητούμενη ποσότητα αγαθού. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε ανελαστική ζήτηση αφού η επιχείρηση μπορεί να προσφέρει τόση ποσότητα αγαθών αφού όλοι οι συντελεστές παραγωγής της βρίσκονται σε πλήρη απασχόληση. Στο παρακάτω διάγραμμα προσφοράς και ζήτησης παρατηρούμε ότι παρόλο που υπάρχει ζήτηση αγαθών η καμπύλη ζήτησης από D μετατοπίζεται προς τα επάνω και γίνεται D' παρόλα αυτά η παραγόμενη και η προσφερόμενη ποσότητα είναι Q ενώ η τιμή από P_1 έγινε P_2 . Αυτό φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

1.2.2 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΟΣΤΟΥΣ

Σε αυτού του είδους τον πληθωρισμό παρατηρείται η αύξηση των τιμών των προϊόντων σε περίοδο στασιμότητας της οικονομίας αλλά και ανεργίας. Η ύπαρξη του πληθωρισμού αυτού στηρίζεται στα ολιγοπώλια στην αγορά αγαθών καθώς επίσης και στην ύπαρξη εργατικών σωματείων στην αγορά εργασίας. Αντίθετα τα σωματεία προσπαθούν να επιτύχουν καλύτερη οικονομία για τα μέλη της προσπαθώντας να αυξήσουν το μισθό των εργαζομένων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους παραγωγής των προϊόντων αφού υπάρχει αύξηση στους μισθούς. Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρείται η καμπύλη ζήτησης και προσφοράς σε περίοδο πληθωρισμού κόστους. Παρατηρούμε ότι η καμπύλη προσφοράς τέμνει την καμπύλη ζήτησης σε ένα σημείο με τιμή P και ζητούμενη παραγωγή σε μονάδες Q . Έστω ότι υπάρχει αύξηση του κόστους παραγωγής, τότε η καμπύλη προσφοράς θα μετακινηθεί προς τα πάνω και αριστερά. Με τη μετακίνηση της καμπύλης παρατηρούμε ότι η καινούρια καμπύλη τέμνει την καμπύλη ζήτησης σε ένα νέο σημείο. Επιπλέον παρατηρούμε ότι με την αύξηση της τιμής από P σε P' υπάρχει μείωση της προσφερόμενης ποσότητας από Q σε Q' .

1.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Ο πληθωρισμός έχει αρνητικές συνέπειες με αποτέλεσμα να διαταράσσει τη λειτουργία της οικονομίας σε όλους τους τομείς της. Ο πληθωρισμός πλήττει τα σταθερά εισοδήματα, τις αποταμιεύσεις καθώς και τους δανειστές ή τους δανειζόμενους.

Ο πληθωρισμός πλήττει τα άτομα των οποίων το εισόδημα είναι σταθερό ή ακόμα αυξάνεται με μικρότερους ρυθμούς από τον πληθωρισμό με αποτέλεσμα να χάνεται το βιοτικό τους επίπεδο εξαιτίας της μείωσης του πραγματικού τους εισοδήματος. Από ότι φαίνεται ο πληθωρισμός πλήττει τους συνταξιούχους, τους υπαλλήλους καθώς και των μισθωτών των οποίων ο μισθός είναι σταθερός και δεν μεταβάλλεται συχνά. Σε αντίθετη περίπτωση ο πληθωρισμός δεν πλήττει τα άτομα των οποίων το εισόδημα προέρχεται από κέρδη και αυτό γιατί τα κέρδη συμβαδίζουν με τον πληθωρισμό.

Επιπλέον ο πληθωρισμός πλήττει τους μικρούς αποταμιευτές οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα έγκυρης επένδυσης των χρημάτων τους γιατί μειώνει την αξία της αποταμίευσης. Για αυτό το λόγο σε περίπτωση έντονου πληθωρισμού παρατηρείται η μείωση των αποταμιεύσεων και η αύξηση της κατανάλωσης.

Επίσης ο πληθωρισμός φαίνεται να επιδρά αρνητικά αυτούς που δανείζουν ενώ αντίθετα επιδρά θετικά σε αυτούς που δανείζονται. Αυτό συμβαίνει γιατί ο πληθωρισμός βοηθάει στη διατήρηση των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα πράγμα που σημαίνει την επιβράδυνση του κόστους κεφαλαίου και την εξασθένηση για επενδύσεις. Τέλος με τον πληθωρισμό

παρατηρείται η ύπαρξη της ανακατανομής των εισοδημάτων η οποία ευνοεί τα υψηλά εισοδήματα και πλήττει τα χαμηλά αφού τιμές και εισοδήματα δεν αυξάνονται με τον ίδιο τρόπο.

1.4 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

1.4.1 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

Εάν ο πληθωρισμός παρατηρηθεί ότι είναι πληθωρισμός ζήτησης τότε μπορούν να εφαρμοστούν κάποιες μεταρρυθμίσεις όπως είναι η προσθήκη φόρων με αναλλοίωτα τα δημόσια έξοδα ή ελάττωση δημόσιων εξόδων και σε ίσα ποσά ελάττωση των φόρων ή ακόμα και ελάττωση των δημόσιων εξόδων με τους φόρους που δε μπορούν να αλλαχθούν.

Σε περίπτωση που αναγνωριστεί ότι οι πληθωριστικές πιέσεις οφείλονται στην παρέμβαση των νοικοκυριών τότε θα πρέπει να διαλεχτεί να γίνει η άνοδος της τιμής των φόρων που θα προκαλέσει την ελάττωση του υπάρχοντος εισοδήματος καθώς και την εξασθένηση της ζήτησης. Εάν διαπιστωθεί ότι οι πληθωριστικές πιέσεις οφείλονται στον δημόσιο τομέα τότε θα πρέπει να τονιστεί ότι θα ήταν καλύτερα η ελάττωση των δημόσιων εξόδων.

Τέλος αν ανακαλυφθεί ότι οι πληθωριστικές πιέσεις οφείλονται στις επιχειρήσεις ως αρμόδιο μέτρο κρίνεται η άνοδος των φόρων πάνω στα κέρδη της.

1.4.2 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ ΚΟΣΤΟΥΣ

Εάν ο πληθωρισμός διαπιστωθεί ότι είναι πληθωρισμός κόστους, τότε η πολιτική κατά του πληθωρισμού δε θα πρέπει να αποσκοπεί στην εξάντληση της ζήτησης αλλά στον περιορισμό των στοιχείων του κόστους του κατασκευής των αγαθών και γενικότερα τους παράγοντες που καθορίζουν την οριστική τιμή του προϊόντος στον καταναλωτή. Αυτό συμβαίνει επειδή η ελάττωση των παραγόντων του κόστους γίνεται η αιτία στο να ελαττωθεί η τιμή καθώς επίσης και να μεγαλώσει η κατασκευή των αγαθών. Σε αντίθετη περίπτωση η μείωση της ζήτησης πιθανόν να ελαττώσει τη τιμή αλλά σίγουρα θα λιγοστέψει και την παραγωγή των προϊόντων.

Επομένως η δημοσιονομική συμμετοχή μπορεί να εστιάσει στην ελάττωση των φόρων αφού όλοι οι φόροι τελικά μετακυλίνουν στις τιμές, στη παροχή των αναγκαίων για τη λειτουργία της επιχείρησης χρημάτων από δημόσιες δαπάνες προγραμμάτων πραγματοποιημένης έρευνας και προώθησης των μοντέρνων τεχνολογιών και των επιτοκίων, που θα προκαλέσουν την άνοδο της ικανότητας της παραγωγής της προσφοράς της εργασίας-κεφαλαίου και σε περιορισμό της ανόδου των τιμών.

1.5 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Οι μέθοδοι που εφαρμόζονται για την καταπολέμηση του πληθωρισμού ζητήσεως επηρεάζουν αρνητικά στην καταπολέμηση του πληθωρισμού κόστους και η εφαρμογή τους μπορεί να προκαλέσει, ταυτόχρονα με τον πληθωρισμό και σε στασιμότητα της οικονομικής ανάπτυξης δηλαδή στον στασιμοπληθωρισμό. Για την καταπολέμηση του πληθωρισμού κόστους, θα πρέπει πρώτα να ληφθεί υπόψιν η αιτία που τον δημιούργησε και μετά να γίνουν τα κατάλληλα μέτρα εναντίον της αιτίας αυτής.

Με αφορμή τις παραπάνω σκέψεις είναι δυνατό να εφαρμοστούν τα παρακάτω μέτρα:

Α) Όταν ο πληθωρισμός οφείλεται σε άνοδο των μισθών και ημερομισθίων τότε πρέπει να αντιμετωπιστεί με το να υποβοηθήσουμε τις δραστηριότητες εκείνες που γίνονται αιτία στην ανάπτυξη της παραγωγής, έτσι ώστε η επιπλέον απόκτηση των μισθών να έχει ανταμοιβή σε

αγαθά. Επίσης αποβλέπεται η πολιτική λιτότητα σε παραπέρα άνοδος των μισθών και των εισοδημάτων (Πάγωμα μισθών).

β) Όταν ο πληθωρισμός προέρχεται από υπέρ ογκώδη κέρδη, τότε επιδιώκεται η αντιμετώπιση του με τον έλεγχο τιμών, την ακριβή κοστολόγηση και τον καθορισμό χαμηλού ποσοστού κέρδους στο εμπόριο των αγαθών.

γ) Ο εισαγόμενος πληθωρισμός, που οφείλεται στο μεγάλο κόστος των πρώτων υλών ή των τελικών αγαθών, αντιμετωπίζεται με την προσπάθεια για την άνθηση της εγχώριας παραγωγής, ώστε να παράγονται στο εσωτερικό τα ίδια αγαθά ή υποκατάστατα αυτών με χαμηλότερο κόστος.

δ) Ο πληθωρισμός κόστους, που είναι εισαγόμενος και προέρχεται από αγαθά με ανελαστική ζήτηση (π.χ. το πετρέλαιο) είναι δύσκολο αν όχι αδύνατο να αντιμετωπιστεί.

1.5.1 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΖΗΤΗΣΕΩΣ

Όπως γίνεται αντιληπτό, η αντιμετώπιση του πληθωρισμού κόστους είναι πάρα πολύ δύσκολη. Τα μέτρα, που εφαρμόζονται αποσκοπούν στο να πείσουν τους εργάτες και εργοδότες να πάψουν να ανταγωνίζονται στις ανόδους των τιμών και των μισθών μεμονωμένα, αλλά σε σχέση με την παραγωγικότητα.

Πέρα όμως από τα παραπάνω μέτρα που διευκρινίστηκαν, κάθε πολίτης έχει την υποχρέωση και την δύναμη να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό. Αν όλα τα στρώματα του πληθυσμού, εργάτες, αγρότες και επιχειρηματίες συνειδητοποιήσουν ότι η ευημερία τους έχει ως προϋπόθεση τόσο την αγοραστική δύναμη του χρήματος όσο και από τις χρηματικές τους αμοιβές, ίσως αυτό τους οδηγήσει στο να μετριάσουν στο μέλλον τις απαιτήσεις τους για μεγαλύτερες τιμές των αγαθών και υψηλότερες χρηματικές απολαβές.

Η συμπεριφορά αυτή των διαφόρων στρωμάτων του πληθυσμού θα είχε ευνοϊκό αποτέλεσμα στην σταθερότητα, γιατί όλες οι αυξήσεις των τιμών θα διοχετευόντουσαν σε άνοδο της απασχόλησης και του πραγματικού κοινωνικού προϊόντος, παρά σε μεγάλωμα των τιμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΟΝΕ

Η αρχή του 20ου αιώνα ήταν καθοριστικό για την πορεία της ελληνικής οικονομίας καθώς και των ελληνικών τραπεζικών συστημάτων. Παρατηρείται ότι το έτος του 2000 ήταν καθοριστικό για την οικονομία της χώρας καθώς και για τα χρηματοπιστωτικά συστήματα της χώρας. Με την είσοδο της χώρας στο ευρώ, την 1η Ιανουαρίου του 2001, τελείωσε μια μεγάλη περίοδος αναδιαμόρφωσης, ανασύνταξης και σταθερότητας της οικονομίας. Παρατηρείται η μείωση σε αμετάβλητη ανάπτυξη τόσο του πληθωρισμού όσο και των επιτοκίων. Επιπλέον η αύξηση της παραγωγής καθώς και η αύξηση των δημοσιονομικών μεγεθών είχαν ως αποτέλεσμα ο προϋπολογισμός για το 2001 να είναι πλεονασματικός μετά από πολλές δεκαετίες.

Παρατηρείται η εισαγωγή σύγχρονων αντιλήψεων σύμφωνα με τις ήδη υπάρχουσες ή ο σχηματισμός στην ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο των παραγωγικών, πολιτειακών και διακυβερνητικών δομών. Ο εκσυγχρονισμός ή η διαμόρφωση των δόμων έφερε σαν αποτέλεσμα την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου καθώς και των συνθηκών ζωής της χώρας.

Παρατηρείται ότι στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου βοήθησε η προσαρμογή και η αύξηση της ελληνικής οικονομίας από τις ελληνικές τράπεζες. Επιπλέον οι τράπεζες συνέβαλαν στην προσέγγιση του ευρωπαϊκού μέσου επιπέδου εξυπηρέτησης της πελατείας με ανάλογους όρους με αυτούς των ανταγωνιστών στις διεθνείς αγορές καθώς και η διαχείριση των κινδύνων των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που παρέχουν με βάση τους μηχανισμούς που διαθέτουν.

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

9 ΜΑΙΟΥ 1950: Η δημιουργία της Ενωμένης Ευρώπης

Το 1950 λόγω ενός ψυχροπολεμικού κλίματος μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας υπήρξε η ανάγκη της δημιουργίας συμφιλίωσης μεταξύ των δύο αυτών αντιπάλων. Ήταν αναγκαίο να γίνει η δημιουργία ενός δεσμού ανάμεσα στα δύο αυτά κράτη ούτως ώστε να μαζευτούν γύρω από αυτές όλες οι ελεύθερες χώρες της Ευρώπης, ώστε να φτιάξουν ένα κοινό μέλλον. Ωστόσο, σημαντικό ρόλο για την δημιουργία της οικονομικής ενοποίησης της Ευρώπης είχε η δήλωση του Γάλλου Υπουργού Εξωτερικών Robert Schumann στο Παρίσι, στην οποία δήλωνε την υποχρέωση να δημιουργηθεί μια ενωμένη Ευρώπη τόσο για μια οικονομική ανάπτυξη όσο και για την απόκτηση της διεθνούς ειρήνης. Στη δήλωσή του ο Υπουργός Εξωτερικών παρουσίασε την ιδέα μιας κοινής παραγωγής Άνθρακα και Χάλυβα της Γαλλίας και της Γερμανίας ώστε να γίνει η αρχή της ανάπτυξης μιας δομής η οποία θα δίνει τη δυνατότητα σε άλλες χώρες της Ευρώπης την είσοδο τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάτω από αυτό το σχήμα μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης Κρατών εντάχθηκαν: το Βέλγιο, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Γερμανία και η Ολλανδία οι οποίες υπέγραψαν μια// συμφωνία στο Παρίσι στις 18/4/1951 για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Αυτή η συμφωνία μπήκε σε ισχύ περίπου ενάμιση χρόνο μετά στις 25/7/1952.

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1957: Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Τα επόμενα πέντε χρόνια τα έξι κράτη-μέλη της ΕΚΑΧ αποφάσισαν να δημιουργήσουν μια κοινή αγορά κάνοντας μια στενή συνεργασία στον οικονομικό τομέα μεταξύ τους. Έτσι στις 25 Μαρτίου 1957 ιδρύθηκε η ΕΟΚ με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης από τα έξι κράτη-μέλη δηλαδή το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, το Βέλγιο και η Ιταλία.

Θέσπισαν όργανα και μηχανισμούς λήψης αποφάσεων που επιτρέπουν την έκφραση τόσο των εθνικών συμφερόντων όσο και μιας κοινοτικής θεώρησης. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποτελεί στο εξής τον κύριο πόλο γύρω από τον οποίο οργανώνεται η ευρωπαϊκή οικοδόμηση.

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1963: Συνθήκη του Γιαουντέ

Το 1963 υπογράφηκε μια σύμβαση μεταξύ των ιδρυτικών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των πρώην αποικίες τους στην Αφρική. Η υπογραφή της σύμβασης αυτής έγινε ύστερα από την απόφαση των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το κοινό τους μέλλον στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Με τη σύμβαση αυτή τα ιδρυτικά μέλη διαβεβαίωσαν στις αποικίες στην Αφρική μερικά εμπορικά οφέλη και οικονομική υποστήριξη. Τη σύμβαση του Γιαουντέ αποδέχτηκε η σύμβαση Λομέ η οποία πραγματοποιείται σε 70 χώρες της Καραϊβικής, του Ειρηνικού και της Αφρικής και ανέδειξε την Ευρωπαϊκή Ένωση την πρώτη κοινή βάση υποστήριξης για την ανάπτυξη. Η συνεργασία εξαπλώθηκε κάτω από άλλες μορφές στις περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας.

1η ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1973: Πρώτη Διεύρυνση της ΕΟΚ

Όλα τα κράτη-μέλη τα οποία αποδέχονται το σύνολο των υποχρεώσεων που προβλέπονται στις ιδρυτικές Συνθήκες και καθοριστικούς στόχους της ΕΟΚ είναι δεκτά η ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την υποψηφιότητα της ένταξης ενός κράτους-μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει το κράτος-μέλος να πληρεί ένα κριτήριο. Θα πρέπει το κράτος-μέλος που είναι υποψήφιο να βρίσκεται εντός της ευρωπαϊκής ηπείρου καθώς επίσης να μπορεί να πραγματοποιεί όλες τις δημοκρατικές διαδικασίες που χαρακτηρίζουν το κράτος δικαίου. Έτσι την 1η Ιανουαρίου του 1973 γίνεται η πρώτη διερεύνηση της Κοινότητας στην οποία εντάχθηκαν σε αυτή τα κράτη της Ιρλανδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Δανίας. Συνεχίζεται η διεύρυνση της ΕΟΚ με την εισχώρηση χωρών οι οποίες έχουν πλέον δημοκρατικές διαδικασίες με την ένταξη της Ελλάδος το 1981 και το 1986 με την ένταξη των κρατών της Πορτογαλίας και της Ισπανίας. Λίγα χρόνια αργότερα εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1995 η Σουηδία, η Φιλανδία και η Αυστρία.

7-10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1979: Πρώτες εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Στις αρχές Ιουνίου του 1979 γίνονται εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το οποίο έχει σημαντικό ρόλο στην αρμονία των θεσμικών οργάνων της Κοινότητας. Το κοινοβούλιο ενεργεί για το καλό του λαού και είναι δημοκρατική πτυχή του Ευρωπαϊκού σχεδίου. Για τη σωστή λειτουργία του Κοινοβουλίου, κάθε πέντε χρόνια γίνεται με καθολική ψηφοφορία η εκλογή εκπροσώπων οι οποίοι ανήκουν σε κράτη της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βρίσκεται στο Στρασβούργο και κληροδοτεί σπουδαίες εξουσίες λήψεων αποφάσεων και ελέγχου.

Υπογραφή εντάξεως της Ελλάδας στην ΕΟΚ

Η ένταξη της Ελλάδος στην ΕΟΚ πραγματοποιήθηκε το 1979 ύστερα από πολλές προσπάθειες του πρωθυπουργού της Ελλάδος κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, καθώς και των συνεργατών του κ. Γ. Ράλλη και του κ. Π. Παπαληγούρα. Ως πρόεδρος της ελληνικής κυβέρνησης ο Κωνσταντίνος Καραμανλής μαζί με το συνεργάτη του Γεώργιο Ράλλη, υπέγραψαν την συνθήκη της ένταξης στην ΕΟΚ, παρουσία όλων των Ευρωπαϊκών ηγετών στο Ζάππειο Μέγαρο στην Αθήνα.

17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1986:Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Τα επόμενα χρόνια τα έξι κράτη μέλη της ΕΚΑΧ αποφάσισαν να συνεργαστούν πολύ στενά στο τομέα της οικονομίας δημιουργώντας μια κοινή αγορά. Η απόφαση αυτή συνέβαλλε στη δημιουργία της ΕΟΚ στις 25 Μαρτίου του 1957 με υπογραφή της συνθήκης της Ρώμης από τα έξι κράτη την Ιταλία, το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ολλανδία, το Λουξεμβούργο και τη Γαλλία. Με τη συνθήκη της Ρώμης θεσπίστηκαν όργανα και μηχανισμοί λήψεως αποφάσεων που επέτρεπαν την έκφραση μιας κοινοτικής θεώρησης καθώς και την έκφραση των εθνικών συμφερόντων.

Η Ένταξη της Ελλάδος στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ)

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής, στην Πορτογαλία αφορούσε την ένταξη της Ελλάδος στην Οικονομική Νομισματική Ένωση από την 1η Ιανουαρίου του 2001.

Για την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ έπρεπε να καλυφθούν οι οικονομικοί δείκτες που απαιτούντο από την ελληνική κυβέρνηση. Για να γίνει αυτό έπρεπε να γίνουν πολλές προσπάθειες από την ελληνική κυβέρνηση. Με αυτό τον τρόπο ο ελληνικός λαός δέχτηκε την ένταξη της Ελλάδος στην Οικονομική Νομισματική Ένωση γιατί πίστευε στην ύπαρξη του δεσίματος μεταξύ της Ελλάδος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρατηρείται ότι η Ελλάδα γίνεται και τυπικά δεκτή από τους εταίρους αφού καταβλήθηκαν πολύχρονες και κοπιαστικές από την μεριά της Ελλάδος για την προσαρμογή της στις συνθήκες λειτουργίας της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αγοράς.

Έτσι η Ελλάδα εντάσσεται οριστικά στον σκληρό πυρήνα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που εξασφαλίζει την πρόοδο της χώρας τόσο στην οικονομία όσο και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της. Με την υιοθέτηση του ευρώ παρατηρούνται αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον, οι οποίες μπαίνουν σε εφαρμογή από τις υπάρχουσες συνθήκες, που ασκούνται από την οικονομική πολιτική. Από αυτές στις αλλαγές επηρεάζονται όλοι οι συναλλασσόμενοι που έφερε η ένταξη της δραχμής στη ζώνη του ευρώ όπως είναι οι συνταξιούχοι, οι μισθωτοί, οι φορολογούμενοι, οι καταναλωτές, οι επιχειρήσεις καθώς και οι έμποροι.

2.3 ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

2.3.1 ΑΡΧΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑ (ΕΚΑΧ)

Η πρώτη συνθήκη υπογράφηκε στο Παρίσι στις 18 Απριλίου το 1951 από την Γαλλία, τη Γερμανία και τις χώρες Μπενελουξ (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο) και τέθηκε σε εφαρμογή την 23η Ιουλίου του 1952. Ήταν η πρώτη κοινοτική συνθήκη η οποία θεμελίωσε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Η συνθήκη αυτή είχε ως σκοπό να εξαφανίσει ότι εμπόδιο υπήρχε στις συναλλαγές των χωρών και να δημιουργήσει μια κοινή αγορά στην οποία θα ικανοποιούταν οι επιθυμίες όλων των κατοίκων της Κοινότητας ανεξαρτήτου εθνικότητας από αγαθά ανθρακωρυχείων και σιδηρουργείων. Επιπλέον είχε ως σκοπό την ελεύθερη κυκλοφορία τόσο των κεφαλαίων όσο και των εργαζομένων για αυτούς τους τομείς. Βέβαια για να πραγματοποιηθούν οι στόχοι αυτοί στη συνθήκη χρειάστηκε να μπουν ορισμένοι κανόνες που αφορούσαν θέματα όπως παραγωγή, τιμές, επενδύσεις, συγχωνεύσεις και συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων, εθνικές ενισχύσεις καθώς και σε θέματα εμπορικών και μεταφορών πολιτικής. Οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονταν από κάποιες εθνικές αρχές όπως είναι η Ανώτατη Αρχή και το Συμβούλιο των Υπουργών που με τις αποφάσεις τους ανάγκαζαν τα κράτη-μέλη να τα ακολουθήσουν. Για αυτό το λόγο τα κράτη-μέλη έπρεπε να δημιουργήσουν κοινοτικά όργανα που θα έβαζαν σε ενέργεια τους κανόνες αυτούς επιβάλλοντας με τη σειρά τους τις εξουσίες τους στις αρμόδιες εθνικές αρχές. Η συνθήκη ΕΚΑΧ κατάφερε να ιδρύσει μια Συνέλευση και ένα Ευρωπαϊκό Δικαστήριο παρόλο τον περιορισμένο χρόνο εφαρμογής της. Η συνθήκη ΕΚΑΧ είχε περιορισμένο χρόνο γιατί αποτέλεσε ένα πείραμα από τους ιδρυτές της διότι πίστευαν ότι θα εξελισσότανε και σε άλλους οικονομικούς τομείς με αποτέλεσμα τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας. Στις 23 Ιουλίου του 2002 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ρύθμιζε τους πόρους, τα προγράμματα και τις διεθνείς υποχρεώσεις που αναφέρονταν στους κανόνες που σχετίζονταν με τους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα οι οποίοι μπήκαν στο κοινοτικό δίκαιο. Η συνθήκη ΕΚΑΧ έχει ως αντικείμενο τον άνθρακα και το χάλυβα οι οποίοι αφορούν τους τομείς της ενέργειας και της βιομηχανίας.

Τη συνθήκη της ΕΚΑΧ τη διαδέχτηκε η συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) γνωστή και ως Ευρατόμ. Η συνθήκη ΕΚΑΕ υπογράφηκε στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου του 1957 και τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Ιανουαρίου του 1958. Η συνθήκη είχε ως σκοπό την δημιουργία μιας κοινής αγοράς πυρηνικών υλικών και εφοδίων, στην κατάρτιση μιας κοινής πυρηνικής νομοθεσίας, στην εγκατάσταση ενός κοινού συστήματος

εφοδιασμού σε πρώτες ύλες, ενός συστήματος ελέγχου για την ειρηνική χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας καθώς και κοινών κανόνων ασφαλείας και υγιεινής του πληθυσμού και των εργαζομένων έναντι της ραδιενέργειας. Βασικό στοιχείο της συνθήκης ήταν η τακτοποίηση των ερευνητικών προγραμμάτων των κρατών μελών και ένα κοινό πρόγραμμα έρευνας, που θα πραγματοποιούσε τη λειτουργία ενός Κοινού Κέντρου Ερευνών, θα βελτιώνει την τεχνολογία και θα προχωρούσε την παραγωγή της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη. Ενώ κατά το χρόνο δημιουργίας της, η Ευρατόμ είχε δημιουργήσει μεγάλες προσδοκίες, που σύντομα όμως συνάντησε πολλά εμπόδια, που ξεκίνησαν τόσο από την απογοήτευση για τις οικονομικές προοπτικές της πυρηνικής ενέργειας, όσο και από τις φιλοδοξίες μερικών κρατών μελών να αναπτύξουν τη δική τους πυρηνική ενέργεια. Πάντως, η Συνθήκη ΕΚΑΕ ρυθμίζει πάντα την κοινή αγορά της πυρηνικής ενέργειας.

Στις 25 Μαρτίου του 1957, υπογράφηκε η συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) στην Ρώμη από τα έξι αρχικά κράτη μέλη δηλαδή το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία και την Ιταλία μαζί με την συνθήκη Ευρατόμ. Η συνθήκη αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1ή Ιανουαρίου το 1958. Ο σημαντικός σκοπός που ανέθετε η Συνθήκη της Ρώμης στα κοινοτικά όργανα ήταν η ίδρυση μιας κοινής αγοράς για τα κράτη μέλη. Ο σκοπός αυτός αφορούσε: α) τη δημιουργία μιας τελωνειακής ένωσης η οποία θα αποβλέπει στην απομάκρυνση των τελωνειακών δασμών, την επιβολή ποσοτικών περιορισμών τόσο στην εισαγωγή αγαθών όσο και στην αντιμετώπιση εμποδίων στις ανταλλαγές που γίνονται μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης απέβλεπε στην υιοθέτηση ενός κοινού τελωνειακού δασμολογίου (ΚΤΔ) έναντι των τρίτων χωρών και β) τη δημιουργία τεσσάρων βασικών ελευθεριών μέσω κοινών πολιτικών όπως: της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων, της ελεύθερης κυκλοφορίας βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων, της ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών από ελεύθερους επαγγελματίες και επιχειρήσεις καθώς επίσης και της ελεύθερης κυκλοφορίας των μισθωτών εργαζομένων.

Παρόλο που η Συνθήκη της Ρώμης στον πρόλογο της ανήγγειλε την απόφαση των κρατών μελών της να εφαρμόσουν τις βάσεις μιας διαρκούς πιο στενής ένωσης ανάμεσα στους ευρωπαϊκούς λαούς, παρατηρείται ότι η συνθήκη αυτή ήταν ο καταστατικός χάρτης της κοινής αγοράς των κρατών μελών. Η συνθήκη αυτή επέτρεπε στα κράτη μέλη να αποκτήσουν με ομόφωνες αποφάσεις για την αξιοποίηση ορισμένων δραστηριοτήτων σε τομείς που δεν είχαν προληφθεί. Αυτό εξασφάλισε στα κράτη μέλη να βελτιώσουν τις πολυάριθμες κοινοτικές πολιτικές χωρίς την ύπαρξη μεταβολών στη Συνθήκη.

Στις 28 Μαΐου του 1979 παρατηρείται η υπογραφή της τροποποίησης των Συνθηκών ίδρυσης των Κοινοτήτων ως προς τα θεσμικά θέματα από τη Συνθήκη ένταξης της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα καθώς επίσης και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Με την τροποποίηση της συνθήκης από την 1η Ιανουαρίου του 1981 παρατηρείται η αύξηση των κοινοτήτων από εννιά σε δέκα. Έπειτα από λίγα χρόνια την 12η Ιουνίου του 1985 υπογράφηκε στη Μαδρίτη και τη Λισσαβόνα μια Συνθήκη προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας με αποτέλεσμα την 1η Ιανουαρίου του 1986 από δέκα έγιναν δώδεκα. Επιπλέον την 1η Ιουλίου του 1987 με τη θέση δύναμης της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης παρατηρείται μια σπουδαία αλλαγή των Ιδρυτικών Συνθηκών των Κοινοτήτων. Η συνθήκη της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης έγινε για να καλυτερέψει την συνθήκη της ΕΟΚ επιβάλλοντας την Κοινότητα να φτιάξει επιπλέον αλλαγές όσον αφορά τον τομέα της εσωτερικής αγοράς από την 1η Ιουλίου του 1987 μέχρι την 31η Δεκεμβρίου του 1992.

Επιπλέον με τη συνθήκη αυτή έδινε την εξουσία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και επισημοποίησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή πολιτική συνεργασία καθώς την

οικονομική και κοινωνική αρμονία ανάμεσα στα κράτη μέλη. Εκτός αυτού βοήθησε νομικά σε πολλές κοινές πολιτικές σε τομείς όπως είναι η κοινωνική, το περιβάλλον, τη έρευνα και την τεχνολογία.

2.3.2 ΣΥΝΘΗΚΗ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Η συνθήκη Μαάστριχτ γνωστή και ως Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ) υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 και τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Νοεμβρίου του 1993. Η συνθήκη αυτή παρατηρείται από τρεις πυλώνες. Αυτοί οι πυλώνες αφορούσαν την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την καθιέρωση μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής καθώς και της πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) όπως επίσης μια κατάφερε να εφαρμόσει τη συνεργασία μεταξύ της αστυνομίας και της δικαιοσύνης σε ποινικές υποθέσεις (ΔΕΥ). Η συνθήκη του Μαάστριχτ διαδέχτηκε την συνθήκη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Euratom) καθώς και της συνθήκης Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Με τη συνθήκη του Μαάστριχτ παρατηρούνται κάποιες επιπλέον διατάξεις στην συνθήκη της ΕΚ στις ήδη υπάρχουσες συνθήκες όπως η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) καθώς και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Επιπλέον καθιέρωσε διατάξεις που αφορούν την Κοινωνική Πολιτική, ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Παιδείας, την Επαγγελματική Ειδίκευση όπως επίσης και τη Νεολαία. Ακόμα εφαρμόστηκαν διατάξεις που διαμορφώνουν ορισμένους τομείς που αφορούν τον Πολιτισμό, τη Βιομηχανία, την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη, τη Δημόσια Υγεία, την Προστασία των Καταναλωτών, το Περιβάλλον καθώς και Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή των κρατών-μελών.

2.3.3 ΣΥΝΘΗΚΗ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπογράφηκε μετά από έξι και μισό χρόνια από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ στις 17 Ιουνίου του 1997. Η συνθήκη αυτή βοήθησε με κάποιες βασικές τροποποιήσεις όσον αφορά της διαδικασίας ολοκλήρωσης, αλλά επισήμανε ορισμένες εξελίξεις σε πολλές πολιτικές. Σκοπός της

Συνθήκης αυτής ήταν να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μελλοντικές προκλήσεις σε τομείς όπως η γρήγορη εξέλιξη της διεθνούς κατάστασης, την διεθνοποίηση της οικονομίας και των επιπτώσεων στην απασχόληση, στις οικολογικές ανισορροπίες και τις απειλές της δημόσιας υγείας όπως επίσης και στην καταπολέμηση τόσο της διεθνούς εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας όσο και του εμπορίου ναρκωτικών. Επιπλέον η Συνθήκη αυτή υποχρέωνε τους πολιτικούς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να λαμβάνει αποφάσεις σε θέματα όπως είναι η ελεύθερη κυκλοφορία των ανθρώπων δηλαδή την μετανάστευση και το άσυλο των ανθρώπων καθώς επίσης και σε θέματα που αφορούν την απασχόληση δηλαδή την καταπολέμηση της ανεργίας. Όσον αφορά τον τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η συνθήκη αυτή βοήθησε κάπως στην εξωτερική πολιτική και στην πολιτική ασφαλείας βάζοντας το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δηλαδή τους αρχηγούς των κρατών ή των κυβερνήσεων υπεύθυνο για τη λήψη μερικών κοινών στρατηγικών, που θα εφαρμόζονται τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και από τα κράτη μέλη, καθιστώντας έναν ανώτατο αρμόδιο της ΚΕΠΠΑ δηλαδή τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου όποιος θα έχει υπό τον έλεγχό του την μονάδα πολιτικού προγράμματος και επείγουσας δράσης που θα την έχει δημιουργήσει.

2.3.4 ΣΥΝΘΗΚΗ ΝΙΚΑΙΑΣ

Η συνθήκη της Νίκαιας υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου του 2001, τρεις μήνες μόλις χρόνια από την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ και τέθηκε σε εφαρμογή στις 1 Φεβρουαρίου του 2003. Η συνθήκη αυτή είχε σκοπό να οργανώσει τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να λειτουργήσουν υπό το καθεστώς κάποιων εκπροσώπων από τα δέκα νέα κράτη μέλη και όχι να γίνει η αιτία για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η Συνθήκη της Νίκαιας τροποποίησε με τη σειρά της τη Συνθήκη του Άμστερνταμ όσον αφορά τα τέσσερα θεσμικά θέματα δηλαδή την εκτίμηση των ψήφων στο Συμβούλιο, το συνολικό πλήθος που αποτελεί την Επιτροπή, την αλλαγή συμφωνίας από τη ειδική πλειοψηφία για τις προσπάθειες για τη λήψη αποφάσεων καθώς και στις ισχυροποιημένες από κοινού εργασίες μεταξύ μερικών κρατών.

Η συνθήκη της Νίκαιας επέκτεινε την ψηφοφορία με ειδική πλειονότητα σε καινούρια θέματα, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την διεξαγωγή κοινής απόφασης με το Συμβούλιο. Επιπλέον η συνθήκη αυτή έδωσε την ευκαιρία σε μερικά κράτη μέλη την αυξημένη συνεργασία, αν σε έκτακτες στιγμές δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί η λήψη αποφάσεων με κοινή διαδικασία μεταξύ των κρατών μελών. Η συνθήκη αυτή αναγνώρισε ένα πρωτόκολλο το οποίο ήταν χρήσιμο για την αναζήτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γιατί εντόπισε την εκτίμηση των ψήφων κάθε κράτους μέλους στο Συμβούλιο και καθιέρωσε ένα πληθυσμιακό στοιχείο το οποίο ανέφερε ότι για τη λήψη των αποφάσεων πάνω σε μια πρόταση της Επιτροπής με τη βοήθεια της ειδικής πλειοψηφίας πρέπει να έχει ποσοστό τουλάχιστον 72% των συνολικών ψήφων των μελών το οποίο με τη σειρά του αναφέρεται στο 62% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με ένα αρνητικό δημοψήφισμα στην Ιρλανδία η επισημοποίηση της Συνθήκης αυτής αντιμετώπισε δυσκολία, όμως το αποτέλεσμα όπως φαίνεται ανατράπηκε χάρη στο δεύτερο δημοψήφισμα το οποίο είχε θετικό αποτέλεσμα. Με βάση το δεύτερο αυτό δημοψήφισμα η Συνθήκη επισημοποιήθηκε στις 19 Οκτωβρίου του 2002 και έτσι, η Συνθήκη μπήκε σε εφαρμογή την 1η Φεβρουαρίου του 2003. Όπως η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Συνθήκη του Άμστερνταμ έτσι και η Συνθήκη της Νίκαιας οι οποίες πήραν τα ονόματά τους από τις πόλεις όπου υπεγράφησαν, περιλαμβάνει τις δύο Συνθήκες δηλαδή τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και τη Συνθήκη ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ).

2.3.5 ΣΥΝΘΗΚΗ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Η συνθήκη της Λισσαβόνας υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 και τέθηκε σε εφαρμογή στις 1 Δεκεμβρίου του 2009. Με τη συνθήκη αυτή δόθηκαν καινούριες νομοθετικές εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το έκανε ισότιμο με το Συμβούλιο Υπουργών στη λήψη αποφάσεων όσον αφορά τις ενέργειες και τα έξοδα της ΕΕ. Επιπλέον τροποποίησε τον τρόπο συνεργασίας του Κοινοβουλίου με τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα και αύξησε την επιρροή των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά το ποιος θα διοικήσει την ΕΕ. Παρατηρείται λοιπόν ότι με τις τροποποιήσεις που έγιναν κατοχυρώθηκε η ψήφος για τις ευρωπαϊκές εκλογές. Φαίνεται λοιπόν ότι η ψήφος στις ευρωπαϊκές εκλογές είναι ουσιαστικό για την πορεία της Ευρώπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΟΝΕ)

Η Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) δημιουργήθηκε με σκοπό ενός ενιαίου νομίσματος το οποίο θα επιφέρει τόσο τη σταθερότητα όσο και την ασφάλεια στις οικονομικές συναλλαγές της αγοράς μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον η δημιουργία της ΟΝΕ εξασφάλισε στην ΕΕ μια οικονομική βοήθεια αφού παρατηρείται η δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς σχηματίζεται μια κοινή αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Η ΟΝΕ γίνεται απαραίτητη για την καλή λειτουργία της αγοράς προσπαθώντας να μην υπάρχουν πολλές αλλαγές στις ισοτιμίες των νομισμάτων των κρατών μελών της κοινής αγοράς, έτσι ώστε να μην υπάρχει παρεμπόδιση των συναλλαγών των κρατών μελών.

Οι προσπάθειες των έξι αρχικών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, στις αρχές της δεκαετίας του 70, για την ίδρυση της ΟΝΕ απέτυχαν. Στην αποτυχημένη αυτή προσπάθεια των κρατών ήταν τόσο κάποιο εξωτερικό πρόβλημα δηλαδή η κατάρρευση του διεθνούς νομισματικού συστήματος όσο και κάποιο εσωτερικό πρόβλημα δηλαδή παρατηρείται ότι δεν ολοκληρώθηκε η υλοποίηση της κοινής αγοράς. Η αποτυχημένη αυτή προσπάθεια αποδόθηκε ως μια εμπειρία. Η εμπειρία αυτή έκανε τα κράτη μέλη να κατανοήσουν ότι δεν θα μπορούσαν να επισπεύσουν τον τρόπο της πολυεθνικής πραγματοποίησης χωρίς να έχει γίνει πρώτα η κατάλληλη προετοιμασία για την ολοκλήρωση της κοινής αγοράς, την υιοθέτηση πολλών συνοδευτικών πολιτικών καθώς και την δέσμευση με συνθήκη ως προς το στόχο της ΟΝΕ. Η οικονομική νομισματική ένωση αποδείχθηκε η συνέχεια της πολυεθνικής πραγματοποίησης αφού είχε προβλεφθεί στη συνθήκη του Μάαστριχτ και είχε ολοκληρωθεί στα περισσότερα κράτη μέλη με την κυκλοφορία του ευρώ.

3.1.1 Υλοποίηση της ΟΝΕ και λόγοι δημιουργίας της

Οι μέχρι ενός σημείου επιθυμητές αλλαγές που παρατηρούνται στις συναλλαγματικές τιμές είναι ακόμα δυνατές σε περίοδο τελωνειακής ένωσης, επειδή χάρη στην προσπάθεια των κρατών μελών να κρατήσουν την αυτονομία τους στις οικονομικές πολιτικές τους μπορούν με αυτές τις αλλαγές να εφαρμόσουν τις οικονομίες τους στις καινούριες περιστάσεις του ανταγωνισμού μεταξύ τους αλλά και με τον υπόλοιπο κόσμο. Παρατηρείται ότι στο στάδιο της κοινής αγοράς, οι αλλαγές αυτές των συναλλαγματικών τιμών ενοχλούν τους εταίρους. Αν και ίσοι όροι ανταγωνισμού πρέπει να ισχύουν σε μια κοινή αγορά, με την υποτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους μπορεί να παρουσιάσει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις, αντίθετα η ανατίμηση του νομίσματος ενός άλλου κράτους μέλους μπορεί να παρενοχλήσει τις εξαγωγές του. Όντως, όταν αποτιμάται το νόμισμα ενός κράτους μέλους μιας κοινής αγοράς έχει επίπτωση σε όλα τα εισαγόμενα είδη με την επιβολή τελωνειακών φόρων καθώς και την επιδότηση όλων εξαγομένων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αντίθετα με την υπερτίμηση του νομίσματος ενός κράτους μέλους σημαδεύει τη μείωση των εξαγωγών και εμφύχωση των εισαγωγών, κάτι που εμποδίζει τις οικονομικές δραστηριότητες αυτού του κράτος.

Χωρίς ένα ενιαίο νόμισμα μια κοινή αγορά μένει ακάλυπτη τόσο σε οικονομικούς, όσο και σε νομισματικούς κινδύνους. Όσον αφορά το νομισματικό τομέα, η ύπαρξη συναλλαγματικού κινδύνου στις πωλήσεις επί πιστώσει σε εταίρο άλλου κράτους εξαιτίας της δυνατότητας ανόδου ή προς τα κάτω της τιμής μερικών νομισμάτων των κρατών μελών, κάτι που μειώνει πολύ αυτού του είδους τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Πράγματι, μια αλλαγή των συναλλαγματικών ισοτιμιών, έστω και μια μικρή, μπορεί να φέρει αλλαγές στην ισορροπία των συμβάσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, καθώς επίσης μπορεί να

επιρεάσει τόσο τον σχετικό πλούτο των πολιτών όσο και την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

Με τις νομισματικές αυξομειώσεις υπάρχει ο κίνδυνος να βλάψουν τόσο τους επενδυτές που με τις επενδυτικές τους χρηματοδοτήσεις στο εξωτερικό χρησιμοποιώντας την εξαγωγή κεφαλαίων από τη χώρα τους, όσο και εκείνων που χρησιμοποιούν τις χρηματοδοτικές πηγές της χώρας προορισμού. Στην περίπτωση των επενδυτών, με την υποτίμηση του νομίσματος της χώρας της οποίας έγινε η επένδυση ή ακόμα και η υπερτίμηση του νομίσματος της χώρας του επενδυτού απομυζούν μέρη του κεφαλαίου ή των επαναπατριζόμενων κερδών. Στην άλλη περίπτωση των ατόμων που χρησιμοποιούν τις χρηματοδοτικές πηγές της χώρας, τόσο με την υποτίμηση στη χώρα του επενδυτού όσο και με την υπερτίμηση της χώρας προορισμού σημαίνουν μεγαλύτερες αποσβέσεις, άρα και μεγαλύτερο κόστος επενδύσεων από το ήδη αναμενόμενο. Για όλους αυτούς τους λόγους, οι επιχειρήσεις, θα είχαν ενδοιασμούς να κάνουν επενδύσεις σε εταιρικές χώρες ή ακόμα και να δανειστούν από αυτές κεφάλαια για τις επενδύσεις τους στην ύπαρξη μιας κοινής αγοράς χωρίς ένα ενιαίο νόμισμα. Με αυτό τον τρόπο, θα μειωνόταν η αλληλεπίδραση των χρηματαγορών και άρα την οικονομική ανάπτυξη σε μια κοινή αγορά χωρίς ενιαίο νόμισμα στον συναλλαγματικό κίνδυνο.

Όσον αφορά την οικονομία, με τη διάσπαση της κοινής αγοράς σε αυτόνομες αγορές με βάση τις διάφορες οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών, τα πλεονεκτήματα τα οποία θα περίμεναν από αυτήν, τόσο η ανάπτυξη όσο και η σταθερότητα της οικονομίας, θα μειώνονταν κατά πολύ. Η αλληλεξάρτηση των οικονομικών των μελών κρατών μιας κοινής αγοράς, όντως, προκαλεί τη μετάδοση των κυκλικών διακυμάνσεων και των αποτελεσμάτων των μέτρων δηλαδή που παίρνουν για την αντιμετώπισή τους. Παρατηρείται ότι η πραγματοποίηση των οικονομικών στόχων ενός κράτους μέλους στηρίζεται πολύ και από τις οικονομικές συνθήκες που έχουν τα άλλα κράτη μέλη. Σε περίπτωση μιας κακής συγκυρίας ενός κράτους μέλους οδηγεί σε πτώση των εισαγωγών του από τα άλλα κράτη μέλη της κοινής αγοράς, τα οποία και αυτά με τη σειρά τους υποφέρουν και αυτά.. Από την άλλη πλευρά, σε περίπτωση μιας ευνοϊκής συγκυρίας ενός κράτους μέλους θα φέρει θετικά αποτελέσματα στις οικονομίες των άλλων κρατών μελών καθώς και στην οικονομία του ίδιου του ίδιου του κράτους. Η μη ύπαρξη συντονισμού στις πολιτικές οικονομίες, οι διαφορές που θα παρατηρηθούν στην οικονομική ανάπτυξη θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ανεπιθύμητες κινήσεις κεφαλαίων από τα φτωχότερα προς τα πλουσιότερα κράτη. Για να συμβούν αυτές οι μετακινήσεις θα πρέπει από τη μια πλευρά να εκδηλωθούν με υψηλά επιτόκια και χαμηλές συναλλαγματικές σε ορισμένα κράτη μέλη και από την άλλη πλευρά να εκδηλωθούν χαμηλά επιτόκια και υψηλές συναλλαγματικές σε άλλα κράτη μέλη.

Σε περίπτωση διαφορών των εθνικών συγκυριακών πολιτικών θα μπορούσαν να προκύψουν αρνητικά αποτελέσματα. Εάν για παράδειγμα ένα κράτος μέλος ακολουθούσε μια αντιπληθωριστική πολιτική υψώνοντας τα επιτόκια και αντίθετα ένα άλλο κράτος μέλος ακολουθούσε μια επεκτατική πολιτική με χαμηλά επιτόκια, τότε τα κεφάλαια θα μπορούσαν να μεταβούν από το δεύτερο κράτος προς το πρώτο για βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις με αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της επίτευξης των στόχων και των δύο κρατών μελών. Επιπλέον σε μια κοινή αγορά χωρίς ενιαίο νόμισμα δύο κράτη μέλη αν ακολουθούσαν τους ίδιους αντικειμενικούς σκοπούς αλλά με διάφορα μέσα θα μπορούσαν να προκαλέσουν ανεπιθύμητες κινήσεις κεφαλαίων. Εάν για παράδειγμα ένα κράτος επιδιώκοντας μια αντιπληθωριστική πολιτική περιόριζε ποσοτικά πιστώσεις και αντίθετα ένα άλλο κράτος ύψωνε τα επιτόκια, τότε τα κεφάλαια θα μπορούσαν να μεταβιβαστούν από το πρώτο κράτος στο δεύτερο για βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις με αποτέλεσμα να προκληθούν προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών για το πρώτο κράτος και πληθωριστικές πιέσεις στο δεύτερο κράτος.

Η ημι-ολοκλήρωση ή ακόμα ή ατελή ολοκλήρωση μιας κοινής αγοράς έχει σαν αποτέλεσμα τις ασταθείς και μακροχρόνιες δυσβάσταχτες καταστάσεις των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών. Οι καταστάσεις αυτές δεν βοηθούν στην αντιμετώπιση των συγκυριακών προβλημάτων και αυτό γιατί από τη μια πλευρά μερικά αίτια των προβλημάτων βρίσκονταν στο εξωτερικό και από την άλλη πλευρά μερικά μέσα οικονομικής πολιτικής βρίσκονταν ήδη εκτός ελέγχου όπως οι τελωνιακοί δασμοί, οι περιορισμοί καθώς και τα κίνητρα των εξαγωγών. Η εξασθένηση της αυτοδυναμίας των εθνικών συγκυριακών προβλημάτων προκαλείται με την αυξανόμενη αλληλοδιείσδυση των οικονομιών μέσα σε μια κοινή αγορά. Αυτό σημαίνει ότι οι εθνικές αρχές, δηλαδή τα αρμόδια υπουργία και οι τράπεζες των κρατών δεν μπορούν να ρυθμίζουν αποτελεσματικά τις οικονομίες των κρατών μελών μια κοινής αγοράς. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να εδραιωθεί μια κοινή οικονομική και ενιαία νομισματική πολιτική για να μην υπάρχει απώλεια της αυτοδυναμίας των εθνικών οικονομικών και νομισματικών πολιτικών των κρατών μελών μιας κοινής αγοράς. Έτσι για να γίνει η ολοκλήρωση των κρατών μελών μιας κοινής αγοράς θα πρέπει να περάσουν στο επόμενο στάδιο το οποίο είναι εκείνο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Για να ταυτιστούν οι συνθήκες μιας κοινής αγοράς με μιας εσωτερικής αγοράς θα πρέπει να μην υπάρχουν συναλλαγματικές αλλαγές, που διαταράσσουν τις εμπορικές συναλλαγές και τις επενδύσεις, αλλάζοντας με αυτό τον τρόπο την αποδοτικότητα τους. Για να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν μια νομισματική ένωση, θα πρέπει τα κράτη μέλη μιας κοινής αγοράς να προσδιορίσουν τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων τους ή ακόμη καλύτερα να υιοθετήσουν ένα ενιαίο νόμισμα. Και στις δύο περιπτώσεις θα εξέλειπε το κόστος των διασυνοριακών συναλλαγών όπως το είναι τα έξοδα μετατροπής νομισμάτων ή τα έξοδα κάλυψης των συναλλαγματικών κινδύνων. Όσον αφορά την περίπτωση του ενιαίου νομίσματος, που ήταν σωστή επιλογή από την ΕΕ, έχει μερικά πλεονεκτήματα. Το ενιαίο νόμισμα δίνει τη δυνατότητα να γίνει πραγματική σύγκριση τιμών στην εσωτερική αγορά. Το ενιαίο νόμισμα είναι ένα από τα κύρια νομίσματα των συναλλαγών και των αποθεμάτων που δίνει τη δυνατότητα στα Ευρωπαίους να εξοφλούν στο νόμισμά τους στις εισαγωγές από τρίτα κράτη, χωρίς να υπάρχει η μεσολάβηση του δολαρίου.

Παρατηρείται ότι η ύπαρξη του ενιαίου νομίσματος είναι αναγκαίο στοιχείο μιας πραγματικής αγοράς. Για το λόγο αυτό το Δεκέμβριο του 1999 στο Μάαστριχτ ενόψει ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς, τα κράτη μέλη της Κοινότητας αποφάσισαν να προχωρήσουν προς την κατεύθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Με αυτό τον τρόπο παρατηρείται ότι το ενιαίο νόμισμα βοηθάει την καλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς και επίσης δημιουργεί επίσης ένα σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις. Σε περίπτωση *ceteris paribus* όταν δηλαδή οι περισσότερες μεταβλητές είναι σταθερές, παρατηρείται ότι έτσι ευνοείται η ανάπτυξη των ανταλλαγών, βελτιώνεται η κατανομή των πόρων, ενθαρρύνεται η αποταμίευση και η επένδυση, με αποτέλεσμα να τονώνεται με αυτό τον τρόπο η οικονομική ανάπτυξη.

Σίγουρα με όλα αυτά τα οφέλη θα προέκυπταν από την οικονομική νομισματική ένωση υπό κάποιες συνθήκες, συγκεκριμένα όλα τα κράτη μέλη που συμμετέχουν θα δεσμεύονταν στην τήρηση μερικών κριτηρίων νομισματικής σταθερότητας ακόμη και σταθερότητα των τιμών και υγιών δημόσιων οικονομιών. Η χρήση του ενιαίου νομίσματος σημαίνει ότι τα συμμετέχοντα κράτη στην ΟΝΕ θα έχουν απώλεια νομισματικής ανεξαρτησίας καθώς και μια σχετική απώλεια της οικονομικής τους ανεξαρτησίας και αυτό γιατί με τη συναλλαγματική ισοτιμία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων, που μπορούν να αντιμετωπιστούν από ένα από αυτά τα κράτη. Όμως με δεδομένο την οικονομική ολοκλήρωση της προϋπάρχουσας κοινής αγοράς, η αντιμετώπιση του προβλήματος του κράτους θα έδινε πρόσκαιρες λύσεις στο κράτος και άλλα προβλήματα στα

άλλα κράτη της κοινής αγοράς. Έτσι οι εταίροι για τη δημιουργία συνθηκών μιας ενιαίας αγοράς θα πρέπει να υιοθετήσουν ένα μεγάλο αριθμό κοινών πολιτικών και να χάσουν ένα μεγάλο μέρος της αυτοδυναμίας διαχείρισης των οικονομιών τους. Σε αυτή τη περίπτωση άρα θα πρέπει η απώλεια της εθνικής αυτονομίας να αντικατασταθεί από την αύξηση της συλλογικής πειθαρχίας τόσο στο οικονομικό όσο και στο νομισματικό πεδίο. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται ο κεντρικός στόχος της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Εξάλλου, με τη σύγκληση των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών χρησιμοποιείται τόσο στην καλή λειτουργία της κοινής αγοράς όσο και στην αντιμετώπιση της παγκοσμιοποίησης. Σε περίπτωση παγκοσμιοποίησης των αγορών, αλληλεξαρτούμενων οικονομιών καθώς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών και των κεφαλαίων, η παρουσία μιας τελείως ανεξάρτητης οικονομικής πολιτικής φαντάζει αδύνατη. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που θα έχουν τα κράτη μέλη μιας κοινής αγοράς σε περίπτωση παγκοσμιοποίησης θα έχουν συμφέρον να συντονίσουν τις οικονομικές πολιτικές τους, ακόμα και αν δεν έχουν κάποιο νομικό καταναγκασμό. Παρατηρείται λοιπόν ότι οι χώρες οι οποίες συμμετέχουν στην ΟΝΕ χάνουν κάποια δικαιώματα, που δεν μπορούν πλέον να εξασκήσουν. Έτσι με τη συμμετοχή τους στην ΟΝΕ έχουν τη δυνατότητα να προστατέψουν τα συμφέροντά τους μέσα στην παγκόσμια αγορά, αποκτώντας μια συλλογική ευθύνη πάνω στις οικονομικές πολιτικές της Ένωσης.

3.2 Η ΕΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

Με τη συνθήκη της Ρώμης τα κράτη μέλη μπορούσαν να υλοποιήσουν τα δύο πρώτα στάδια της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δηλαδή την τελωνειακή ένωση και την κοινή αγορά, αφού δεν προβλεπόταν από τη συνθήκη η νομισματική οργάνωση της Κοινότητας. Την περίοδο σύνταξης της συνθήκης της ΕΟΚ, παρατηρείται η ύπαρξη μια διεθνούς νομισματικής οργάνωσης, δηλαδή το σύστημα του Bretton Woods, που επέτρεπε την μετατροπή όλων των νομισμάτων του δυτικού κόσμου σε σταθερές τιμές. Με αυτό το σύστημα εξασφαλίστηκε η νομισματική σταθερότητα, στοιχείο απαραίτητο για την κοινή αγορά.

Στις αρχές της δεκαετίας του 70 φαίνεται να μην άντεξε το σύστημα του Bretton Woods με αποτέλεσμα την κατάρρευσή του, παρατηρείται ότι τα κράτη μέλη της ΕΟΚ προσπάθησαν να βάλουν σε τάξη τις νομισματικές υποθέσεις του μέσα σε μια οικονομική και νομισματική ένωση. Κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής που ήταν εμπνευσμένη από την έκθεση Werner, τόσο το Συμβούλιο όσο και οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών διατύπωσαν με το ψήφισμα της 22ας Μαρτίου του 1971, τη θέληση στη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης με βάση ένα σχέδιο, στο οποίο η πρώτη φάση του θα ξεκινούσε αναδρομικά την 1η Ιανουαρίου του 1971. Στο τέλος του σχεδίου, η Κοινότητα θα αποτελούσε μια ζώνη με ενιαίο νόμισμα μέσα στους κόλπους του διεθνούς συστήματος και έτσι θα αποκτούσε τόσο στο οικονομικό της όσο και στο νομισματικό της πεδίο αρμοδιότητες που θα επέτρεπαν στους θεσμούς της να διαχειρίζονται την οικονομική και νομισματική ένωση.

Παρατηρείται ότι αυτή η πρώτη προσπάθεια που έγινε για τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης ήταν αποτυχημένη, αφού δε βασιζόταν σε μια ολοκληρωμένη κοινή αγορά. Με αυτή τη προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε τη δεκαετία του 1970 έδωσε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να αποκτήσουν πολύτιμες εμπειρίες, να εφεύρουν εργαλεία και μηχανισμούς και να τις μεταβιβάσουν στο Ευρωπαϊκό Σύστημα, το 1979, το οποίο σύστημα προσπάθησε με σχετική επιτυχία στην σταθεροποίηση των συναλλαγματικών τιμών των νομισμάτων της κοινής αγοράς, κατάφεραν να τελειοποιηθούν με την πάροδο του χρόνου και χρησίμευσαν στην δεύτερη προσπάθεια δημιουργίας μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης τη δεκαετία του

1990. Η δεύτερη προσπάθεια είχε στερεότερες βάσεις από την πρώτη. Με τη δεύτερη προσπάθεια έγινε η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς καθώς επίσης στη δημιουργία στενών δεσμών μεταξύ των κρατών χάρη στις κοινές πολιτικές και είχαν αναλάβει στο Μάαστριχτ τη συμβατική υποχρέωση να προχωρήσουν στο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

3.2.1 ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ 1971

Ενόψει της διερεύνησης της Κοινότητας, παρατηρήθηκε από τα έξι αρχικά κράτη μέλη η ανάγκη για ενίσχυση τις μεταξύ τους νομισματικές σχέσεις. Με το σχέδιο Barre της Επιτροπής στις 4 Μαρτίου του 1970 και της έκθεσης Werner του συμβουλίου στις 8 Οκτωβρίου του 1970 προτάθηκε μέσα από την Κοινότητα η σταδιακή πραγματοποίηση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Έτσι με το ψήφισμα που πραγματοποιήθηκε στις 22 Μαρτίου του 1971 από μια έκφραση της θέλησης του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, στη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης σύμφωνα με ένα σχέδιο, που η πρώτη φάση του ξεκινούσε αναδρομικά την 1η Ιανουαρίου του 1971. Όμως από ότι φάνηκε η Ευρώπη δεν είχε προβλέψει τις αντιδράσεις του υπόλοιπου κόσμου. Μέσα στις επόμενες δύο εβδομάδες που ακολούθησαν την απόφαση των χωρών της ΕΟΚ να βάλουν σε τάξη τις νομισματικές του υποθέσεις, κάποια χώρες δέχτηκαν τεράστια εισροή βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων που τους δημιουργούσε πληθωριστικές πιέσεις. Για να αντιμετωπίσουν οι χώρες τις πληθωριστικές πιέσεις, αναγκάστηκαν να πάρουν μέτρα αντίθετα προς τις προθέσεις που είχαν εκφράσει στο ψήφισμα του Μαρτίου του 1971, κυρίως σε θέματα που αφορούσαν το στένεμα της μεταβολής των συναλλαγματικών τιμών μεταξύ των νομισμάτων της Κοινότητας.

Βέβαια το πιο δυνατό χτύπημα κατά της νομισματικής ένωσης της ΕΟΚ εμφανίστηκε πέντε μήνες μετά τη διακήρυξη των προθέσεων της ως προς το εγχείρημα. Έτσι η αμερικανική κυβέρνηση ανακοίνωσε στις 15 Αυγούστου του 1971 την απόφασή της να προστατέψει την αμερικανική αγορά έναντι των εισαγωγών από τον λοιπό αναπτυσσόμενο κόσμο αφήνοντας να κυμαίνεται η συναλλαγματική του δολαρίου καθώς και αναστέλλοντας τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό. Με αυτό τον τρόπο οι ΗΠΑ κατάφεραν ένα βαρύ χτύπημα κατά του συστήματος του Bretton Woods. Επιπλέον με αυτό τον τρόπο κατάφεραν ένα τόσο βαρύ χτύπημα κατά της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της ΕΟΚ, με αποτέλεσμα τριάντα χρόνια να αναβληθεί ακόμη και αν τα κράτη μέλη δεν ήθελαν να το παραδεχτούν.

Η απόφαση των διοικητικών των κεντρικών τραπεζών να χαμηλώσουν τα περιθώρια αυξομείωσης μεταξύ των δύο κοινοτικών νομισμάτων σε 2,25% στις 24 Απριλίου 1972, έγινε σύμφωνα με την πρόσκληση του Συμβουλίου στις 21 Απριλίου του 1971. Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε το κοινοτικό νομισματικό φίδι, δηλαδή ο μηχανισμός διακύμανσης των νομισμάτων εντός στενών περιθωρίων σε σχέση με το δολάριο, μαζί με τους μηχανισμούς βραχυπρόθεσμων παρέμβασης και υποστήριξης, δηλαδή η στενή κοινοτική ταινία αυξομείωσης των συμμετεχόντων νομισμάτων. Αυτό το φίδι έπρεπε να ελίσσεται μέσα σε μια σήραγγα την οποία σχημάτιζαν τα περιθώρια αυξομείωσης των 4,5% μεταξύ των κοινοτικών νομισμάτων και του δολαρίου. Το φίδι αυτό παρόλα αυτά δεν παρέμεινε για πολύ μέσα στη σήραγγα. Παρόλες τις δυσκολίες που διαπίστωσε το Συμβούλιο για την τήρηση των περιθωρίων αυξομείωσης των κοινοτικών νομισμάτων και του δολαρίου στις 12 Μαρτίου του 1973, έδωσε την ευκαιρία στις κεντρικές τράπεζες να είναι ελεύθερες και να μην επεμβαίνουν όταν οι συναλλαγματικές τιμές των νομισμάτων τους έφθαναν σε περιθώρια αυξομειώσεων σε σχέση με το δολάριο. Με αυτό τον τρόπο έγινε λόγος για φίδι χωρίς σήραγγα.

Με την εμφάνιση της διεθνούς νομισματικής κρίσης μεγάλωσαν οι διαφορές και οι διαρθρωτικές ανισοροπίες μέσα στην Κοινότητα, που μόλις είχε διερευνηθεί. Κερδισμένοι από όλο αυτό ήταν οι κερδοσκόποι. Έφτανε μόνο να υπάρχει ένας αριθμός πωλητών σε μια δεδομένη στιγμή του νομίσματος του φιδιού, που θεωρούνταν πιο ασταθές για να βρεθεί αυτό στο κατώφλι. Για να σταματήσει λοιπόν η πτώση της τιμής του νομίσματος από τις νομισματικές αρχές της προσβαλλόμενης χώρας έπρεπε να το αγοράσουν έναντι των αποθεμάτων τους σε συνάλλαγμα. Παρατηρείται ότι η διαθεσιμότητα του όγκου των αποθεμάτων από την κεντρική τράπεζα έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την τύχη του προσβαλλόμενου από τη διεθνή κερδοσκοπία του νομίσματος. Με αυτό τον τρόπο τα περισσότερα ευρωπαϊκά νομίσματα αναγκάστηκαν να εισέλθουν σε καθεστώς κυμαινόμενων συναλλαγματικών τιμών. Στη πρώτη φάση, το καθεστώς αυτό βοήθησε στην απαλλαγή των κεντρικών τραπεζών από την άκαρπη προσπάθεια του να υπερασπιστούν τα ασθενή νομίσματα τους. Σε μια δεύτερη φάση, αφού κανένας μηχανισμός δεν ανάγκαζε τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τόσο αυστηρές όσο και συγκλίνουσες νομισματικές και οικονομικές πολιτικές, αυτά προέκυπταν στον περιορισμό της παραγωγής νομίσματος, προβλέψεις που έκανα οι κερδοσκόποι, βουλιάζοντας στον πληθωρισμό, στις κοινωνικές πιέσεις, στην οικονομική σταθερότητα καθώς και στην ανεργία.

Παρατηρείται ότι οι στόχοι που ορίστηκαν στην πρώτη φάση της οικονομική και νομισματικής ένωσης, δεν έγιναν πραγματικότητα, με αποτέλεσμα η μετάβαση στη δεύτερη φάση που ήταν να γίνει στις αρχές του 1974, δεν έγινε ποτέ. Μπορεί η πρώτη αυτή προσπάθεια να απέτυχε για τη δημιουργία της ONE, παρόλα αυτά η Κοινότητα απέκτησε μια καλή εμπειρία. Έτσι το 1972 τέθηκαν σε λειτουργία κάποια όργανα όπως το νομισματικό φίδι, η Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα (ΕΛΜ) καθώς και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας (ΕΝΣ) αφού δοκιμάστηκαν με επιτυχία, βελτιώθηκαν και μεταβιβάστηκαν στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ).

3.3 ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ONE

Η Οικονομική Νομισματική Ένωση (ONE) δημιουργήθηκε με σκοπό ενός ενιαίου νομίσματος το οποίο θα επιφέρει τόσο τη σταθερότητα όσο και την ασφάλεια στις οικονομικές συναλλαγές της αγοράς μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον η δημιουργία της ONE εξασφάλισε στην ΕΕ μια οικονομική βοήθεια καθώς παρατηρείται δημιουργία θέσεων εργασίας. Η δημιουργία της ONE πραγματοποιήθηκε σε τρία στάδια..

Το πρώτο στάδιο ξεκίνησε στις 1 Ιουλίου του 1990 και έληξε στις 31 Δεκεμβρίου του 1993. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτού του σταδίου είναι η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μεταξύ των κρατών μελών προκειμένου να μπορούν να υπάρχουν ομαλές συναλλαγές μεταξύ των κρατών. Επίσης συνέβαλλε στη στενή συνεργασία των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών καθώς βοήθησε στην ενίσχυση μιας πιο μεγάλης σύγκλησης των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών.

Το δεύτερο στάδιο ξεκίνησε στις 1 Ιανουαρίου του 1994 και έληξε στις 31 Δεκεμβρίου του 1998. Κύριο χαρακτηριστικό αυτού του σταδίου ήταν αποφυγή των κρατών μελών μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων έτσι ώστε η μελλοντική νομισματική ένωση να συγκεντρώνει κράτη μέλη με σταθερές τιμές και υγιή κατάσταση των δημόσιων οικονομικών. Επιπλέον αυτό το στάδιο συνέβαλε στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) καθώς επίσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

Το τρίτο στάδιο ξεκίνησε στις 1 Ιανουαρίου του 1999 και ισχύει μέχρι και σήμερα. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτού του σταδίου είναι η υιοθέτηση ενός ενιαίου νομίσματος του

ευρώ το οποίο εισάχθηκε σε φυσική μορφή τον Ιανουάριο του 2002. Επιπλέον το στάδιο αυτό συνέβαλε στον οριστικό καθορισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των κρατών μελών.

Πέρα όμως από τα στάδια δημιουργίας της ΟΝΕ χρειάστηκαν και κάποια κριτήρια σύγκλισης. Ένα από τα κριτήρια που χρειάστηκαν για τη δημιουργία της ΟΝΕ αναφερόταν στον πληθωρισμό. Τα κριτήρια σύγκλισης αφορούσαν τους δείκτες του πληθωρισμού, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, τα επιτόκια καθώς επίσης και το δημόσιο χρέος.

Το κριτήριο αυτό αναφερόταν στην σταθερότητα των τιμών που σημαίνει ότι ο πληθωρισμός δεν θα πρέπει να μην είναι ανώτερο από το μέσο όρο του ποσοστού των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις των σταθερών τους τιμών. Ένα ακόμα κριτήριο αναφέρεται στον προσδιορισμό της αυξομείωσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αυτό το κριτήριο προνοούσε στο να μη μειωθεί η τιμή του νομίσματος σε σύγκριση με κάποιο άλλο νόμισμα κάποιου άλλου κράτους-μέλους για δύο χρόνια.

Ένα άλλο κριτήριο αναφερόταν στο δημόσιο χρέος. Αυτό το κριτήριο προσδιόριζε τη σχέση μεταξύ των εσόδων και των εξόδων θα πρέπει η σχέση αυτή των εσόδων-εξόδων να μην υπερβαίνει ανά έτος το 3% του Ακαθόριστου Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.), ενώ ταυτόχρονα το συνολικό δημόσιο χρέος δε θα πρέπει να υπερβαίνει το 60% του Α.Ε.Π. Τέλος ένα άλλο κριτήριο αφορά στο επίπεδο των τιμών των επιτοκίων. Αυτό σημαίνει ότι τα επιτόκια δεν πρέπει να ξεπερνούν το 2% από το μέσο όρο των τριών μελών-κρατών με την καλύτερη επίδοση στον τομέα της σταθερότητας των τιμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1981-2012

4.1 Έτος 1980-1989

Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα παρουσίασε τρεις εξάρσεις την περίοδο του 1980 μέχρι και σήμερα. Μια ήταν την περίοδο του 1980, η άλλη το 1985-1986 και η τρίτη την περίοδο του 1990. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις ο πληθωρισμός ήταν τουλάχιστον 20%. Η αιτία της εμφάνισης του υψηλού πληθωρισμού ήταν οι δημοσιονομικές ανισορροπίες.

Πολλοί θεωρούν τον πληθωρισμό ως ένα νομισματικό φαινόμενο, δηλαδή ότι μόνο η αυξημένη προσφορά του χρήματος είναι αυτό που ανεβάζει τον πληθωρισμό. Ένα αντίστοιχο παράδειγμα για την κάλυψη αυξημένης παροχής της τότε κυβέρνησης, την δεκαετία του 80 ήταν η εκτύπωση χρήματος από την Τράπεζα της Ελλάδος με αποτέλεσμα τον υψηλό πληθωρισμό.

Παρατηρείται ότι η δεκαετία του '80 ξεκίνησε με μεγάλες πιέσεις. Το 1981 γίνεται η είσοδος της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. Με την είσοδο της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. έρχεται στην κυβέρνηση της το ΠΑΣΟΚ το οποίο εφαρμόζοντας φιλολαϊκή πολιτική πραγματοποιεί αυξήσεις μισθών. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ο πληθωρισμός των μισθών, ο οποίος με τη σειρά του δημιουργεί τον πληθωρισμό των τιμών. Σε αυτή τη δεκαετία του '80 όπως και στην προηγούμενη του '70 παρατηρείται το μεγάλο ύψος του πληθωρισμού τόσο στην Ελλάδα όσο και σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Μια διερεύνηση θα πραγματοποιηθεί για την περίπτωση της Ελλάδος την χρονική περίοδο 1980-1989 το οποίο είναι διάστημα μιας μικρής ανοιχτής οικονομίας με ένα ιστορικό πολύ υψηλού πληθωρισμού και τεράστιων δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Την περίοδο του 1980 παρατηρείται ότι η ελληνική οικονομία είχε ρυθμό ανάπτυξης 0,7% και πληθωρισμό υψηλότερο της τάξεως του 24,9%. Η ανεργία από την άλλη πλευρά

βρισκόταν σε πολύ χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 2,7% σε σχέση με το 1981 που ο ρυθμός ανάπτυξης έπεσε στο -1,6% και ο πληθωρισμός αντίθετα ανέβηκε στο 24,5%.

ΕΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΕΡΓΙΑ
1980	0,7	24,9	2,7
1981	-1,6	24,5	4,0

Παρόλα αυτά με βάση τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα η επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που πυροδοτήθηκε το 1980 έπληξε σοβαρά την Ελλάδα. Παρατηρείται ότι οι επενδύσεις ήταν στάσιμες, ο στασιμοπληθωρισμός (η οικονομική στασιμότητα και παράλληλα ο υψηλός πληθωρισμός) προστέθηκε στα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας και οι ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ μειώνονταν.

Στα τέλη του 1970 η ελληνική οικονομία εμφάνιζε μια γενικότερη οικονομική επιβράδυνση, το οποίο σήμαινε την άνοδο των δημόσιων δαπανών, την μείωση των εσόδων του κράτους από φόρους με αποτέλεσμα να παρατηρείται δημόσιος δανεισμός ύψους 8,5% του ΑΕΠ το 1981. Το έτος των εκλογών (1981), η Ελλάδα βρέθηκε να είναι σε κατάσταση στασιμοπληθωρισμού με μειωμένο ΑΕΠ στο -1,6% και αυξημένο πληθωρισμό στο 24,5%.

Παρατηρείται ότι στην αρχή της περιόδου αυτής οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης από 31,8% που ήταν το 1980 πήγε στο 38% του ΑΕΠ το 1981. Την περίοδο αυτή γίνεται αντιληπτή η επέκταση του δημοσίου τομέα με την προώθηση ενός τολμηρού προγράμματος κρατικοποιήσεων από την μεριά της κυβέρνησης, στο οποίο συμπεριλαμβάνονταν εταιρίες όπως οι Οργανισμοί Ύδρευσης, η Ολυμπιακή Αεροπορία και οι συγκοινωνίες. Επιπλέον αυτή την περίοδο προχώρησε και σε κρατικοποιήσεις μεγάλων χρηματοπιστωτικών συγκροτημάτων όπως η /εμπορική Τράπεζα. Επιπλέον δημιουργήθηκαν δημόσιοι οργανισμοί που ασχολούνταν με άλλα ζητήματα όπως είναι η προώθηση των εξαγωγών. Με την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή κρατικοποιήθηκαν τράπεζες και επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να κατηγορηθεί για «σοσιαλμανία».

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί η σοβαρή παρέμβαση του εργατικού κινήματος στο πολιτικό σκηνικό της μεταπολίτευσης και οικονομικές εξελίξεις. Ήδη από την δεκαετία του '70 και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 οι εργατικοί αγώνες είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των πραγματικών μισθών με μεγαλύτερο ρυθμό σε σχέση με την αύξηση της παραγωγικότητας εκτός από την μεγάλη κρίση 1980 και 1981.

Αποτέλεσμα της ανόδου της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ το 1981 ήταν η συνοδεία εκτός της οικονομικής κρίσης και ενός μεγάλου και δυνατού κινήματος του οποίου η ηγεσία δεν είχε ενσωματωθεί σε κρατικούς και κομματικούς μηχανισμούς, πράγμα που σήμαινε ότι είχε τη δύναμη ώστε να πιέσει αποτελεσματικά για μέτρα υπέρ του κόσμου της εργασίας.

Από το 1981 παρατηρείται η διόγκωση του δημόσιου χρέους λόγω των πολλών δαπανών εκ μέρους της κυβέρνησης. Στο 32,8% του ΑΕΠ κυμαινόταν το δημόσιο χρέος της χώρας όταν πρωτο ανέλαβε το ΠΑΣΟΚ τη διακυβέρνηση. Σε αυτό το διάστημα η Ελλάδα παρατηρείται να είναι από τις λιγότερο χρεωμένες χώρες της Ε.Ε. ενώ το 1989, όταν το ΠΑΣΟΚ έχανε την εξουσία το χρέος είχε φτάσει το 61,5%, παρατηρείται ότι μέσα σε οχτώ χρόνια το χρέος είχε διπλασιαστεί. Εδώ όμως έγκειται και το πρόβλημα του μεγάλου πληθωρισμού. Για την χρηματοδότηση αυτών των μεγάλων κόπηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος παραπάνω νόμισμα με αποτέλεσμα την υποτίμηση της δραχμής λόγω του ότι έχασε την αξία της με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε πληθωρισμό.

Την περίοδο εκείνη το κράτος βρέθηκε να αντιμετωπίζει μια βαθιά κρίση στασιμοληθωρισμού δηλαδή μια οικονομική στασιμότητα και παράλληλα πληθωρισμό. Η κυβέρνηση προσπάθησε να στηρίξει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις χορηγώντας δωρεάν δάνεια τα οποία ήταν αποτέλεσμα ενός εκτεταμένου δανεισμού κυρίως από εγχώριες τράπεζες.

Είναι φανερό ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τότε δέχτηκε από την αρχή διεθνή πίεση για την υιοθέτηση περιστασιακών οικονομικών πολιτικών. Η Ελλάδα ως μέλος της τότε ΕΟΚ από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 όδευε σε νεοφιλελεύθερες πολιτικές, πολιτικές δηλαδή που μόλις είχαν αρχίσει να υιοθετούν και τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Ευρώπης. Έτσι στις χώρες της ΕΟΚ άρχισαν να υποχρεώνονται σε πολιτικές περιορισμού των ελλειμμάτων των δημόσιων προϋπολογισμών ενώ το 1985 οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της ΕΟΚ εφάρμοσαν ένα Πρόγραμμα Εσωτερικής Αγοράς δηλαδή σε ένα πρόγραμμα της απελευθέρωσης των αγορών υπηρεσιών, κεφαλαίων και προϊόντων αλλάζοντας με αυτό τον τρόπο την Συνθήκη της Ρώμης με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.

Η Ελλάδα με την προσπάθειά της να αποφύγει τη νέα νεοφιλελεύθερη συναίνεση της ΕΟΚ ακολουθώντας μια κλασσικού τύπου κεϋνσιανή πολιτική η οποία στηριζόταν στην ανάπτυξη της οικονομίας με κρατική παρέμβαση και δημοσιονομικά επεκτατική οικονομικά πολιτική . Παρατηρείται ότι η οικονομία της Ελλάδος υπέστη σοβαρό πλήγμα λόγω της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης εν αντίθεση με τις αρχές της δεκαετίας του 1970

ΕΤΟΣ	ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	ΑΝΕΡΓΙΑ
1982	-1,1	20,1	5,8
1983	-1,1	20,2	7,9
1984	2	18,5	8,1
1985	2,5	19,3	7,8
1986	0,5	23,0	7,4
1987	-2,3	16,4	7,4
1988	4,3	13,5	7,7
1989	3,8	13,7	7,5

Χωρίς αμφιβολία οι κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν την αυτήν την πολιτική λόγω των πιέσεων που δεχόταν από το εργατικό κίνημα, από το οποίο ένα μεγάλο κομμάτι του ψήφισε το ΠΑΣΟΚ για την περίφημη αλλαγή. Μετά την νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του 1981, οι προσδοκίες ήταν μεγάλες αναμένοντας ότι οι λαϊκές τάξεις θα έπαιρναν ένα μεγάλο κομμάτι της «πίτας». Επίσης σημαντικό ρόλο έπαιξε ότι πίστευαν στις κεϋνσιανές πολιτικές οι οποίες μπορούσαν να έχουν αποτελέσματα στην κυβέρνηση τους για το κράτος.

Εκείνη τις ίδιες πιέσεις δεχόταν αντίστοιχες πιέσεις δεχόταν και το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μιτεράν στη Γαλλία, με αποτέλεσμα ένα χρόνο μετά την άνοδό του στην εξουσία το 1982, με παραπλήσιο πρόγραμμα σαν του ΠΑΣΟΚ και ίσως πιο ριζοσπαστικό, να υιοθέτησε μια φιλελεύθερη πολιτική αφού πρώτα είχε εγκαταλείψει τον κεϋνσιανισμό.

Αποτέλεσμα αυτής της περιόδου δηλαδή 1982-1989 ήταν υπερτριπλασιασμός του πληθωρισμού σε σχέση με των χωρών της ΕΟΚ. Έτσι ο πληθωρισμός για την Ελλάδα ήταν 18,9% και για την ΕΟΚ 4,5%.

Η περίοδο της λιτότητας του Σημίτη δηλαδή το 1985-1988 για την περικοπή των δαπανών και κατά συνέπεια του μικρότερου πληθωρισμού ονομάστηκε Σταθεροποιητικό πρόγραμμα της οικονομίας. Με αυτό τον τρόπο αυτές οι ακόμα καλύτερες μέρες έγιναν περίοδο λιτότητας λόγω των υπερβολικών δαπανών της τετραετίας 1981-1985. Ένα χρόνο πριν τις εκλογές του 1989 ο Ανδρέας Παπανδρέου άλλαξε την τακτική όσον αφορά τον τομέα της οικονομίας και στη θέση του κ. Σημίτη διόρισε τον Δημήτριο Τσοβόλα με αποτέλεσμα η σταθεροποιητική πολιτική του Σημίτη να αντικατασταθεί με νέα προεκλογική περίοδο “παροχών” η οποία δημιούργησε νέες πληθωριστικές πιέσεις καθώς και αύξηση του χρέους.

Έτσι το κοινωνικό κόστος περιέχει και τον υψηλό πληθωρισμό, ο οποίος δε ξεπέρασε τα επίπεδα της περιόδου του 1980-1981, όταν λόγω της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης είχε τιναχτεί στα ύψη. Παρατηρείται ότι ο μέσος πληθωρισμός τη δεκαετία του '70 ήταν στο 12% , ενώ τα δεκαετία του '80 ανέβηκε στο 20%.

Τέλος σχετικά με την τετραετία 1985-1989, η οποία αφορούσε την περίοδο του «σταθεροποιητικού προγράμματος», με την βοήθεια της Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος παρατηρείται μια μικρή μείωση του πληθωρισμού στο χρονικό αυτό διάστημα. Έτσι για τον πληθωρισμό γίνεται παράθεση δύο αποσπασμάτων από την Έκθεση. Το πρώτο: «ο πληθωρισμός μετά από σημαντική υποχώρηση του στη διετία 1986-1987 φαίνεται να σταθεροποιείται σε υψηλό επίπεδο υπερτριπλάσιο του μέσου όρου της Κοινότητας». Το δεύτερο: «...ο πληθωρισμός μετά την απότομη μείωση από 25%, που είχε φθάσει το 1985 και στο 16,9% το 1986, συνέχισε να υποχωρεί και στα τελευταία δύο έτη με πολύ βραδύτερο όμως ρυθμό...».

Με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο πληθωρισμός είναι αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης του κράτους. Στην προσπάθεια που καταβάλλει τα κράτος να μπορέσει να ξεπεράσει τη δική του δημοσιονομική κρίση, ακολούθησε πολιτικές μεγάλων δαπανών με αποτέλεσμα τη διόγκωση του πληθωρισμού. Χαρακτηριστικά η έκθεση του ΔΝΤ το 1993 αναφέρει ότι «η οικονομική κατάσταση της Ελλάδος χειροτέρευσε σημαντικά τη δεκαετία του 1980. Ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν καχεκτικός, λόγω χαμηλών επενδύσεων και διάχυτων διαρθρωτικών δυσκαμψιών, ενώ ο πληθωρισμός και τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών παρέμειναν υψηλά. Αυτά βελτιώθηκαν μόνο προσωρινά με την υιοθέτηση ενός σταθεροποιητικού προγράμματος το 1986 - 1987 το οποίο στήριξε η Κοινότητα, καθώς η εφαρμογή του προγράμματος ήταν ελλιπέστερη από την αναμενόμενη». Ο ΟΟΣΑ σε έκθεση του το ίδιο έτος υποστηρίζει ότι «Η επίδοση της Ελληνικής οικονομίας από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 ήταν ιδιαίτερα απογοητευτική, με χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ (1 1/2 ετησίως) και υψηλό πληθωρισμό (μέσος όρος 18%). Διαρθρωτικά εμπόδια, μη παραγωγικός κρατικός μηχανισμός και ακατάλληλες πολιτικές, οδήγησαν σε σημαντικές μειώσεις της βιομηχανικής παραγωγής και απώλειες στο εξαγωγικό εμπόριο. Τα υπέρογκα δημόσια ελλείμματα (σχεδόν 14% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο) έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επιδείνωση των μακροπρόθεσμων τάσεων».

4.2 Έτος 1990-1995

Σύμφωνα με την έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ο πληθωρισμός εμφάνισε σημαντική αύξηση. Το μέσο επίπεδο του ΔTK από 13,7% του 1989 αυξήθηκε κατά 20,4%, ενώ ο ρυθμός αύξησης των τιμών από 14,8% το 1989 έγινε 22,8%. Λόγω των μέτρων υλοποίησης των αυξήσεων των τιμολογίων των δημόσιων επιχειρήσεων, της τιμής των

καυσίμων και ορισμένων έμμεσων φόρων παρατηρήθηκε και η αύξηση του μέσου επιπέδου του ΔΤΚ .

Παρατηρείται ο περιορισμός των τιμών από την πλευρά του κόστους λόγω του μηδενισμού της Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής (ΑΤΑ) του δεύτερου τετραμήνου και της αφαίρεσης από την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των επιπτώσεων της αύξησης της τιμής. Ακόμη λόγω της αργής σταδιακής μείωσης της δραχμής παρατηρήθηκαν λιγιστές πιέσεις στις τιμές από πλευράς εισαγωγών. Με τη σημαντική μείωση της ΑΤΑ καθώς και οι διαδοχικές αναπροσαρμογές των τιμολογίων των δημόσιων επιχειρήσεων και των έμμεσων φόρων μείωσαν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων με αποτέλεσμα την μείωση πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά της ζήτησης.

Η αύξηση των ενοικίων, η ανατίμηση των υγρών καυσίμων, η αύξηση της έμμεσης φορολογίας, η ταχύτερη αύξηση του κόστους εργασίας και η αναπροσαρμογή των τιμολογίων των δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών βοήθησαν στην γρήγορη επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του ΔΤΚ στη διάρκεια του έτους κατά 8 εκατοστιαίες μονάδες. Οι ομάδες αγαθών και υπηρεσιών του ΔΤΚ που εμφάνισαν τις εντονότερες ανατιμητικές τάσεις στη διάρκεια του 1990 ήταν κατά σειρά μεγέθους οι εξής: μεταφορών-επικοινωνιών, στέγασης, υγείας-ατομικής καθαριότητας, και ποτών-καπνού. Λόγω των αυξημένων τιμών των οπωροκηπευτικών και του ελαιολάδου γίνεται αισθητή η μειωμένη επιτάχυνση ανόδου των τιμών των ειδών διατροφής. Με τις αυξήσεις των ειδών αυτών μέσα στο 1990 ο γενικός δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά μια εκατοστιαία μονάδα. Παρά το γεγονός ότι στις χώρες των μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ ο πληθωρισμός σημείωσε μικρότερη επιτάχυνση, στις χώρες αυτές και μεταξύ της Ελλάδας οδηγήθηκαν στη διερεύνηση της διαφοράς των ρυθμών πληθωρισμού χάρη στις εξελίξεις των τιμών κατά την περίοδο του 1990. Γίνεται αισθητός ο υπερτριπλασιασμός του ρυθμού του πληθωρισμού της Ελλάδας με βάση το ΔΤΚ σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο ρυθμό των χωρών μελών του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ.

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού από 4,4% που ήταν το 1989 ανήλθε στο 4,8% από τις αρχές του έτους που παρατηρήθηκε περιορισμένη αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων στο χώρο του ΟΟΣΑ. Λόγω της ανατίμησης των ευρωπαϊκών νομισμάτων έναντι του δολαρίου, κάτι το οποίο είχε ως αποτέλεσμα των περιορισμό των συνεπειών από την αύξηση της τιμής του πετρελαίου ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης παρουσίασε μικρή επιβράδυνση και από 4,5% το 1989 περιορίστηκε στο 4,3% στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Τέλος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα παρατηρείται μείωση του ποσοστού ανεργίας του εργατικού δυναμικού από 9% το 1989 στ 8,4%. Αξιόλογες μειώσεις έγιναν στην Ιταλία, Ισπανία, Γερμανία, Ολλανδία, Γαλλία και την Ιρλανδία.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ο πληθωρισμός υποχώρησε αισθητά κατά τη διάρκεια του 1991. Ο ΔΤΚ αυξήθηκε κατά 17,8%. Η αύξηση των έμμεσων φόρων και των τιμολογίων δημόσιων επιχειρήσεων είχε ως αποτέλεσμα μικρές επιπτώσεις του ΔΤΚ αυτή τη χρονιά. Η υποχώρηση του πληθωρισμού ήταν βραδύτερη από την αναμενόμενη λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών που επικράτησαν τους τελευταίους μήνες του έτους και προκάλεσαν σημαντικές αυξήσεις στις τιμές των αγροτικών προϊόντων, λόγω της αναπροσαρμογής των τιμών ορισμένων επιχειρήσεων κοινής ωφελείας, καθώς και λόγω της εξασθένισης των πιέσεων που ασκούνται από την πλευρά της ζήτησης και του κόστους.

Η εισοδηματική πολιτική, μέσω της κατάργησης του συστήματος ΑΤΑ και του καθορισμού από την κυβέρνηση ποσοστών αναπροσαρμογής των αποδοχών των δημόσιων

υπαλλήλων και των μισθωτών του ευρύτερου δημόσιου τομέα σε επίπεδα χαμηλότερα από το ύψος του αναμενόμενου πληθωρισμού, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιβράδυνση του πληθωρισμού. Παράλληλα, η αντιπληθωριστική νομισματική και συναλλαγματική πολιτική άσκησε πίεση στον ιδιωτικό τομέα, με αποτέλεσμα να δοθούν αυξήσεις συνεπείς με την εκτιμώμενη μείωση του πληθωρισμού στη διάρκεια του έτους, και έτσι βελτιώθηκε σημαντικά η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, ιδιαίτερα στον τομέα της μεταποίησης.

Η έντονη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στις περισσότερες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, σε συνδυασμό με τη συγκρατημένη άνοδο του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος καθώς και την πτώση των τιμών πετρελαίου και πρώτων υλών, συνέβαλαν στη συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων. Ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ από 4,7% το 1990 αυξήθηκε κατά 4,5% το 1991. Στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ο πληθωρισμός παρουσίασε μικρή επιτάχυνση και από 4,4% το 1990 έφτασε το 4,6%. Τέλος, λόγω των υψηλών μισθολογικών αυξήσεων καθώς και των αυξήσεων των έμμεσων φόρων και τιμολογίων του δημόσιου τομέα, δε σημειώθηκε ικανοποιητική πρόοδος όσον αφορά στη σύγκλιση των ρυθμών ανόδου των τιμών.

Στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, αναφέρεται ότι η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού συνεχίστηκε και κατά το 1992, με επιβραδυνόμενο όμως ρυθμό. Η αύξηση του ΔΤΚ περιορίστηκε από 18,8% το 1991 σε 14,4%. Επίσης, παρατηρήθηκε επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης του ΔΤΚ σε μέσα επίπεδα, ο οποίος διαμορφώθηκε στο 11,3% δηλαδή 5,4 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από ό,τι το 1991.

Για άλλη μια φορά, η οικονομική και νομισματική πολιτική συνέβαλαν στην εξασθένιση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά του κόστους και της ζήτησης. Ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα της οικονομίας συγκρατήθηκε από 13,6% το 1991 στο 11,9, εξέλιξη που οφείλεται στην εισοδηματική πολιτική που εφαρμόστηκε στο δημόσιο τομέα και στις συλλογικές συμβάσεις που υπογράφηκαν στον ιδιωτικό τομέα. Στο δημόσιο τομέα οι μισθολογικές αυξήσεις περιορίστηκαν και για τις κυριότερες δημόσιες επιχειρήσεις καθορίστηκαν ανώτατα όρια δαπανών προσωπικού με υπουργικές αποφάσεις. Στον ιδιωτικό τομέα υπεγράφησαν διετείς συλλογικές συμβάσεις που κάλυπταν πολλές κατηγορίες εργαζομένων, για συγκρατημένες μισθολογικές αυξήσεις συνεπείς με την επιδιωκόμενη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.

Έτσι, ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στη μεταποίηση μειώθηκε σε 10% περίπου, ενώ η ανταγωνιστικότητα σε μέσα ετήσια επίπεδα βελτιώθηκε κατά 2% περίπου. Σε αυτό συνέβαλε έμμεσα η αντιπληθωριστική συναλλαγματική πολιτική, ενώ περιόρισε άμεσα τον πληθωρισμό, συμπιέζοντας την αύξηση των τιμών χονδρικής πώλησης των εισαγόμενων προϊόντων στο 12,6%. Παρά όμως την επιβράδυνση του πληθωρισμού, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών καταναλωτή παρέμεινε σχεδόν τετραπλάσιος του αντίστοιχου μέσου όρου της Κοινότητας 15,8% έναντι 4,3%.

Σχετικά με την εξέλιξη των τιμών, ο ρυθμός αύξησης του αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ περιορίστηκε από 4,7% το 1991 σε 3,7%. Όμως, στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ο αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης παρουσίασε οριακή βελτίωση από 5,0% το 1991 σε 4,7%. Στη Γερμανία, λόγω του κόστους της ενοποίησης των δύο τμημάτων της χώρας, ο ρυθμός ανόδου των τιμών κυμάνθηκε σε υψηλά επίπεδα και ξεπέρασε τις προβλέψεις. Στην Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία, υπήρξε σχετική πρόοδος, αλλά ο πληθωρισμός κινήθηκε σε υψηλότερα από τα αναμενόμενα επίπεδα. Στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, παρατηρήθηκε πληθωριστική έκρηξη πάνω από 800% το πρώτο 8μηνο του 1992, ενώ στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ως

σύνολο εκτός της πρώην Γιουγκοσλαβίας παρατηρήθηκε αισθητή υποχώρηση των πληθωριστικών πιέσεων.

Η Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 1993, αναφέρει ότι ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού εμφάνισε αυξητική τάση το πρώτο πεντάμηνο του έτους. Ο ΔΤΚ αυξήθηκε από 14,4% στη διάρκεια του 1992 σε αυτό το πεντάμηνο κατά 5,8% και κατά 16,4% στο δωδεκάμηνο που έληξε το Μάιο του 1993,. Η επιτάχυνση αυτή του πληθωρισμού ήταν σε σημαντικό βαθμό αποτέλεσμα της αναπροσαρμογής των τιμολογίων ορισμένων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και άλλων δημόσιων φορέων, και των δυσμενών καιρικών συνθηκών που επικράτησαν τους πρώτους μήνες του έτους και προκάλεσαν σημαντικές αυξήσεις των τιμών των αγροτικών προϊόντων. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε ελάχιστα τον Ιούνιο και Ιούλιο του 1993, όμως εμφάνισε σταθερή πτωτική τάση από τον Αύγουστο με αποτέλεσμα να υποχωρήσει στο 12,1% τον Δεκέμβρη.

Εκείνη την περίοδο συνεχιζόταν η εφαρμογή αυστηρής πολιτικής μισθών και η διολίσθηση της δραχμής εξακολουθούσε να είναι περιορισμένη. Επιπλέον, η συγκράτηση του πληθωρισμού είχε επιτευχθεί με μέσα όπως είναι η επαναφορά ελέγχων στις τιμές όπως «πάγωμα» των διδάκτρων, καθορισμός ανώτατης τιμής για τη βενζίνη στην επαρχία, η συνέχιση επιδοτήσεων στις αστικές συγκοινωνίες στην πρωτεύουσα και η αναβολή αναπροσαρμογής των τιμολογίων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας (ΔΕΗ), τα οποία δε διασφαλίζουν μονιμότερη μείωση του πληθωρισμού.

Από πλευράς εισαγόμενων ειδών, οι πληθωριστικές επιδράσεις υποχώρησαν σημαντικά. Οι τιμές των εισαγόμενων προϊόντων αυξήθηκαν κατά 11,5% στο τελευταίο τρίμηνο του 1993. Σε αυτό συνέβαλε η συνεχής κάμψη των τιμών του αργού πετρελαίου και των πρώτων υλών διεθνώς, όπως και η μικρότερη, σε σύγκριση με το 1992, πτώση της μέσης σταθμικής συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής στη διάρκεια του 1993.

Στη διάρκεια του έτους, οι τιμές των υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στο δείκτη τιμών καταναλωτή αυξήθηκαν κατά 15,2%, ενώ οι τιμές των αγαθών αυξήθηκαν μόνο κατά 10,2%. Το εκτεταμένο μέγεθος της παραοικονομίας τα τελευταία χρόνια περιόρισε την αποτελεσματικότητα των μέσων της οικονομικής πολιτικής που χρησιμοποιήθηκαν για την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Αυτή η βραδεία υποχώρηση του πληθωρισμού συνδέεται επίσης με την αναξιοπιστία της πολιτικής για ταχεία δημοσιονομική προσαρμογή.0

Στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, παρά την υποχώρηση που είχε συμπληρώσει ο πληθωρισμός από τα επίπεδα των προηγούμενων ετών μετά την απελευθέρωση των τιμών στα πλαίσια του προγράμματος οικονομικών μεταρρυθμίσεων, οι τιμές παρουσίασαν εκ νέου σημαντική αύξηση το 1993. Υψηλός ρυθμός πληθωρισμού σημειώθηκε στην Πολωνία με 40%, ενώ στην Ουγγαρία, την Τσεχία και τη Σλοβακία οι αυξήσεις τιμών κινήθηκαν σε περισσότερο αποδεκτά στα 21-25%. Ο ρυθμός πληθωρισμού ήταν ιδιαίτερα υψηλός και στις βαλκανικές χώρες, και διαμορφώθηκε στη Ρουμανία σε 275%, στη Βουλγαρία σε 60% και στην Αλβανία σε 91%. Στη Ρωσία η κατάσταση ήταν εξαιρετικά ασταθής με πληθωρισμό στο 900% και στην Ουκρανία περίπου ανεξέλεγκτη σε 4000%.

Για το έτος 1994 η Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος αναφέρει τα εξής στοιχεία: ο ετήσιος ρυθμός του ΔΤΚ υποχώρησε στο 10,9%. Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του ΔΤΚ εξακολούθησε να υποχωρεί κατά τους πρώτους μήνες του έτους και ο πληθωρισμός μειώθηκε το Μάρτιο στο 10,2%. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού ανακόπηκε από τον Απρίλιο. Στο τέλος του έτους ο δωδεκάμηνος ρυθμός αύξησης των τιμών ήταν κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερος απ' ότι στο τέλος του 1993 . Μεταξύ των έκτακτων παραγόντων που επηρέασαν ανοδικά τον πληθωρισμό, οι κυριότεροι ήταν οι εξής:

- Η αξιόλογη αύξηση των διδάκτρων μετά το «πάγωμα» τους το Σεπτέμβριο του προηγούμενου έτους
- Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες του φθινοπώρου οι οποίες σε συνδυασμό με τις ολιγοπωλιακές συνθήκες στον τομέα της διανομής συνέβαλαν στην άνοδο των τιμών ορισμένων αγροτικών προϊόντων (κυρίως των οπωροκηπευτικών)
- Η συναλλαγματική αναταραχή του Μαΐου που είχε σημαντικές επιπτώσεις στον τιμάριθμο, λόγω της αυξητικής επίδρασης στις τιμές ορισμένων εισαγόμενων αγαθών.

Μειωτική επίδραση στον πληθωρισμό άσκησε η συγκράτηση των τιμολογίων ορισμένων δημόσιων επιχειρήσεων και κοινωφελών οργανισμών. Από την πλευρά του κόστους σημαντική ήταν η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών των εισαγόμενων αγαθών σε δραχμές, από 12,2% το 1993 σε 9,2% το 1994. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται εν μέρει στην πτώση της τιμής του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά. Επίσης, η μείωση σε μέσα επίπεδα της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής το 1994 περιορίστηκε από 9,2% το 1993 στο 7,1%.

Ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σημείωσε περιορισμένη επιβράδυνση από 13% το 1993 σε 12% περίπου το 1994, δεδομένου ότι το συνολικό κόστος εργασίας δεν επιβαρύνθηκε από νέα αύξηση των εργοδοτικών ασφαλιστικών εισφορών, ενώ παράλληλα το ΑΕΠ ανέκαμψε. Στη μείωση του πληθωρισμού συνέβαλε η αντιπληθωριστική νομισματική πολιτική με τη συγκράτηση της νομισματικής επέκτασης και του ρυθμού διολίσθησης της δραχμής μέσα στα προβλεπόμενα όρια, καθώς και η διαμόρφωση της αύξησης των ονομαστικών μισθών και ημερομισθίων περίπου στο επίπεδο που είχε διαγράψει η κυβερνητική πολιτική.

Σχετικά με την εξέλιξη των τιμών, ο ρυθμός αύξησης του αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ επιταχύνθηκε ελαφρώς, φτάνοντας από 3,8% το 1993 στο 4,2% από. Αυτό οφείλεται αποκλειστικά στη μεγάλη άνοδο των τιμών στην Τουρκία το 1993:51,9% και το 1994: 146%,. Αν εξαιρεθεί η Τουρκία, ο ρυθμός ανόδου των τιμών στις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ περιορίστηκε από 2,7% το 1993 σε 2,1%. Από τις υπόλοιπες χώρες, μόνο στην Ιρλανδία και στην Ολλανδία παρατηρήθηκε μικρή επιτάχυνση, όμως και εκεί ο ρυθμός ανόδου των τιμών παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα. Στην Ε.Ε., ο αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης υποχώρησε από 3,8% το 1993 στο 3,0% , ως αποτέλεσμα κυρίως της συγκράτησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

Η Έκθεση του Διοικητή της Ελλάδος μας πληροφορεί ότι ο πληθωρισμός σημείωσε σημαντική επιβράδυνση στη διάρκεια του 1995. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του δείκτη τιμών καταναλωτή μειώθηκε κάτω από το 10% τον Απρίλιο του 1995 και υποχώρησε σταδιακά μέχρι το τέλος του έτους στο 8,1%19 δηλαδή κατά 2,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τον αντίστοιχο ετήσιο ρυθμό πληθωρισμού το Δεκέμβριο του 1994. Μολονότι η αύξηση των τιμών καταναλωτή στη διάρκεια του 1995 ήταν μεγαλύτερη από τον στόχο του 7% που είχε τεθεί, είναι σαφής η πρόοδος στη σύγκλιση του πληθωρισμού με τις αντίστοιχες επιδόσεις των κοινοτικών μας εταίρων. Σε μέσα επίπεδα όμως ο πληθωρισμός εξακολούθησε να είναι σημαντικά υψηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο ρυθμό πληθωρισμού στα κράτη μέλη της.

Η επιβράδυνση του πληθωρισμού το 1995 ήταν εν μέρει αποτέλεσμα της ασκούμενης νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά ως ένα βαθμό αντανάκλα και τις επιπτώσεις εξωγενών παραγόντων που επηρέασαν ευνοϊκά την εξέλιξη των τιμών. Η αντιπληθωριστική νομισματική πολιτική, και ειδικότερα η συναλλαγματική πολιτική, καθώς και το πρόγραμμα δημοσιονομικής εξυγίανσης που οδήγησε σε μείωση των δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα, συνέβαλαν αποτελεσματικά στην αποκλιμάκωση του

πληθωρισμού και την εξασθένηση των πληθωριστικών προσδοκιών, και επηρέασαν ευνοϊκά το οικονομικό κλίμα.

Η επιβράδυνση της ανόδου του ΔTK στη διάρκεια του 1995 αντανακλά αποκλειστικά τη μικρότερη, σε σχέση με το 1994, αύξηση στις τιμές των αγαθών, που επηρεάζονται

αμεσότερα από τις εξελίξεις στη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής. Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας άσκησαν περιορισμένη επίδραση στην επιβράδυνση του πληθωρισμού. Οι μέσες ονομαστικές αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας αυξήθηκαν το 1994 κατά 13% και το 1995 κατά 12%. Η μέση μισθολογική δαπάνη ανά δημόσιο υπάλληλο εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 13%, με ρυθμό ταχύτερο απ' ό,τι το 1994 λόγω πρόσθετων ρυθμίσεων που αποφασίστηκαν από την κυβέρνηση ή επιβλήθηκαν με δικαστικές αποφάσεις κατά τη διάρκεια του έτους.

Ο κύριος εξωγενής παράγοντας που συνέβαλε στην υποχώρηση του πληθωρισμού κατά το 1995 ήταν η αυξημένη προσφορά ορισμένων αγροτικών προϊόντων. Ειδικότερα, οι τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών που περιλαμβάνονται στον ΔTK σημείωσαν κάμψη κατά 6,9% στη διάρκεια του 1995, λόγω των ευνοϊκότερων καιρικών συνθηκών, αλλά και λόγω ορισμένων παρεμβάσεων που στόχευαν στην αποτελεσματικότερη λειτουργία των αγορών. Έτσι, ο υπολανθάνων πληθωρισμός (όπως μετριέται από τη μεταβολή του ΔTK χωρίς τα είδη διατροφής και τα καύσιμα) μειώθηκε στη διάρκεια του 1995 μόνο κατά 1,5 εκατοστιαία μονάδα. Έτσι, ο πυρήνας του πληθωρισμού επηρεάστηκε με ιδιαίτερη βραδύτητα από την ασκούμενη περιοριστική νομισματική και δημοσιονομική πολιτική.

Ο πληθωρισμός στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμορφώθηκε από 2,7% το 1994 σε 3,2%. Σημαντική ανοδική επίδραση στον πληθωρισμό το 1995 είχαν οι σχετικά μεγαλύτερες αυξήσεις των αμοιβών εργασίας στην Ε.Ε. και τις Η.Π.Α., η αισθητή επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της παραγωγικότητας, και οι αυξήσεις στις διεθνείς τιμές πρώτων υλών και πετρελαίου. Οι τάσεις αυτές αντισταθμίστηκαν αφενός από συμπίεση των περιθωρίων κέρδους και αφετέρου από αυξανόμενο ανταγωνισμό, κυρίως από προϊόντα αναπτυσσόμενων χωρών.

Μεταξύ των επιμέρους κρατών-μελών της Ε.Ε. παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις στην εξέλιξη του πληθωρισμού. Σε ορισμένες χώρες όπως η Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Φιλανδία ο πληθωρισμός, όπως μετρείται από τον αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης, συνέχισε την πτωτική του πορεία σε όλη τη διάρκεια του 1995, κάτι που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις ανατιμήσεις των αντίστοιχων νομισμάτων. Σε άλλες χώρες όπως η Ισπανία, Πορτογαλία, Σουηδία, τα νομίσματα των οποίων υποτιμήθηκαν και στις οποίες ο εισαγόμενος πληθωρισμός ήταν υψηλός, ο πληθωρισμός παρουσίασε στην αρχή αύξηση που κορυφώθηκε στα μέσα του έτους, στη συνέχεια όμως άρχισε να υποχωρεί, για να διαμορφωθεί τελικώς σε επίπεδα χαμηλότερα από εκείνα του τέλους του 1994. Παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στις βιομηχανικές χώρες το 1995, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 0,6% για την Ε.Ε. με αποτέλεσμα την ελαφρά υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας, από 11,6% το 1994 σε 11,2% το 1995. Εκτιμάται ότι το υψηλό ποσοστό ανεργίας στις χώρες της Ε.Ε. αντανακλά κυρίως διαρθρωτικά προβλήματα.

Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός από χώρες του τρίτου κόσμου με χαμηλό κόστος εργασίας έχει συντελέσει ώστε πολλές από τις χώρες της Ε.Ε. να επικεντρώνονται στην αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία μακροπρόθεσμα διευκολύνει την ανάπτυξη και την απασχόληση, βραχυχρόνια όμως την περιορίζει. Ο σημαντικότερος όμως παράγοντας που συμβάλλει στο να διατηρούνται υψηλά τα ποσοστά ανεργίας είναι η ακαμψία της αγοράς εργασίας σε πολλές

χώρες της Ε.Ε. και η μικρή κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στο χώρο αυτό. Τέλος, τα χαμηλά επίπεδα παραγωγικών επενδύσεων μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση συνετέλεσαν επίσης στον περιορισμό της βιομηχανικής παραγωγικής ικανότητας και σε αντίστοιχη μείωση των θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα στην Ε.Ε.

4.3 Έτος 1996-2000

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος η πτωτική τάση του πληθωρισμού συνεχίστηκε το 1996 για έκτο κατά σειρά έτος, αλλά η επιβράδυνση που σημειώθηκε και η σύγκλιση προς το μέσο ρυθμό πληθωρισμού στην Ε.Ε. ήταν περιορισμένη. Αυτό οφείλεται κυρίως στην επίδραση εξωγενών και ενδογενών παραγόντων, οι οποίοι αντιστάθμισαν ως ένα βαθμό τις θετικές επιπτώσεις που είχε στις τιμές η νομισματική πολιτική και ειδικότερα, η πολιτική συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής. Επίσης, το γεγονός ότι το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε με τον ίδιο ρυθμό περίπου, όπως και το 1995, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην επιβράδυνση του πληθωρισμού. Οι πληθωριστικές πιέσεις και προσδοκίες υποχώρησαν τους τελευταίους μήνες του 1996 σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι καταγράφεται στον ΔΤΚ του 1997. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής των τιμών καταναλωτή, αφού επιταχύνθηκε προσωρινά τους πρώτους μήνες του έτους, περιορίστηκε από 8,1% το Δεκέμβριο του 1995 σε 7,5% το Δεκέμβριο του 1996.

Η διαφορά όμως περιορίζεται αν ο πληθωρισμός μετρηθεί με βάση τους “Εναρμονισμένους Δείκτες Τιμών Καταναλωτή” οι οποίοι χρησιμοποιούνται για να διαπιστωθεί αν μια χώρα της Ε.Ε. ικανοποιεί το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών που προβλέπει η συνθήκη του Μάαστριχ. Σύμφωνα με αυτούς τους δείκτες, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός στην Ελλάδα το 1996 ήταν 7,9% έναντι 2,4% στην Ε.Ε, ενώ η τιμή αναφοράς για την ικανοποίηση του σχετικού κριτηρίου σύγκλισης ήταν 2,6%. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού το 1996 θα ήταν ακόμη εντονότερη χωρίς την επίπτωση ειδικών παραγόντων.

Οι εξωγενείς ειδικοί παράγοντες που συντήρησαν τις πληθωριστικές πιέσεις ήταν οιδυσμενείς καιρικές συνθήκες οι οποίες οδήγησαν σε σημαντική αύξηση των τιμών των οπωροκηπευτικών στους πρώτους 5 μήνες του έτους καθώς και η μεγάλη άνοδος της τιμής του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά. Οι ενδογενείς παράγοντες που συνέβαλαν αρνητικά στην πορεία του πληθωρισμού ήταν οι ακόλουθοι: 1) η δυσκαμψία των τιμών ορισμένων καταναλωτικών ειδών παρά την πίεση που ασκείται στις τιμές, αφενός από τη συναλλαγματική πολιτική και αφετέρου από την ένταση του ανταγωνισμού στο χώρο του λιανικού εμπορίου λόγω της επέκτασης των αλυσίδων πολυκαταστημάτων, 2) οι επιπτώσεις από την περιορισμένη μείωση των δανειακών αναγκών της κεντρικής διοίκησης στη διάρκεια του 1996, αλλά και το γεγονός ότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες του δημόσιου τομέα έχουν επηρεάσει δυσμενώς την απόδοση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού, το μέγεθος και τη διάρθρωση της απασχόλησης, καθώς και την εφαρμογή μιας συνεπούς πολιτικής για τη διάρθρωση των αποδοχών στο Δημόσιο, και γενικότερα, την ποιότητα του παραγόμενου έργου.

Κύριος αντιπληθωριστικός παράγοντας το 1996 ήταν η νομισματική πολιτική. Κατά τη διάρκεια του έτους σημειώθηκε απλώς επιβράδυνση της ανόδου των δραχμικών τιμών χονδρικής πώλησης των εισαγόμενων προϊόντων, αλλά ελαφρά μείωση, ενώ ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης υποχώρησε κατά 5,4 εκατοστιαίες μονάδες σε 1,6% το 1996, δηλαδή ήταν περίπου 80% χαμηλότερος του αντίστοιχου μέσου όρου της τελευταίας πενταετίας. Η συναλλαγματική πολιτική και η πτώση των τιμών των πρώτων υλών και άλλων βασικών προϊόντων στη διεθνή αγορά συνέβαλαν στη μείωση του κόστους των εισαγόμενων πρώτων υλών. Συνέπεια της μείωσης αυτής, σε συνδυασμό με την πίεση ανταγωνισμού στην ελληνική αγορά, ήταν και η αισθητή επιβράδυνση του μέσου ετήσιου ρυθμού με τον οποίο αυξήθηκαν

οι τιμές χονδρικής πώλησης των εγχώριων βιομηχανικών προϊόντων για εσωτερική κατανάλωση, εκτός καυσίμων, από 8,7% το 1995 σε 6,1% το 1996.

Τα στοιχεία της Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος αναφέρουν ότι τον Δεκέμβριο του 1997 ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής του ΔTK υποχώρησε κατά 2,6 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 1996, ενώ ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του μέσου επιπέδου του ΔTK διαμορφώθηκε από 832% το 1996 σε 5,5% το 1997. Με βάση τους ΕνΔTK, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔTK το Δεκέμβριο του 1997 ήταν στην Ελλάδα 4,5%, ενώ στο σύνολο της Ε.Ε. ήταν 1,6% (αντίστοιχα 6,9% και 2,1% το 1996) και η απόκλιση του ρυθμού πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδας και Ε.Ε. μειώθηκε σε 2,9 εκατοστιαίες μονάδες από 4,8 το προηγούμενο έτος.

Ο πυρήνας του πληθωρισμού παρουσίασε επίσης ουσιαστική αποκλιμάκωση. Κατά το 1997 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΔTK, χωρίς νωπά οπωροκηπευτικά και καύσιμα, μειώθηκε κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες, σε 5,1% το Δεκέμβριο του 1997. Η νομισματική πολιτική που ακολουθήθηκε, η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και η μείωση των δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα ως ποσοστού του ΑΕΠ, συνέβαλαν στην αποκλιμάκωση του πυρήνα του πληθωρισμού.

Η νομισματική πολιτική επηρέασε ευνοϊκά τις τιμές των εισαγόμενων αγαθών οι οποίες σημείωσαν μικρή μόνο αύξηση, εξασθένησε τις πληθωριστικές προσδοκίες και πίεσε τις επιχειρήσεις να συγκρατήσουν την άνοδο των τιμών των εγχωρίως παραγόμενων αγαθών, ώστε να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών χονδρικής πώλησης των εισαγόμενων προϊόντων διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα στο 1,8%, ενώ ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των τιμών χονδρικής πώλησης των εγχωρίων βιομηχανικών προϊόντων για εσωτερική κατανάλωση υποχώρησε από 6,8% το 1996 σε 3,1%.

Στην υποχώρηση του πληθωρισμού συνέβαλαν:

- Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας κατά 2,7 εκατοστιαίες μονάδες δηλαδή στο 6,9%.
- Η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, η οποία περιόρισε την αυξητική επίδραση του ελλείμματος στη συνολική ζήτηση και στις τιμές.
- Ορισμένοι εξωγενείς ή συγκυριακοί παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα, οι τιμές των καυσίμων σε δραχμές που περιλαμβάνονται στο ΔTK μειώθηκαν κατά 2,2%. Η μείωση των τιμών των καυσίμων σε δολάρια στην παγκόσμια αγορά, καθώς και κάποιες έκτακτες μειώσεις του ειδικού φόρου κατανάλωσης που αποφάσισε η κυβέρνηση, υπεραντιστάθμισαν την επίπτωση της ανατίμησης του δολαρίου στις δραχμικές τιμές των καυσίμων. Αντίστοιχα η λιανική τιμή του ελαιόλαδου μειώθηκε κατά 18,2% (λόγω υπερπροσφοράς του στην παγκόσμια αγορά).
- Το νέο σύστημα κοστολόγησης των φαρμάκων.

Ο ρυθμός πληθωρισμού στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ διαμορφώθηκε σε γενικώς χαμηλά επίπεδα. Ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε κατά 0,6 της εκατοστιαίας μονάδας στο 3,7%. Στην Ευρώπη, το χαμηλότερο πληθωρισμό είχε για δεύτερο συνεχόμενο χρόνο η Ελβετία και ακολουθούν η Γερμανία και η Γαλλία. Στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού συνέβαλαν τα μέτρα της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, η μείωση της τιμής του αργού πετρελαίου και η υποχώρηση των τιμών των πρώτων υλών. Τέλος, ευνοϊκά επέδρασε στην εξέλιξη των τιμών η επιβράδυνση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Οι τρεις χώρες με το χαμηλότερο πληθωρισμό σύμφωνα με τον ΕνΔTK ήταν η Αυστρία με 1,1% , η Γαλλία με 1,2% και η Ιρλανδία με 1,2%.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 1998, ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε αμέσως μετά την υποτίμηση της δραχμής το Μάρτιο, αλλά επανήλθε σε πρωτική τροχιά από τον Ιούνιο και τελικά διαμορφώθηκε σε 3,9% με βάση τον ΔΤΚ, δηλαδή σε ποσοστό χαμηλότερο κατά 0,8 της εκατοστιαίας μονάδας από εκείνο του Δεκεμβρίου του 1997. Ανάλογη ήταν και η επιβράδυνση του μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης του ΔΤΚ, από 5,5% το 1997 στο 4,8% το 1998. Ο “πυρήνας” του πληθωρισμού ακολούθησε αντίστοιχη πορεία αλλά υποχώρησε οριακά κατά τη διάρκεια του έτους το Δεκέμβριο του 1997 σε 5,1% και το Δεκέμβριο του 1998 σε 4,9% . Οι εξελίξεις αυτές, σε συνδυασμό με την αντίστοιχη επιβράδυνση του πληθωρισμού στην Ε.Ε, είχαν ως αποτέλεσμα η απόκλιση μεταξύ του ρυθμού πληθωρισμού στην Ελλάδα και του μέσου όρου στη ζώνη του ευρώ να διαμορφωθεί στις 2,9 εκατοστιαίες μονάδες το Δεκέμβριο του 1998 όσο ήταν περίπου και το Δεκέμβριο του 1997.

Η δυσμενής επίπτωση της υποτίμησης στον πληθωρισμό υπεραντισταθμίστηκε από την ευνοϊκή επίδραση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής που ασκήθηκε, και άλλων παραγόντων, με αποτέλεσμα ο μετρούμενος πληθωρισμός, με βάση τον ΔΤΚ, να επιβραδυνθεί στη διάρκεια του 1998. Στην άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων συνετέλεσαν επίσης η μείωση των διεθνών τιμών των καυσίμων και των πρώτων υλών, η μείωση της έμμεσης φορολογίας στα καύσιμα και στα επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσεως, και η προώθηση “συμφωνιών κυρίων” με τις επιχειρήσεις για τη συγκράτηση ή μείωση των τιμών. Η επάνοδος του πληθωρισμού σε πρωτική πορεία μετά την υποτίμηση της δραχμής οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, λόγω της συγκρατημένης αύξησης των ονομαστικών αποδοχών, και της συνεχιζόμενης ανόδου της παραγωγικότητας με υψηλό ρυθμό. Η νομισματική πολιτική συνέβαλε στην υποχώρηση των πληθωριστικών πιέσεων και την επαναφορά του πληθωρισμού σε πρωτική τροχιά. Όμως, και η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης από 3,9% το 1997 σε 2,4% του ΑΕΠ το 1998, περιόρισε τις πληθωριστικές πιέσεις.

Οι ευνοϊκές επιδράσεις της πολιτικής που ασκήθηκε και των εξελίξεων στην αγορά εργασίας περιόρισαν την πληθωριστική επίπτωση της υποτίμησης και ο δωδεκάμηνος ρυθμός ανόδου του ΔΤΚ άρχισε βαθμιαία να επιβραδύνεται από τον Ιούνιο του 1998. Ωστόσο, η υποχώρηση του πληθωρισμού κατά τους επόμενους τέσσερις μήνες ήταν ιδιαίτερα βραδεία, αν ληφθεί υπόψη η ευεργετική επίδραση στον εγχώριο πληθωρισμό της μείωσης των διεθνών τιμών των καυσίμων και των πρώτων υλών. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και από την εξέλιξη του “πυρήνα” του πληθωρισμού, ο οποίος επιταχύνθηκε μετά την υποτίμηση περισσότερο από το μετρούμενο (με βάση τον ΔΤΚ) πληθωρισμό και άρχισε να επιβραδύνεται από τον Αύγουστο του 1998.

Η βραδεία υποχώρηση των πληθωριστικών πιέσεων οδήγησε την κυβέρνηση να λάβει ειδικά μέτρα προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού. Συγκεκριμένα, η μείωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στη βενζίνη και το πετρέλαιο θέρμανσης, καθώς και του φόρου κατανάλωσης στα επιβατικά ιδιωτικά αυτοκίνητα εκτιμάται ότι συνέβαλε στην υποχώρηση του πληθωρισμού στη διάρκεια του 1998 κατά 0,7 της εκατοστιαίας μονάδας. Εξάλλου, οι “συμφωνίες κυρίων” που προέβλεπαν τη συγκράτηση ή μείωση των τιμών πολλών αγαθών και υπηρεσιών συνετέλεσαν και αυτές στην επιβράδυνση του πληθωρισμού, αν και οι μειώσεις των τιμών που καταγράφηκαν στην αγορά ήταν μικρότερες από αυτές που προέβλεπαν οι συμφωνίες.

Η διατήρηση των τιμών των βιομηχανικών ειδών του ΔΤΚ, χωρίς είδη διατροφής και καύσιμα, σε υψηλά επίπεδα και ειδικότερα των ειδών ένδυσης-υπόδησης και των διαρκών καταναλωτικών αγαθών, οι τιμές των οποίων αυξάνονταν το 1998 κατά μέσο όρο με ρυθμό 5,7% και 5,6% αντίστοιχα, είχε ως αποτέλεσμα να συντηρείται ο “πυρήνας” του πληθωρισμού πάνω από 5% από τον Απρίλιο έως και τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Στη διατήρηση του “πυρήνα” του πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα συνέβαλαν και οι μεγάλες ανατιμήσεις που παρατηρήθηκαν στις τιμές χονδρικής του κλάδου των εγχωρίων παραγόμενων βιομηχανικών αγαθών, χωρίς καύσιμα, για εσωτερική κατανάλωση. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των ανατιμήσεων σημειώθηκε στην περίοδο από το Φεβρουάριο έως το Δεκέμβριο του 1998. Παρόμοια εξέλιξη εμφανίστηκε και στις τιμές των εισαγομένων, χωρίς καύσιμα. Ο κύριος όγκος των ανατιμήσεων σε επίπεδο χονδρικής, τόσο στα εγχώρια όσο και στα εισαγόμενα, χωρίς καύσιμα, παρατηρήθηκε στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου και επηρέασε τον “πυρήνα” του πληθωρισμού σημαντικά έως και τον Αύγουστο, λόγω της χρονικής υστέρησης στη μετακύλιση των αυξήσεων αυτών στον τελικό καταναλωτή.

Οι ανατιμήσεις των βιομηχανικών αγαθών σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, σε συνδυασμό με τον υψηλό ρυθμό αύξησης των τιμών των υπηρεσιών του ιδιωτικού τομέα, σηματοδότησαν την ύπαρξη πληθωριστικών πιέσεων από το σύνολο σχεδόν του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, οι οποίες διαμόρφωσαν τον “πυρήνα” του πληθωρισμού σε σχετικώς υψηλά επίπεδα. Έτσι, ο “πυρήνας” του πληθωρισμού παρουσίασε τη μεγαλύτερη επιτάχυνση με 1,7 εκατοστιαία μονάδα μεταξύ Φεβρουαρίου με 4,4% και Ιουλίου με 6,1%. Στους μήνες που ακολούθησαν ο “πυρήνας” του πληθωρισμού υποχώρησε σταδιακά και περιορίστηκε από 5,1% το Δεκέμβριο του 1997 στο 4,9% το Δεκέμβριο. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν οι ίδιοι παράγοντες που οδήγησαν στην αποκλιμάκωση του βάσει του ΔΤΚ μετρούμενου πληθωρισμού.

Προκειμένου να αξιολογηθεί η σύγκλιση ως προς τη σταθερότητα των τιμών, σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχ, ο πληθωρισμός μετρείται με βάση τα στοιχεία των Εν.ΔΤΚ, οι οποίοι καταρτίστηκαν με ομοιόμορφο τρόπο, ώστε να είναι συγκρίσιμοι. Το Δεκέμβριο του 1998, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα από 4,5% το Δεκέμβριο του 1997 έγινε 3,7% ενώ η μέση ετήσια αύξηση από 5,4% το 1997 ανήλθε σε 4,5% το 1998. Οι αντίστοιχοι ρυθμοί για τη ζώνη του ευρώ (ΕΕ-11) ήταν 0,8% και 1,1%.

Η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και της ζώνης του ευρώ μειώθηκε από 3,0 εκατοστιαίες μονάδες το 1997 και στις 3,4 εκατοστιαίες μονάδες σε μέσα επίπεδα, από 3,8 εκατοστιαίες μονάδες το 1997, στις 2,9 εκατοστιαίες μονάδες στο τέλος Δεκεμβρίου του 1998. Ωστόσο, ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού το 1998 για την Ελλάδα με 4,5 ήταν υψηλότερος από την τιμή αναφοράς του κριτηρίου σύγκλισης, η οποία διαμορφώθηκε σε 2,2%. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός του πληθωρισμού παρέμεινε σε πτωτική τροχιά τους πρώτους δύο μήνες του 1998. Όμως μετά την προσαρμογή της ισοτιμίας της δραχμής κατά την ένταξη της στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) στις 16 Μαρτίου, παρατηρήθηκε προσωρινή άνοδος του πληθωρισμού. Συγκεκριμένα, ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής του ΔΤΚ, που είχε υποχωρήσει από 4,7 το Δεκέμβριο του 1997 στο 4,3% το Φεβρουάριο του 1998, στη συνέχεια επιταχύνθηκε σταδιακά και έφτασε στο ανώτατο επίπεδο του με 5,3% τον Απρίλιο και το Μάιο. Τον Ιούνιο άρχισε πάλι να υποχωρεί και περιορίστηκε στο 5% τον Αύγουστο και στο 4,7% τον Οκτώβριο αφού πρώτα επιταχύνθηκε στο 5,2% το Σεπτέμβριο για συγκυριακούς λόγους. Η απόκλιση του ρυθμού πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και της ζώνης του ευρώ (ΕΕ-11), η οποία από 5,0 εκατοστιαίες μονάδες στο τέλος του 1996, στο τέλος του 1997 είχε μειωθεί στις 3,0 εκατοστιαίες μονάδες, αυξήθηκε λόγω της υποτίμησης και διαμορφώθηκε το Σεπτέμβριο στις 4,0 μονάδες.

Ο “πυρήνας” του πληθωρισμού, όπως μετρείται με βάση το ρυθμό μεταβολής του ΔΤΚ χωρίς νωπά οπωροκηπευτικά και καύσιμα, παρουσίασε μεγάλη επιτάχυνση κατά 1,7 εκατοστιαία μονάδα από 4,4% το Φεβρουάριο σε 6,1% τον Ιούλιο, ενώ το Σεπτέμβριο ο ρυθμός μεταβολής υποχώρησε στο 5,7% και τον Οκτώβριο στο 5,5%.

Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής του γενικού Δείκτη Τιμών Χονδρικής Πώλησης ΔΤΚ παρουσίασε μέγιστη επιτάχυνση 2,9 εκατοστιαίες μονάδες, αλλά μετά τον Απρίλιο άρχισε να επιβραδύνεται. Το Σεπτέμβριο όμως άρχισε να επιταχύνεται και πάλι.

Ο δείκτης της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής, αφού αρχικά υποχώρησε το Μάρτιο και τον Απρίλιο, στη συνέχεια παρουσίασε άνοδο στο τρίμηνο Μάιου-Ιουλίου και μικρή πτώση τον Αύγουστο, ενώ στη διάρκεια του Σεπτεμβρίου και του Οκτωβρίου έμεινε σχεδόν σταθερός. Γι’ αυτό το λόγο, η ανατίμηση των ξένων νομισμάτων έναντι της δραχμής επιταχύνθηκε σημαντικά μέχρι και τον Απρίλιο του 1998, αλλά εν συνεχεία επιβραδύνθηκε μέχρι τον Ιούλιο, για να επιταχυνθεί και πάλι στο τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου.

Στη μερική αντιστάθμιση των πληθωριστικών επιπτώσεων της υποτίμησης, ευνοϊκή ήταν η επίδραση της σημαντικής κάμψης που σημείωσαν οι τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών κατά τους τρεις θερινούς μήνες. Επίσης, στην παγκόσμια αγορά, μεταξύ του τέλους του 1997 και του τέλους Οκτωβρίου του 1998, οι τιμές των εμπορευμάτων εκτός καυσίμων και χρυσού μειώθηκαν κατά 17% και οι τιμές του αργού πετρελαίου κατά 24% περίπου σε δολάρια. Στην εγχώρια αγορά ο δωδεκάμηνος ρυθμός μείωσης των δραχμικών τιμών των καυσίμων που περιλαμβάνονται στον ΔΤΚ είχε φτάσει το Σεπτέμβριο το -10,1% από -5,4% το Δεκέμβριο του 1997, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός μείωσης των τιμών των καυσίμων που περιλαμβάνονται στον ΔΤΚ είχε φτάσει τον Οκτώβριο το -10,9% από -2,2% το Δεκέμβριο του 1997, εξέλιξη στην οποία συνέβαλαν και τα μέτρα μείωσης της έμμεσης φορολογίας.

Ο κυριότερος ενδογενής παράγοντας που συμβάλλει στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού είναι το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Ο ρυθμός ανόδου του μεγέθους αυτού εκτιμάται ότι το 1998 έχει επιβραδυνθεί κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες περίπου στο σύνολο της οικονομίας. Αισθητά μικρότερη από ότι το 1997 είναι και η αύξηση των μέσων ακαθάριστων αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας, γεγονός που οφείλεται στη σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της μέσης μισθολογικής δαπάνης στο Δημόσιο, καθώς και στην επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των μέσων ακαθάριστων αποδοχών στις δημόσιες επιχειρήσεις, στις τράπεζες και στον ιδιωτικό τομέα. Η τιμολογιακή πολιτική των ΔΕΚΟ, δρα επίσης αντιπληθωριστικά. Αυτή, επηρεάστηκε και από την ευνοϊκή εξέλιξη των παραγόντων κόστους. Μεταξύ Δεκεμβρίου 1997 και Οκτωβρίου 1998, τα τιμολόγια των ΔΕΚΟ αυξήθηκαν κατά 3,4%, ενώ την ίδια περίοδο το 1997 είχαν αυξηθεί κατά 8,3%

Τέλος, ο βαθμός απασχόλησης του εργατικού δυναμικού εμφανίζει μείωση, εφόσον το ποσοστό της καταγεγραμμένης ανεργίας φτάνει το 9,6% το 1998 έναντι 8,2% το 1997, για την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου. Στο Δημόσιο και τις δημόσιες επιχειρήσεις, ο αριθμός των υπαλλήλων μειώθηκε, αντίστοιχα, κατά 1,7% και 3,5% στην περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 1997.

Στην περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 1999, ο πληθωρισμός σημείωσε σταθερή υποχώρηση στην Ελλάδα, ενώ στη ζώνη του ευρώ επιταχύνθηκε ελαφρά. Η επιτάχυνση του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ οφείλεται στη μεγάλη αύξηση των τιμών του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά, καθώς και στην υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ

το πρώτο εξάμηνο του έτους. Αυτοί οι παράγοντες συνέβαλαν αυξητικά και στον ελληνικό πληθωρισμό, ο οποίος όμως τελικά επιβραδύνθηκε, επειδή η μειωτική συμβολή άλλων παραγόντων ήταν ισχυρότερη.

Όπως αναφέρεται στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ο δωδεκάμηνος ρυθμός αύξησης του ΔΤΚ από 3,9% το Δεκέμβριο του 1998 υποχώρησε στο 2,1% τον Ιούνιο και στο 2% τον Αύγουστο και το Σεπτέμβριο του 1999, ενώ τον Οκτώβριο επιταχύνθηκε ελαφρά στο 2,2%, σχεδόν αποκλειστικά λόγω της αύξησης των τιμών των καυσίμων και των νοπών οπωροκηπευτικών. Δεκέμβριο του 1999.

Από τον Οκτώβριο του 1999 και μετά, ο πληθωρισμός σημείωσε σταδιακή άνοδο και διαμορφώθηκε σε 2,7% το Δεκέμβριο του 1999. Ο “πυρήνας” του πληθωρισμού επιβραδύνθηκε στο 1,9% τον Οκτώβριο του 1999 ενώ στη ζώνη του ευρώ, όπου είχε υποχωρήσει στο 0,8% το Δεκέμβριο του 1998, επιταχύνθηκε μετά το Φεβρουάριο και έφτασε το 1,4% τον Οκτώβρη-Διάγραμμα 17 και από τότε έως το τέλος του έτους δεν υπερέβη το 2%. Τέλος, με βάση τον Εν.ΔΤΚ, ο μέσος πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 2,1% το 1999 και υποχώρησε περαιτέρω στο 2% στο δωδεκάμηνο που έληξε το Μάρτιο του 2000/48. Έτσι, η Ελλάδα ικανοποίησε το σχετικό κριτήριο σύγκλισης της Συνθήκης του Μάαστριχ από το Δεκέμβριο του 1999.

Η υποχώρηση του πυρήνα του πληθωρισμού το 1999 οφείλεται στη νομισματική και οικονομική πολιτική που ασκήθηκε, τις ευνοϊκές στην αγορά εργασίας και στην επίδραση ειδικών και εξωγενών παραγόντων. Στη διάρκεια του 1999 η δραχμή παρέμεινε σταθερή έναντι του ευρώ και τα ονομαστικά επιτόκια διατηρήθηκαν αμετάβλητα από τα μέσα Φεβρουαρίου έως και τα μέσα Οκτωβρίου. Μάλιστα, η δραχμή ανατιμήθηκε σε πραγματικούς όρους, ενώ η σταθερότητα των ονομαστικών επιτοκίων, σε συνδυασμό με την υποχώρηση του πληθωρισμού, οδήγησε σε σημαντική αύξηση των πραγματικών επιτοκίων. Έτσι, ενισχύθηκε ο αντιπληθωριστικός χαρακτήρας της νομισματικής πολιτικής. Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας σχεδόν κατά μιάμιση εκατοστιαία μονάδα στο 2,7% το 1999 συνέβαλε σημαντικά στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ευνοϊκή επίδραση άσκησε και η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστού του ΑΕΠ στο 1,6% από 2,5% το 1998. Επίσης, τα μέτρα μείωσης των έμμεσων φόρων που έλαβε η Κυβέρνηση επηρέασαν την εξέλιξη του πληθωρισμού. Εκτός από την άνοδο της διεθνούς τιμής των καυσίμων, η υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου και του γιεν επηρέασε τον εγχώριο πληθωρισμό, ενώ μικρή αλλά ευνοϊκή επίδραση άσκησαν οι τιμές των νοπών οπωροκηπευτικών. Η αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων στην Ελλάδα επιβεβαιώνεται από όλους τους διαθέσιμους δείκτες. Πράγματι, ο “πυρήνας” του πληθωρισμού υποχώρησε από 4,9% το Δεκέμβριο του 1998 στο 2,6% τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, στο 2,3% το Σεπτέμβριο και στο 1,9% τον Οκτώβριο. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής του Δείκτη Τιμών Χονδρικής ΔΤΚ της ΕΣΥΕ υποχώρησε από 3,0% το Δεκέμβριο του 1998 στο 2,3% το Σεπτέμβριο, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός του ΔΤΚ χωρίς εξαγόμενα προϊόντα υποχώρησε από 3,6% στο 2,9%. Πολύ μεγαλύτερη ήταν η επιβράδυνση του ΔΤΚ χωρίς καύσιμα από 4,5% σε 0,5% αντίστοιχα.

Η νομισματική σταθερότητα που επιτεύχθηκε αυτή τη χρονιά ήταν το επιστέγασμα μιας διαδικασίας αποκλιμάκωσης των πληθωριστικών πιέσεων στην οικονομία, η οποία ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και επιταχύνθηκε την πενταετία 1994 - 1999. Από το 1974 έως το 1990, ο πληθωρισμός κυμαινόταν μεταξύ 12% και 25%.

Στην περίοδο από το 1990 έως το 1999, η οποία χαρακτηρίζεται ως δεκαετία της σύγκλισης προς τη σταθερότητα, η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού ήταν σταθερή.

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του ΔΤΚ, ο οποίος είχε επιταχυνθεί στο 20,4% το 1990, υποχώρησε σε 10,9% το 1994 και 2,6% το 1999.

Η αντιπληθωριστική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής ενισχύθηκε σταδιακά, βασιζόμενη περισσότερο στη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής ως ενδιάμεσο στόχο της πολιτικής και ως μέσο περιορισμού των πληθωριστικών πιέσεων και άμβλυνσης των πληθωριστικών προσδοκιών.

Σημαντικός παράγοντας επιβράδυνσης του πληθωρισμού παραμένει το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας εκτιμάται ότι υποχωρεί στο 2,5% από 3,9% το 1998, δηλαδή σε επίπεδο συνεπές με την επιδιωκόμενη και αναμενόμενη αύξηση του πληθωρισμού. Η δημοσιονομική πολιτική συνέβαλε στην επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου της συνολικής ζήτησης και των τιμών με τη σχεδόν σταθερή μείωση των δημόσιων ελλειμμάτων.

Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού θα ήταν αισθητά ταχύτερη, εάν δε σημειωνόταν μεγάλη άνοδος των τιμών του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά μετά το Φεβρουάριο, η οποία επηρέασε αυξητικά τις τιμές των καυσίμων και στην εγχώρια αγορά. Η εξωγενής πληθωριστική επίπτωση της ανόδου των τιμών των καυσίμων αντισταθμίστηκε μόνο εν μέρει από την ευνοϊκή μέχρι τον Αύγουστο εξέλιξη των τιμών των νωπών οπωροκηπευτικών. Επιπλέον, από τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1999 μέχρι τον Ιανουάριο του 2000 θα εξαλειφόταν σταδιακά η ευνοϊκή επίδραση την οποία ασκούν στο δωδεκάμηνο ρυθμό μεταβολής του ΔΤΚ τα μέτρα μείωσης της έμμεσης φορολογίας που είχε αποφασίσει η κυβέρνηση. Για τους λόγους αυτούς αποφασίστηκε η ενίσχυση του μείγματος της οικονομικής πολιτικής με τη λήψη ειδικών μέτρων (μείωση ειδικού φόρου κατανάλωσης της βενζίνης, μείωση των “τελών ταξινόμησης” των επιβατικών Ι.Χ. αυτοκινήτων κατά τρόπο που συνεπάγεται μείωση της λιανικής τιμής κατά 10% περίπου, μείωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης του πετρελαίου θέρμανσης), ώστε να επιτευχθεί ο στόχος για τον πληθωρισμό. Η αντιπληθωριστική συμβολή όλων των ειδικών μέτρων φτάνει τη 1,1 εκατοστιαία μονάδα και αντισταθμίζει μόνο εν μέρει την πληθωριστική επίπτωση της ανόδου της τιμής του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά περίπου +1,2 εκατοστιαία μονάδα και της εξάλειψης των αντιπληθωριστικών επιπτώσεων των ειδικών μέτρων του 1998 +0,7 της εκατοστιαίας μονάδας. Με τη μείωση του πληθωρισμού που επιτυγχάνεται χάρη σε αυτά τα μέτρα, αφενός αμβλύνονται οι πληθωριστικές προσδοκίες των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και αφετέρου επηρεάζεται ευνοϊκά η εξέλιξη του κόστους εργασίας κατά το επόμενο έτος.

Η βαθμιαία υποχώρηση του πληθωρισμού στη δεκαετία του 1990 συνοδεύτηκε από ουσιαστική και μονιμότερη επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας κατά τα τελευταία έτη. Μολονότι στη διάρκεια της δεκαετίας το μείγμα της οικονομικής πολιτικής συνολικά βελτιώθηκε, η βελτίωση δεν ήταν συνεχής και σταθερή, με αποτέλεσμα να επηρεαστεί δυσμενώς η ταχύτητα αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού. Μετά την υποτίμηση της δραχμής το Μάρτιο του 1998, οι τιμές αυξήθηκαν περισσότερο από ότι θα αναμενόταν λόγω της ανόδου του δραχμικού κόστους των εισαγόμενων εισροών, με αποτέλεσμα να καθυστερήσει η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, στην Ελλάδα έως τα μέσα του 2000 διατηρήθηκε υψηλός βαθμός σταθερότητας των τιμών, με βάση το μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΕνΔΤΚ. Η διαμόρφωση του ρυθμού αυτού σε 2% το Μάρτιο του 2000 επέτρεψε την ικανοποίηση του κριτηρίου σύγκλισης για τον πληθωρισμό.

Λόγω όμως των συνεχιζόμενων πληθωριστικών πιέσεων από την αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου και την ανατίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ, ο μέσος ετήσιος

ρυθμός πληθωρισμού επιταχύνθηκε σε 2,9% το 2000, ενώ ο ετήσιος ρυθμός ανόδου έφτασε το 3,7% το Δεκέμβριο.

Με βάση τον εθνικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού κυμάνθηκε μεταξύ 2,5% και 3,1% το πρώτο εξάμηνο, στη συνέχεια επιταχύνθηκε και έφτασε το 4,2% το Νοέμβριο, ενώ το Δεκέμβριο υποχώρησε ελαφρά σε 3,9%.

Ο πυρήνας του πληθωρισμού είχε αρχικά πτωτική τάση και διατηρήθηκε μέχρι και τον Αύγουστο του 2000 κάτω από το 2%. Από το Σεπτέμβριο όμως άρχισε να αυξάνεται και τελικά έφτασε στο 3,4 το Δεκέμβριο. Στην αρχική συγκράτηση του πυρήνα του πληθωρισμού σε χαμηλό επίπεδο συνέβαλαν κυρίως η ασκούμενη αντιπληθωριστική νομισματική πολιτική, η μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ, η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και ο εντονότερος ανταγωνισμός στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Η άνοδος του πυρήνα του πληθωρισμού από το Σεπτέμβριο οφείλεται στην εξάλειψη της ευνοϊκής επίδρασης που άσκησε στις τιμές η μείωση ορισμένων έμμεσων φόρων το 1999, αλλά και στην έμμεση επίδραση της αύξησης της τιμής των καυσίμων και των τιμών των εισαγόμενων πρώτων υλών στις τιμές των εγχώριων αγαθών και υπηρεσιών. Άμεση επίδραση στις τιμές των εισαγόμενων καταναλωτικών αγαθών είχε και η ανατίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ.

Πάντως το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού υποχώρησε από 2,9% το 1999 στο 2% το 2000.

Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος υποχώρησε το 2000 ελαφρά στο σύνολο της οικονομίας από 2,8% το 1999 σε 2,6% , ωστόσο στην Ελλάδα παραμένει σημαντικά υψηλότερος από ότι στη ζώνη του ευρώ, όπου το 2000 αυξήθηκε κατά 0,9% έναντι 1,3% το 1999.

Επιτάχυνση του πληθωρισμού παρατηρήθηκε το 2000 και σε όλες σχεδόν τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τις καλύτερες επιδόσεις ως προς τη σταθερότητα των τιμών είχαν στη μεν Ευρωπαϊκή Ένωση , το Ηνωμένο Βασίλειο με 0,8% και στη Σουηδία με 1,3%, στη δε ζώνη του ευρώ η Γαλλία με 1,8%, η Αυστρία με 2,0% και η Γερμανία με 2,1%. Αντίθετα, οι χώρες με τον υψηλότερο πληθωρισμό ήταν η Ιρλανδία με 5,3%, το Λουξεμβούργο με 3,8% και η Ισπανία με 3,5%.

4.4 Έτος 2001-2005

Το 2001, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ο πληθωρισμός ακολούθησε στην Ελλάδα γενικά την ίδια πορεία με τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο, αν και διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα από ό,τι ο τελευταίος. Με βάση τον ΕνΔΤΚ επιταχύνθηκε από 3,7% το Δεκέμβριο του 2000 σε 4,5% τον Ιούνιο του 2001, αλλά στη συνέχεια παρουσίασε σταθερή υποχώρηση μέχρι και τον Νοέμβριο (2,9%), ενώ το Δεκέμβριο αυξήθηκε για συγκυριακούς λόγους στο 3,5%.

Η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ ήταν ίση με 1,2 εκατοστιαία μονάδα κατά μέσο όρο στη διάρκεια του έτους. Με βάση τον ΔΤΚ ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός διαμορφώθηκε από 3,2% το 2000 σε 3,4% το 2001. Ο πυρήνας του πληθωρισμού άρχισε να επιβραδύνεται μετά τον Ιούλιο με 4,1% και διαμορφώθηκε το Δεκέμβριο στο 3,3%. Το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού (ΔΤΚ χωρίς

καύσιμα και νωπά οπωροκηπευτικά) σχεδόν διπλασιάστηκε και διαμορφώθηκε από 2,0% το 2000 στο 3,8%.

Η διατήρηση του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σχετικά υψηλό επίπεδο το 2001 οφείλεται κυρίως στις έμμεσες και με χρονική υστέρηση επιπτώσεις που είχαν στις τιμές των αγαθών (εκτός καυσίμων) και των υπηρεσιών η άνοδος των διεθνών τιμών των καυσίμων και η ταυτόχρονη υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου και της ισοτιμίας της δραχμής έναντι του ευρώ στη διάρκεια του 2000. Το 2001 σχεδόν εξαλείφθηκε η προς τα πάνω απόκλιση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα από εκείνον στη ζώνη του ευρώ.

Η μείωση των επιτοκίων λόγω της μετάβασης στην ενιαία νομισματική πολιτική είχε ευδιάκριτη επεκτατική επίδραση στη ζήτηση, η οποία όμως δεν είχε ως τελικό αποτέλεσμα την αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων, αφενός επειδή σημαντικό μέρος της διοχετεύθηκε σε εισαγόμενα προϊόντα και αφετέρου επειδή ο εντεινόμενος ανταγωνισμός τιμών από την πλευρά των εισαγωγών συγκράτησε τα περιθώρια κέρδους και την άνοδο των τιμών των εγχώριων προϊόντων.

Με βάση τον εθνικό ΔTK, ο πληθωρισμός έφτασε στο υψηλότερο επίπεδο τον Ιούνιο και τον Ιούλιο, αλλά δεν υπερέβη το επίπεδο του Δεκεμβρίου του 2000 το 3,9%. Στη συνέχεια υποχώρησε στο 2,4% μέχρι και το Νοέμβριο, ενώ το Δεκέμβριο αυξήθηκε και πάλι στο 3,0%, εξαιτίας της ανόδου των τιμών των νωπών οπωροκηπευτικών, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών. Ο πυρήνας του πληθωρισμού έφτασε στο μέγιστο επίπεδο του τον Ιούλιο με 4,1% αλλά στη συνέχεια υποχώρησε και διαμορφώθηκε στο 3,3% το Δεκέμβριο. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του εθνικού ΔTK από 3,2% το 2000 έγινε 3,4% το 2001. Το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού διαμορφώθηκε από 3,2% το 2000 στο 3,8%.

Η Έκθεση του Διοικητή αναφέρει ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού βάσει του ΔTK για ολόκληρο το 2002 διαμορφώθηκε από 3,4% το 2001 σε 3,6%. Όμως, ο πληθωρισμός παρέμεινε για τρίτο κατά σειρά έτος σημαντικά υψηλότερος από το επίπεδο που κρίνεται συμβατό με τη σταθερότητα των τιμών. Επίσης η απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα, με βάση τον ΕνΔTK, από το μέσο ετήσιο πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ αυξήθηκε από 1,3 εκατοστιαία μονάδα το 2001 και 0,8 της εκατοστιαίας μονάδας το 2000 σε 1,7 εκατοστιαία μονάδα.

Η διεύρυνση της απόκλισης το 2002 με βάση το γενικό ΕνΔTK οφείλεται στη μεγαλύτερη ευαισθησία της ελληνικής οικονομίας στην άνοδο της τιμής του πετρελαίου, στο μεγαλύτερο- σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ- μέγεθος των επιπτώσεων που είχε η κακοκαιρία της περιόδου Δεκεμβρίου 2001-Ιανουαρίου 2002 στις τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών, καθώς και στην ελαφρώς μεγαλύτερη απ' ό,τι στη ζώνη του ευρώ επίπτωση των στρογγυλοποιήσεων τιμών ή των ανατιμήσεων που έγιναν με αφορμή ή πρόσχημα την κυκλοφορία του ευρώ.

Ο πυρήνας του πληθωρισμού έμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος το 2002 και η απόκλιση του από το αντίστοιχο μέγεθος της ζώνης του ευρώ περιορίστηκε από 1,8 εκατοστιαία μονάδα το 2001 σε 1,4 εκατοστιαία μονάδα. Αν ο πυρήνας μετρηθεί με βάση τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του ΔTK χωρίς καύσιμα και νωπά οπωροκηπευτικά, το μέσο ετήσιο επίπεδο του υποχώρησε ελαφρά από 3,8% το 2001 σε 3,6% το 2002, αλλά παραμένει υψηλό σε σχέση με το επίπεδο του 2000 με 2,0%.

Η ελληνική οικονομία υστερεί έναντι άλλων ευρωπαϊκών οικονομιών όσον αφορά τις συνθήκες λειτουργίας των αγορών αγαθών και υπηρεσιών. Είναι εύλογο λοιπόν να έχει υψηλότερο πληθωρισμό από ό,τι οι πιο προηγμένες οικονομίες της ζώνης του ευρώ, ιδίως στον τομέα εκείνων των αγαθών και υπηρεσιών που δεν είναι διεθνώς εμπορεύσιμα.

Από την άποψη της ανταγωνιστικότητας, αυτό που έχει σημασία είναι να εξαλειφθεί η διαφορά πληθωρισμού όσον αφορά τα εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες. Γι' αυτό το λόγο, είναι αξιοσημείωτο ότι, με βάση τους εναρμονισμένους δείκτες, η θετική διαφορά μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ ως προς το μέσο ετήσιο ρυθμό ανόδου των τιμών των βιομηχανικών αγαθών εκτός ενέργειας μειώθηκε αισθητά από 2,0 εκατοστιαίες μονάδες το 2001 σε 1,1 εκατοστιαία μονάδα το 2002. Αντίθετα, στον τομέα των υπηρεσιών η θετική διαφορά αυξήθηκε ελαφρά από 1,2 εκατοστιαία μονάδα το 2001 σε 1,4 εκατοστιαία μονάδα το 2002. Τέλος, στον τομέα των επεξεργασμένων ειδών διατροφής η θετική διαφορά πληθωρισμού αυξήθηκε ελαφρά από 2,3 εκατοστιαίες μονάδες το 2001 σε 2,4 εκατοστιαίες μονάδες το 2002.

Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας ήταν το 2002 υψηλότερος από ό,τι το 2001, ενώ στον επιχειρηματικό τομέα επιβραδύνθηκε αισθητά. Στο σύνολο όμως της οικονομίας ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος παρέμεινε, πρώτον, υψηλότερος από το ανώτατο επίπεδο που κρίνεται συμβατό με τη σταθερότητα των τιμών δηλαδή με ετήσιο ρυθμό πληθωρισμού κάτω από 2% και, δεύτερον, υψηλότερος από τον αντίστοιχο ρυθμό στη ζώνη του ευρώ.

Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός παρέμεινε σε υψηλό επίπεδο για τους εξής λόγους:

- Οι τιμές των καυσίμων στην παγκόσμια αγορά αυξήθηκαν στη διάρκεια του 2002.
- Λόγω της κακοκαιρίας, οι τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών ήταν πολύ υψηλές το Δεκέμβριο του 2001 και τον Ιανουάριο του 2002, και έτσι ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου τους έφτασε από 9,2% το 2001 στο 13,8% το 2002.
- Η εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ οδήγησε σε στρογγυλοποιήσεις προς τα πάνω κατά την τιμολόγηση ορισμένων καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών σε ευρώ, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις αποτέλεσαν πρόσχημα για αυξήσεις που δεν ήταν δικαιολογημένες με βάση την άνοδο του κόστους.
- Η υστέρηση της Ελλάδος έναντι της ζώνης του ευρώ ως συνόλου όσον αφορά την απελευθέρωση ορισμένων αγορών, αλλά και την ενίσχυση του ανταγωνισμού σε εκείνες που χαρακτηρίζονται από ολιγοπωλιακή διάρθρωση ή/και μη αποτελεσματική λειτουργία, συντηρεί τον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό.

Η Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος αναφέρει ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα υποχώρησε από 3,9% το 2002 στο 3,4% το 2003 βάσει του ΕνΔΤΚ. Το πρώτο τρίμηνο του 2003 ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ υποχώρησε περαιτέρω στο 2,9%. Η απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το μέσο ετήσιο πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ μειώθηκε από 1,6 εκατοστιαία μονάδα το 2002 σε 1,3 εκατοστιαία μονάδα το 2003. Η απόκλιση ήταν ίση με 1,4 εκατοστιαία μονάδα κατά μέσο όρο στην τριετία 2001-2003. Το πρώτο τρίμηνο του 2003 η απόκλιση διαμορφώθηκε σε 1,1 εκατοστιαία μονάδα. Η απόκλιση του πυρήνα του πληθωρισμού από το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ περιορίστηκε σε 1,1 εκατοστιαία μονάδα το 2003 από 1,4 εκατοστιαία μονάδα το 2002. το πρώτο τρίμηνο του 2003 όμως η απόκλιση του πυρήνα διαμορφώθηκε σε 1,3 εκατοστιαία μονάδα κατά μέσο όρο.

Η απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ συνδέεται τόσο με τη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης της οικονομίας όσο και με το θετικό

παραγωγικό κενό και τη διαφορετική φάση του οικονομικού κύκλου στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία σε σχέση με τη ζώνη του ευρώ. Συνδέεται επίσης με την υστέρηση της ελληνικής οικονομίας έναντι της ευρωπαϊκής όσον αφορά την αποτελεσματική λειτουργία των αγορών αγαθών και υπηρεσιών.

Η θετική διαφορά των ρυθμών ανόδου του ονομαστικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ έχει αποτελέσει ιδιαίτερα παράγοντα απόκλισης του πληθωρισμού.

Σύμφωνα με μελέτη της ΕΚΤ για τις διαφορές πληθωρισμού μεταξύ των οικονομιών της ζώνης του ευρώ, η μέση διαφορά των ρυθμών ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ ήταν αρνητική με $-0,35$ της εκατοστιαίας μονάδας την τετραετία 1999-2002 και επομένως είχε αρνητική συμβολή στη διαφορά του πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδας και ζώνης του ευρώ, ενώ αντίθετα ήταν θετική η συμβολή του “ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος” και των έμμεσων φόρων. Όμως, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών για την Ελλάδα και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη ζώνη του ευρώ, η μέση διαφορά των ρυθμών ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μεταξύ Ελλάδας και ζώνης του ευρώ ήταν τελικά θετική με $+0,65$ της εκατοστιαίας μονάδας) στην τετραετία 1999-2003, και σύμφωνα με εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδας ήταν $+1,4$ εκατοστιαία μονάδα.

Με βάση τον ΔΤΚ ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο $3,5\%$ το 2003, δηλαδή σχεδόν όσο και το 2002 με $3,6\%$, ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2003 ο ετήσιος ρυθμός υποχώρησε στο $2,7\%$ κατά μέσο όρο, εξαιτίας της ευνοϊκής επίδρασης πρόσκαιρων παραγόντων.

Ο πυρήνας του πληθωρισμού (όπως μετρείται με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) υποχώρησε περισσότερο, από $3,9\%$ το 2002 στο $3,1\%$ κατά μέσο όρο το 2003. Ωστόσο, το πρώτο τρίμηνο του 2003 παρέμεινε υψηλός, στο $3,3\%$ κατά μέσο όρο. Οι κύριοι λόγοι υποχώρησης του πυρήνα του πληθωρισμού ήταν η ανατίμηση του ευρώ, η οποία συγκράτησε τον εισαγόμενο πληθωρισμό, καθώς και η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας. Ωστόσο, παρά την επιβράδυνση αυτή, ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος παρέμεινε υψηλός με $3,3\%$ στο σύνολο της οικονομίας και $3,4\%$ στον επιχειρηματικό τομέα, δηλαδή σε επίπεδο που δεν είναι συμβατό με τη σταθερότητα των τιμών. Το γεγονός ότι η υποχώρηση του πυρήνα δεν ήταν μεγαλύτερη και ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα παραμένει αρκετά υψηλός οφείλεται στην ύπαρξη συνθηκών υπερβάλλουσας ζήτησης σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας, και στις μη ικανοποιητικές συνθήκες ανταγωνισμού σε ορισμένες αγορές που δε λειτουργούν αποτελεσματικά.

Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του ΕνΔΤΚ, σύμφωνα πάντοτε με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για% από $3,4\%$ το 2003 το έτος 2004, διαμορφώθηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2004 στο ίδιο επίπεδο με $3,2\%$ όπως και το τελευταίο τρίμηνο του 2003, αλλά κατά μέσο όρο το 2004 υποχώρησε στο $3,0$, κυρίως επειδή η μείωση των τιμών των νωπών οπωροκηπευτικών υπεραντιστάθμισε την ταχύτερη, σε σύγκριση με το 2003, άνοδο των τιμών των καυσίμων και την αύξηση του πυρήνα του πληθωρισμού.

Πράγματι, ο πυρήνας του πληθωρισμού διαμορφώθηκε σε υψηλότερο επίπεδο από ό,τι το 2003, στο $3,4\%$ κατά μέσο όρο έναντι $3,1\%$ το 2003. Η δυσμενής εξέλιξη του πυρήνα του πληθωρισμού αντανάκλα κυρίως την ταχύτερη από ό,τι το 2003 άνοδο του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας, σε συνδυασμό με τις πιέσεις που

εξακολούθησαν να παρατηρούνται από την πλευρά της ζήτησης, καθώς και τις έμμεσες επιδράσεις της ανόδου της τιμής του πετρελαίου στις τιμές άλλων αγαθών και υπηρεσιών. Σε κάποιο βαθμό, οι πληθωριστικές επιδράσεις αμβλύθηκαν λόγω της ανατίμησης του ευρώ, η οποία συγκράτησε τον εισαγόμενο πληθωρισμό.

Η αυξητική τάση του πυρήνα του πληθωρισμού, η σημαντική επιτάχυνση της ανόδου των τιμών χονδρικής πώλησης των εγχώριων βιομηχανικών προϊόντων που προορίζονται για εσωτερική κατανάλωση, και η επιτάχυνση της ανόδου των τιμών στις οποίες οι εξαγωγείς προσφέρουν τα προϊόντα τους υποδηλώνουν ότι οι εγχώριες πληθωριστικές πιέσεις, σε συνδυασμό με το χαμηλότερο πληθωρισμό των εμπορικών μας εταίρων και την ανατίμηση του ευρώ, επηρεάζουν αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων ως προς τις τιμές, τόσο στην εσωτερική όσο και στις ξένες αγορές. Κατά την τετραετία 2001-2004 η διαφορά μεταξύ της σωρευτικής ανόδου των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών στην Ελλάδα και της ανόδου των αντίστοιχων τιμών στη ζώνη του ευρώ υπερβαίνει τις έξι εκατοστιαίες μονάδες. Η εξέλιξη αυτή υπογραμμίζει την αισθητή απώλεια ανταγωνιστικότητας ως προς τις τιμές έναντι των άλλων χωρών της ζώνης του ευρώ. Επιπλέον, η ανταγωνιστικότητα ως προς τις τιμές έναντι τρίτων χωρών επηρεάζεται και από τη συνεχιζόμενη ανατίμηση του ευρώ.

Η απόκλιση του ελληνικού πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ από το μέσο ετήσιο πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ (2,1%) μειώθηκε σε 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας, κατά μέσο όρο, το 2004, από 1,3 εκατοστιαία μονάδα το 2003, 1,6 εκατοστιαία μονάδα το 2002 και 1,4 εκατοστιαία μονάδα το 2001. Η απόκλιση του πυρήνα του πληθωρισμού από το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ (2,1%) αυξήθηκε σε 1,3 εκατοστιαία μονάδα, από 1,1 εκατοστιαία μονάδα το 2003. Το Δεκέμβριο του 2004 η απόκλιση του πυρήνα του πληθωρισμού ήταν 1,2 εκατοστιαία μονάδα (3,1% έναντι 1,9%).

Η επίμονη διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδας και της Ευρωζώνης οφείλεται:

- Στους υψηλούς ρυθμούς ανόδου της εγχώριας ζήτησης σε σχέση με την προσφορά
- Στην αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα, η οποία ήταν μεγαλύτερη από ό,τι στην Ευρωζώνη
- Στη σύγκλιση του επιπέδου των τιμών και των εισοδημάτων που συνδέεται με τη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης
- Στη μεγαλύτερη ακαμψία των τιμών προς τα κάτω και στις ανεπαρκείς ανταγωνιστικές συνθήκες σε νευραλγικές εγχώριες αγορές.

Η Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος αναφέρει ότι το 2005, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα αυξήθηκε λόγω έκτακτων παραγόντων, ενώ η απόκλιση του από τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ διευρύνθηκε. Αντίθετα, ο πυρήνας του πληθωρισμού υποχώρησε ελαφρά. Στην Ευρωζώνη, το πρώτο εξάμηνο του 2005 ο πληθωρισμός μετρούμενος με τον ΕνΔΤΚ κινήθηκε γύρω στο 2%. Ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε σε 2,2% τον Ιούλιο και παρέμεινε σε αυτό το επίπεδο και τον Αύγουστο, ενώ το Σεπτέμβριο αυξήθηκε σε στο 2,5%. Ο πληθωρισμός υπερέβη το 2% λόγω της ανόδου της τιμής του πετρελαίου.

Ο ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα βάσει του ΕνΔΤΚ διαμορφώθηκε στο 3,7% το τρίτο τρίμηνο του 2005, έναντι 3,2% το τελευταίο τρίμηνο του 2004.

Συνολικά, τους πρώτους οκτώ μήνες του 2005 ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στην Ελλάδα εμφάνισε περιορισμένη αύξηση και διαμορφώθηκε στο 3,4%, έναντι 3,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2004. Για ολόκληρο το έτος του 2005 είχε εκτιμηθεί ότι ο μέσος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ θα διαμορφωνόταν στο 3,6%. Αντίθετα, ο πυρήνας του πληθωρισμού, όπως μετρείται με βάση τον ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη

επεξεργασμένων ειδών διατροφής, εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε στο 3,1% το τρίτο τρίμηνο του 2005, έναντι 3,2% το τελευταίο τρίμηνο του 2004. Τους πρώτους οκτώ μήνες του 2005 ο πυρήνας του πληθωρισμού αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,3%, δηλαδή σχεδόν όσο την αντίστοιχη περίοδο του 2004 με 3,5%.

Δεδομένου ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ έμεινε σταθερός στο 2,1% και ο πυρήνας του πληθωρισμού μειώθηκε στο 1,5% τους πρώτους οκτώ μήνες του έτους, η απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο αυξήθηκε σε 1,4 εκατοστιαία μονάδα και η απόκλιση του πυρήνα πληθωρισμού αυξήθηκε σε 1,8 εκατοστιαία μονάδα..

Όπως προαναφέρθηκε, ο πληθωρισμός αυξήθηκε το 2005 στην Ελλάδα, κυρίως λόγω εξωγενών παραγόντων, όπως η επιτάχυνση της ανόδου της τιμής του αργού πετρελαίου και η αύξηση της έμμεσης φορολογίας. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ αυξήθηκε στο 3,5% το 2005 από 3,0% το 2004. Αντίθετα, το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού υποχώρησε στο 3,2% το 2005 από 3,4% το 2004

Δεδομένου ότι στη ζώνη του ευρώ ο μέσος ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού παρέμεινε σχεδόν σταθερός και ο πυρήνας του πληθωρισμού μειώθηκε αισθητά, η απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο αυξήθηκε σε 1,3 εκατοστιαία μονάδα από 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας το 2004, και η απόκλιση του πυρήνα του πληθωρισμού αυξήθηκε σε 1,7 εκατοστιαία μονάδα από 1,3 εκατοστιαία μονάδα το 2004 .

Το γεγονός ότι η αύξηση του πληθωρισμού ήταν σχετικά περιορισμένη καθώς και ότι ο πυρήνας υποχώρησε ελαφρά, οφείλεται στους εξής παράγοντες:

- Η αύξηση της έμμεσης φορολογίας δεν επιρρίφθηκε πλήρως στις τιμές καταναλωτή, επειδή οι επιχειρήσεις απορρόφησαν μέρος της αύξησης
- Ο ρυθμός ανόδου των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων (εκτός καυσίμων) αν και επιταχύνθηκε ελαφρώς παρέμεινε πολύ χαμηλός.
- Η αύξηση των τιμολογίων των ΔΕΚΟ ήταν συγκρατημένη.
- Εντάθηκε η εποπτεία της αγοράς από το Υπουργείο Ανάπτυξης και την Επιτροπή Ανταγωνισμού
- Οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης ήταν μικρότερες το 2005 από ό,τι το 2004 και τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων που δεν ανήκουν στον χρηματοπιστωτικό τομέα υποχώρησαν.
- Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα υποχώρησε ελαφρά, αν και παρέμεινε υψηλότερος από ό,τι στη ζώνη του ευρώ.

Οι παράγοντες αυτοί υπεραντιστάθμισαν τις πληθωριστικές επιδράσεις από την ταχύτερη, σε σχέση με το 2004, άνοδο των τιμών του πετρελαίου και των άλλων εισαγόμενων προϊόντων και από την αύξηση της έμμεσης φορολογίας. Η προς τα άνω απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από τον πληθωρισμό στη ζώνη του Ευρώ ως σύνολο οφείλεται κατά ένα μέρος στη σύγκλιση του επιπέδου των τιμών και των εισοδημάτων. Η εμμονή του πυρήνα του πληθωρισμού σε σχετικά υψηλά επίπεδα και η θετική απόκλιση του από τον πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ οφείλονται τόσο σε μακροοικονομικούς παράγοντες οι οποίοι συνδέονται με την πλευρά της ζήτησης και με την πλευρά του κόστους παραγωγής, όσο και στις μη ικανοποιητικές συνθήκες ανταγωνισμού σε ορισμένες αγορές που λειτουργούν αναποτελεσματικά.

Το 2005 η άνοδος της τιμής του αργού πετρελαίου ήταν μεγαλύτερη από ό,τι το 2004. Το ίδιο ισχύει και για την άνοδο των τιμών των άλλων εισαγόμενων προϊόντων. Επίσης, από τον Απρίλιο του 2005 αυξήθηκε η έμμεση φορολογία. Στην παγκόσμια αγορά η μέση ετήσια τιμή του αργού πετρελαίου τύπου Brent σε δολάρια αυξήθηκε με πολύ υψηλότερο ρυθμό το 2005 με 46,3% από ό,τι το 2004 με 33,6%). Επίσης, η ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου ανακόπηκε. Έτσι, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ ήταν μεγαλύτερη δηλαδή από 21,5% του 2004 έγιναν 46,2% το 2005. Επιπλέον, στην αύξηση του πληθωρισμού συνέβαλε και το γεγονός ότι η μείωση των τιμών των νωπών οπωροκηπευτικών, αν και συνεχίστηκε, ήταν το 2005 μικρότερη από ό,τι το 2004, -8,1% κατά μέσον όρο έναντι -11,9%.

4.5 ΕΤΟΣ 2006-2010

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το πρώτο τρίμηνο του 2006 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του ΕνΔΤΚ διαμορφώθηκε στο 3,2% (3,3% του ΔΤΚ), ενώ ο πυρήνας του πληθωρισμού στο 2,5%. Για το τρέχον έτος προβλέπεται ότι ο μέσος

ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ και του ΔΤΚ θα επιβραδυνθεί από 3,5% το

2005 στο 3,3%. Ο πυρήνας του πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ θα υποχωρήσει από 3,2% το 2005 στο 2,9%, ενώ βάσει του ΔΤΚ από 3,1% στο 2,8%. Οι προβλέψεις αυτές στηρίζονται σε εκτιμήσεις και υποθέσεις, αφενός για τις διεθνείς τιμές του πετρελαίου και των άλλων πρώτων υλών, τη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ και τις τιμές των νωπών οπωροκηπευτικών και αφετέρου για το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, τα περιθώρια κέρδους και τη ζήτηση. Επίσης, λαμβάνονται υπόψη οι επιδράσεις της ασκούμενης μακροοικονομικής πολιτικής και της πολιτικής διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, καθώς και η συνεχιζόμενη δραστηριοποίηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Έτσι, εκτιμάται ότι το 2006, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου θα εξακολουθήσει να επιδρά αυξητικά στο επίπεδο τιμών, τόσο άμεσα (μέσω της αύξησης των τιμών των καυσίμων που περιλαμβάνονται στο «καλάθι» του καταναλωτή) όσο και έμμεσα, επηρεάζοντας με χρονική υστέρηση το κόστος παραγωγής. Επίσης, ο χαμηλός ρυθμός ανόδου των τιμών των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών από τις χώρες της Ευρωζώνης δε θα μεταβληθεί ουσιαστικά δεδομένου ότι ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη αναμένεται να παραμείνει στα επίπεδα του 2005. Οι τιμές των βασικών εμπορευμάτων εκτός πετρελαίου, τόσο σε δολάρια ΗΠΑ όσο και σε ευρώ, ενδέχεται να αυξηθούν το 2006 περισσότερο από το 2005. Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα επιταχυνθεί σημαντικά, τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και στον επιχειρηματικό τομέα, ενώ η προς τα άνω απόκλιση του από τον αντίστοιχο ρυθμό στη ζώνη του ευρώ θα αυξηθεί. Ο ρυθμός ανόδου της ιδιωτικής κατανάλωσης προβλέπεται να επιβραδυνθεί ελαφρά ενώ το παραγωγικό κενό θα παραμείνει θετικό, αλλά θα μειωθεί περαιτέρω το 2006. Τέλος, στον περιορισμό των πληθωριστικών πιέσεων σημαντικό ρόλο θα παίζει και η ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική.

Όπως προκύπτει από στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως αυτά αναγράφονται στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας το 2007 ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός (βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή - ΕνΔΤΚ) υποχώρησε από 3,3% το 2006 στο 3,0%. Ειδικότερα, οι τιμές της ενέργειας αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,1% (έναντι 9,4% το 2006) και οι τιμές των επεξεργασμένων ειδών διατροφής με μέσο ετήσιο ρυθμό 3,7% (έναντι 5,2%). Αντίθετα, επιτάχυνση του μέσου ετήσιου ρυθμού ανόδου (στο 2,2% από 1,9%) εμφάνισαν οι τιμές των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής, οι τιμές των βιομηχανικών

αγαθών εκτός ειδών διατροφής και ενέργειας (στο 2,2% από 1,6%) και οι τιμές των υπηρεσιών (στο 3,7% από 3,1%).

Η υποχώρηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού οφειλόταν κυρίως σε προσωρινούς ευνοϊκούς παράγοντες, ιδίως όσον αφορά την εξέλιξη της τιμής των καυσίμων, οι οποίοι στη συνέχεια αντιστράφηκαν. Στην υποχώρηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού συνέβαλε επίσης η επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού ανόδου των τιμών των επεξεργασμένων ειδών διατροφής έως το Σεπτέμβριο (αντίθετα, το τελευταίο τρίμηνο του έτους ο ρυθμός αυτός επιταχύνθηκε). Έτσι, το τέταρτο τρίμηνο του 2007 ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού διαμορφώθηκε σε υψηλότερο επίπεδο από ό,τι το αντίστοιχο τρίμηνο του 2006 (3,6% έναντι 3,2%).

Εξάλλου, ο πυρήνας του πληθωρισμού (βάσει του ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) αυξήθηκε στο 3,2% σε μέση ετήσια βάση, από 2,9% το 2006, αντανακλώντας πληθωριστικές πιέσεις τόσο από την πλευρά της συνολικής ζήτησης, η οποία εξακολούθησε να αυξάνεται με υψηλό ρυθμό, όσο και από την πλευρά της εγχώριας προσφοράς, καθώς το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας επίσης συνέχισε να αυξάνεται με υψηλό ρυθμό και μάλιστα αισθητά περισσότερο από ότι το 2006. Αντίθετα, οι επανειλημμένες αυξήσεις των επιτοκίων της ΕΚΤ από το Δεκέμβριο του 2005 έως και τον Ιούνιο του 2007 και η πολιτική δημοσιονομικής προσαρμογής άσκησαν μειωτική επίδραση στις πληθωριστικές προσδοκίες. Επίσης, στη συγκράτηση του πληθωρισμού συνετέλεσαν η συνεχιζόμενη ανάπτυξη του ανταγωνισμού στον τομέα του λιανικού εμπορίου και η εισαγωγή τελικών καταναλωτικών αγαθών από χώρες με σχετικά χαμηλό κόστος παραγωγής.

Ειδικότερα, στην υποχώρηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού το 2007 συνέβαλε σημαντικά η μείωση του εισαγόμενου πληθωρισμού. Η διεθνής τιμή του αργού πετρελαίου τύπου Brent (σε ευρώ), αφού μειώθηκε αισθητά κατά την περίοδο Αυγούστου 2006-Ιανουαρίου 2007, άρχισε και πάλι να αυξάνεται το Φεβρουάριο, παραμένοντας όμως μέχρι και τον Αύγουστο χαμηλότερη από ότι την αντίστοιχη περίοδο του 2006. Τελικά το μέσο ετήσιο επίπεδο της τιμής του πετρελαίου τύπου Brent υποχώρησε το 2007 μόλις κατά 0,2% σε ευρώ, ενώ είχε αυξηθεί κατά 18,6% το 2006. Αντανακλώντας τις εξελίξεις αυτές, οι τιμές των εισαγόμενων στην Ελλάδα ενεργειακών πρώτων υλών (αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου) αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,5% το 2007, έναντι 10,8% το 2006, ενώ οι τιμές των εισαγόμενων τελικών προϊόντων καυσίμων (βενζίνης καθώς και πετρελαίου θέρμανσης, ντίζελ και μαζούτ) αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό μόλις 0,3% (έναντι 9,2% το 2006), σύμφωνα με το Δείκτη Τιμών Εισαγωγών στη Βιομηχανία που καταρτίζει η ΕΣΥΕ. Εξάλλου, σε επίπεδο χονδρικής πώλησης, οι τιμές των καυσίμων (τελικών προϊόντων) που περιλαμβάνονται στο Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία για την εγχώρια αγορά αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 5,3% το 2007 (έναντι αύξησης 12,9% το 2006). Τέλος, οι λιανικές τιμές των καυσίμων που περιλαμβάνονται στον ΔΤΚ αυξήθηκαν το 2007 με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,3% (έναντι 10,9% το 2006).

Επίσης, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου των διεθνών τιμών των άλλων πρώτων υλών σε ευρώ, αν και παρέμεινε υψηλός, επιβραδύνθηκε στο 9,2% το 2007, από 24,8% το 2006. Οι τιμές όμως των εισαγόμενων στην Ελλάδα καταναλωτικών προϊόντων αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,9% το 2007, δηλαδή περίπου όσο και το 2006 (2,0%).

Η ανατίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου και άλλων νομισμάτων στη διάρκεια του 2007 συνέβαλε σημαντικά στη μείωση του εισαγόμενου πληθωρισμού. Το ευρώ ανατιμήθηκε κατά 10,3% έναντι του δολαρίου μεταξύ Δεκεμβρίου του 2006 και Δεκεμβρίου του 2007, ενώ η μέση ετήσια ανατίμηση του ήταν 9,15%. Εξάλλου, η ονομαστική ισοτιμία του ευρώ έναντι

όλων των άλλων νομισμάτων, σταθμισμένη με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος, αυξήθηκε κατά 1,9% μεταξύ Δεκεμβρίου του 2006 και Δεκεμβρίου του 2007, ενώ η μέση ετήσια ανατίμηση ήταν 1,4%.

Αντίθετα, οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης και η αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος με υψηλό ρυθμό, ο οποίος ήταν αισθητά ταχύτερος από ό,τι το 2006, συνέβαλαν στην άνοδο του πυρήνα του πληθωρισμού το 2007.

Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας (όπως υπολογίζεται από την Τράπεζα της Ελλάδος) επιταχύνθηκε το 2007 στο 4,2%, από 3,5% το 2006. Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα, το οποίο επηρεάζει αμεσότερα τον πληθωρισμό, εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 4,8%, έναντι 4,1% το 2006.

Όσον αφορά τα περιθώρια κέρδους, τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν κυρίως τα ετήσια αποτελέσματα χρήσεως των εταιριών με μετοχές εισηγμένες στο ΧΑ, ενώ τα εμφανιζόμενα κέρδη αντανακλούν και έσοδα από εργασίες των εταιριών εκτός Ελλάδος, καθώς και έκτακτα έσοδα (πολύ σημαντικά σε ορισμένες περιπτώσεις). Για τους λόγους αυτούς, τα στοιχεία δεν επαρκούν για την εξαγωγή αξιόπιστων γενικών συμπερασμάτων. Φαίνεται πάντως ότι στο σύνολο της οικονομίας τα περιθώρια κέρδους μειώθηκαν.

Οι πληθωριστικές πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης παρέμειναν ισχυρές το 2007. Συγκεκριμένα, οι ρυθμοί ανόδου της καταναλωτικής και της επενδυτικής ζήτησης διατηρήθηκαν υψηλοί το 2007, αν και επιβραδύνθηκαν. Επίσης, το "παραγωγικό κενό" της ελληνικής οικονομίας, το οποίο είναι θετικό τα τελευταία χρόνια (δηλαδή το επίπεδο της τρέχουσας παραγωγής υπερβαίνει το επίπεδο της δυναμικής), εκτιμάται ότι δεν μεταβλήθηκε ουσιαδώς το 2007. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το "παραγωγικό κενό" αυξήθηκε το 2007 στο 1,3, από 1,1 το 2006. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ μειώθηκε στο 1,3, από 1,4 το 2006.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των υπηρεσιών της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη πιο πρόσφατα στοιχεία, το παραγωγικό κενό έμεινε περίπου σταθερό το 2007. Υπάρχουν πάντως και δύο ενδείξεις αύξησης του θετικού παραγωγικού κενού:

(α) στη βιομηχανία, από την οποία όμως προέρχεται μόνο το 12-13% του ΑΕΠ, ο βαθμός χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού αυξήθηκε το 2007 στο 77,0, από 76,2 το 2006 και

(β) το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε και το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε το 2007 επομένως ο βαθμός αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού αυξήθηκε. Κατά συνέπεια, η υπερβάλλουσα ζήτηση εξακολούθησε να συμβάλλει περίπου όσο και το 2006 στη διατήρηση του πληθωρισμού σε σχετικά υψηλό επίπεδο.

Στη ζώνη του ευρώ το 2007 παρατηρήθηκε μικρή υποχώρηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ (στο 2,1% από 2,2) και αύξηση του μέσου ετήσιου επιπέδου του πυρήνα του πληθωρισμού (από 1,5% σε 2,0%). Για το λόγο αυτό, η απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο παρέμεινε μεγάλη το 2007, αν και μειώθηκε ελαφρά σε 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας, από 1,1 εκατοστιαία μονάδα το 2006. Μεγάλη παρέμεινε και η απόκλιση του πυρήνα του πληθωρισμού, παρά τη μικρή μείωση της σε 1,2 εκατοστιαία μονάδα, από 1,4 εκατοστιαία μονάδα το 2006. Όσον αφορά τις τιμές των επιμέρους ομάδων αγαθών και υπηρεσιών που απαρτίζουν τον πυρήνα του πληθωρισμού, το 2007 παρατηρήθηκε μείωση της απόκλισης του

πληθωρισμού για τα επεξεργασμένα είδη διατροφής και αύξηση για τα βιομηχανικά αγαθά εκτός ειδών διατροφής και ενέργειας και -σε πολύ μικρότερο- βαθμό για τις υπηρεσίες.

Η εμμονή του πληθωρισμού σε επίπεδα υψηλότερα από ότι στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο οφείλεται όπως έχει τονιστεί επανειλημμένα τόσο σε μακροοικονομικούς παράγοντες που συνδέονται με τις εξελίξεις της ζήτησης και του κόστους παραγωγής όσο και στις συνθήκες λειτουργίας των αγορών. Υπάρχουν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των πληθωριστικών πιέσεων που προέρχονται από την υπερβάλλουσα ζήτηση στην Ελλάδα και της αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, η οποία είναι σημαντικά ταχύτερη στην Ελλάδα από ότι στη ζώνη του ευρώ. Επίσης, ορισμένες αγορές δεν λειτουργούν αποτελεσματικά, καθώς δεν είναι ικανοποιητικές οι συνθήκες ανταγωνισμού, με συνέπεια να διαμορφώνεται το περιθώριο κέρδους σε σχετικώς υψηλά επίπεδα.

Λόγω της διατήρησης της διαφοράς του πληθωρισμού, υποχωρεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα της οικονομίας ως προς τις τιμές. Η υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας είναι σημαντική, εάν μετρηθεί βάσει των εξελίξεων είτε των τιμών καταναλωτή είτε του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα και στους κυριότερους εμπορικούς εταίρους της, σε συνδυασμό με την εξέλιξη της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ (σταθμισμένης με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος με τις ίδιες χώρες). Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ότι η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (έναντι 28 εμπορικών εταίρων της χώρας) με βάση τις τιμές καταναλωτή (δηλαδή οι σχετικές τιμές καταναλωτή εκφρασμένες σε κοινό νόμισμα) αυξήθηκε σωρευτικά κατά 15% μεταξύ του 2000 και του 2007, ενώ το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, εκφρασμένο σε κοινό νόμισμα, αυξήθηκε σωρευτικά σχεδόν κατά 20% στο σύνολο της οικονομίας και κατά 41% στη μεταποίηση. Οι αυξήσεις αυτές ισοδυναμούν με αντίστοιχη απώλεια ανταγωνιστικότητας. Την επταετία 2001-2007 η ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ (σταθμισμένη με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος) αυξήθηκε σωρευτικά κατά 9,9% (ανατίμηση του ευρώ).

Ο πληθωρισμός εμφάνισε μεγάλη μεταβλητότητα στη διάρκεια του 2008. Τους πρώτους επτά μήνες του έτους, όταν οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου αυξάνονταν συνεχώς, ο ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού (βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή -ΕνΔΤΚ) είχε φθάσει στο υψηλότερο επίπεδο από το 1998 (4,9% το Μάιο, τον Ιούνιο και τον Ιούλιο). Στη συνέχεια όμως, λόγω της μεγάλης πτώσης των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των άλλων βασικών εμπορευμάτων, ο πληθωρισμός υποχώρησε ραγδαία και το Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο 2,2%, δηλαδή στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2000. Λόγω των εξελίξεων έως και τον Ιούλιο, ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός διαμορφώθηκε το 2008 σε επίπεδο σημαντικά υψηλότερο από ότι το 2007 (4,2% έναντι 3,0%). Ο πυρήνας του πληθωρισμού (που δεν περιλαμβάνει τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) διατηρήθηκε σε υψηλό επίπεδο το 2008 (3,4%. κατά μέσο όρο, σημειώνοντας μόνο μικρή αύξηση σε σύγκριση με το 2007 (3,2%), καθώς δέχθηκε αντίρροπες επιδράσεις. Συγκεκριμένα, από την πλευρά της ζήτησης οι πληθωριστικές πιέσεις μειώθηκαν, ενώ από την πλευρά της προσφοράς ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος επιταχύνθηκε.

Η διεθνής τιμή του αργού πετρελαίου τύπου Brent σε δολάρια ΗΠΑ αυξανόταν συνεχώς έως τον Ιούλιο του 2008, στη συνέχεια όμως υποχώρησε σημαντικά έως το Δεκέμβριο. Εξαιτίας αυτής της μεταβλητότητας, η εν λόγω τιμή εμφάνισε μέση ετήσια αύξηση 33,9% το 2008, αλλά το Δεκέμβριο του 2008 ήταν μειωμένη κατά 52,8% σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2007. Σε ευρώ, η τιμή του πετρελαίου μειώθηκε κατά 48,9% μεταξύ Δεκεμβρίου 2007 και Δεκεμβρίου 2008, αλλά το μέσο ετήσιο επίπεδο της αυξήθηκε κατά 24,8% το 2008.

Οι ανωτέρω εξελίξεις επηρέασαν ανάλογα τις τιμές των εισαγόμενων και των εγχωρίως πωλούμενων καυσίμων.

Δεδομένου ότι στην Ελλάδα η "πετρελαϊκή ένταση" της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών παραμένει υψηλότερη από το αντίστοιχο μέγεθος στη ζώνη του ευρώ σύνολο, η αντιπληθωριστική επίδραση της υποχώρησης της τιμής του πετρελαίου είναι στη χώρα μας μεγαλύτερη από ό,τι κατά μέσο όρο στη ζώνη του ευρώ. (Κατ' αντιστοιχία, ήταν μεγαλύτερη η πληθωριστική επίπτωση της ανόδου της τιμής του πετρελαίου τους πρώτους επτά μήνες του 2008.) Για το λόγο αυτό, μεταξύ Δεκεμβρίου 2007 και Δεκεμβρίου 2008 μειώθηκε ελαφρά η θετική διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ (σε 0,6 από 0,8 της εκατοστιαίας μονάδας. Αντίθετα, η θετική διαφορά του πυρήνα του πληθωρισμού αυξήθηκε το ίδιο διάστημα (σε 1,3 εκατ. μονάδα από 0,6 της εκατ. μονάδας), υποδηλώνοντας ότι συνολικά δεν εξασθένησαν οι μονιμότεροι εγχώριοι παράγοντες που αυξάνουν την εν λόγω διαφορά και μειώνουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας εκτιμάται ότι αυξήθηκε το 2008 κατά 5,4%, δηλαδή περισσότερο από ότι το 2007 (4,0%). Στον επιχειρηματικό τομέα (που περιλαμβάνει τις δημόσιες και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τις τράπεζες) το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 4,7%, έναντι 4,8% το 2007. Η επιτάχυνση της ανόδου του κόστους εργασίας στο σύνολο της οικονομίας οφείλεται κυρίως στο ότι ο ρυθμός αύξησης των μέσων ονομαστικών προς) ορολογίας αποδοχών επιταχύνθηκε στο 6,6%, από 5,2% το 2007, ενώ ο ρυθμός ανόδου της παραγωγικότητας ήταν ελαφρά χαμηλότερος από ότι το 2007.

Σύμφωνα με την Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός (βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή -ΕνΔΤΚ) υποχώρησε στο 1,3% το 2009, έναντι 4,2% το 2008. Ειδικότερα, ο ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού, που είχε αρχίσει να επιβραδύνεται από τον Αύγουστο του 2008, συνέχισε να υποχωρεί έως και το Σεπτέμβριο του 2009, όταν διαμορφώθηκε στο 0,7%. Από τον Οκτώβριο όμως, και ιδίως από το Νοέμβριο, άρχισε και πάλι να αυξάνεται, κυρίως λόγω της σημαντικής ανόδου των τιμών των καυσίμων σε σύγκριση με τα πολύ χαμηλά επίπεδα του τελευταίου διμήνου του 2008 (επίδραση βάσης σύγκρισης), και το Δεκέμβριο έφθασε στο 2,6%. Ο πυρήνας του πληθωρισμού, ο οποίος δεν περιλαμβάνει τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής, εμφάνισε σχεδόν συνεχή επιβράδυνση από τον Οκτώβριο του 2008 και μετά, με αποτέλεσμα το Δεκέμβριο του 2009 να διαμορφωθεί στο 1,8%, ενώ το μέσο επίπεδο του το 2009 ήταν σημαντικά χαμηλότερο από ό,τι εκείνο του 2008 (2,2% έναντι 3,4%).

Η μεγάλη αποκλιμάκωση του γενικού πληθωρισμού το 2009 αντανακλά, σε σημαντικό βαθμό, τη ραγδαία υποχώρηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των άλλων βασικών εμπορευμάτων το δεύτερο εξάμηνο του 2008.

Αν και το επίπεδο της τιμής του αργού πετρελαίου (σε δολάρια) στην παγκόσμια αγορά εμφάνισε ανάκαμψη από τις αρχές του 2009, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής της σε ευρώ παρέμενε αρνητικός έως και τον Οκτώβριο, εξακολουθώντας έτσι να συμβάλλει στη διαμόρφωση χαμηλών επιπέδων του πληθωρισμού. Εξάλλου, στην υποχώρηση του πυρήνα του πληθωρισμού συνετέλεσε σημαντικά η μείωση της συνολικής ζήτησης. Το 2009 η πλευρά της ζήτησης άσκησε αντιπληθωριστικές πιέσεις, αντίθετα από ό,τι συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια. Η εξασθένηση της ζήτησης συνοδεύθηκε τόσο από στασιμότητα ή μείωση των περιθωρίων κέρδους των επιχειρήσεων όσο και από αξιόλογη επιβράδυνση της ανόδου του κόστους Εργασίας (ιδίως στον επιχειρηματικό τομέα) - δηλαδή από εξελίξεις που συνετέλεσαν και από την πλευρά της προσφοράς στην υποχώρηση του πυρήνα του πληθωρισμού.

Ωστόσο, ο πυρήνας του πληθωρισμού παρέμεινε και παραμένει υψηλότερος από ό,τι στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο (κατά 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας το 2009, έναντι 1,0 εκατοστιαίας μονάδας το 2008), επειδή η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού στις αγορές των συντελεστών παραγωγής. Οι συνθήκες αυτές επηρεάζουν δυσμενώς τη διαμόρφωση των τιμών. Παρομοίως, όσον αφορά τον ετήσιο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ, η διαφορά έναντι της ζώνης του ευρώ ήταν 1,0 εκατοστιαία μονάδα το 2009 (έναντι 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας το 2008).

Η διεθνής τιμή του αργού πετρελαίου τύπου Brent σε δολάρια ΗΠΑ, η οποία αυξανόταν συνεχώς έως τον Ιούλιο του 2008, στη συνέχεια υποχώρησε ραγδαία έως το Δεκέμβριο, ενώ από τον Ιανουάριο του 2009 εμφάνισε ανάκαμψη. Έτσι, το Δεκέμβριο του 2009 η τιμή του πετρελαίου σε ευρώ ήταν αυξημένη κατά 60,7% σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2008. Όμως, η μέση ετήσια τιμή σε ευρώ για ολόκληρο το 2009 ήταν μειωμένη κατά 32,3%. Οι εξελίξεις αυτές επηρέασαν ανάλογα τις τιμές των εισαγόμενων και των εγχωρίων πωλούμενων καυσίμων.

Επιπλέον, οι τιμές των εισαγωγών εκτός ενέργειας (σύμφωνα με το σχετικό δείκτη της ΕΣΥΕ για τη βιομηχανία) εμφάνισαν το 2009 σημαντική επιβράδυνση του μέσου ετήσιου ρυθμού ανόδου τους (σε 0,5%, έναντι 2,5% το 2008), η οποία επίσης συνέβαλε στην υποχώρηση του πληθωρισμού. Η επιβράδυνση αυτή της ανόδου των τιμών των εισαγωγών σε ευρώ αντανakλά τη σημαντική μείωση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων εκτός ενέργειας σε δολάρια ΗΠΑ και των ρυθμών πληθωρισμού παγκοσμίως, η οποία υπεραντιστάθμισε την πληθωριστική επίδραση που προήλθε από το γεγονός ότι η μέση ετήσια άνοδος της ονομαστικής ισοτιμίας του ευρώ σταθμισμένης βάσει του εξωτερικού εμπορίου της Ελλάδος ήταν το 2009 μικρότερη από ό,τι το 2008 (1,2%, έναντι 2,5%).

Η αισθητή μείωση της ζήτησης το 2009 συνεπάγεται, σύμφωνα με τις διαθέσιμες εκτιμήσεις, ότι το "παραγωγικό κενό" της ελληνικής οικονομίας ήταν αρνητικό το 2009, ενώ όλα τα τελευταία χρόνια ήταν θετικό. Το αρνητικό "παραγωγικό κενό" συνετέλεσε σε μείωση του πυρήνα του πληθωρισμού, ο οποίος μάλιστα θα ήταν χαμηλότερος αν δεν επικρατούσαν συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού στην οικονομία. Η εξέλιξη της ζήτησης και το αρνητικό "παραγωγικό κενό" αντανakλώνται και στην επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και στη στασιμότητα ή συμπίεση των περιθωρίων κέρδους το 2009. Η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ήταν μικρότερη από την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των μέσων αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας, αντανakλώντας την κυκλική υποχώρηση της παραγωγικότητας, η οποία (μετρούμενη με το ΑΕΠ ανά απασχολούμενο μισθωτό) εκτιμάται ότι μειώθηκε κατά 0,4% το 2009, έναντι αύξησης κατά 0,4% το 2008.

Ειδικότερα: Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις, επιβραδύνθηκε το 2009 και διαμορφώθηκε στο 5,3% στο σύνολο της οικονομίας, έναντι 6,4% το 2008. Επομένως, ο ρυθμός για το σύνολο της οικονομίας παρέμεινε υψηλότερος από τον αντίστοιχο στη ζώνη του ευρώ, ο οποίος επιταχύνθηκε στο 3,8% το 2009 (από 3,3% το 2008) λόγω της μεγάλης μείωσης της παραγωγικότητας που προκάλεσε η ύφεση. Εξάλλου, στον επιχειρηματικό τομέα (που περιλαμβάνει τις δημόσιες και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τις τράπεζες) ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος εκτιμάται ότι υποχώρησε στο 3,4%, από 5,6% το 2008.

Οι μέσες προ φορολογίας αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας, σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις, αυξήθηκαν κατά 4,6% το 2009, έναντι 6,2% το 2008, ενώ η παραγωγικότητα μειώθηκε κατά 0,4%. Εξάλλου, η κατά κεφαλήν μισθολογική δαπάνη περιλαμβανομένων των εργοδοτικών εισφορών (και των συντάξεων των δημοσίων

υπαλλήλων), σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις, αυξήθηκε κατά 4,9% (έναντι 6,8% το 2008). Καθώς η μισθωτή απασχόληση μειώθηκε κατά 1,6% το 2009 (έναντι αύξησης κατά 1,6% το 2008), προκύπτει ότι το σύνολο των αμοιβών της εξαρτημένης εργασίας αυξήθηκε το 2009 κατά 3,2%, έναντι ,5% το 2008. Αυτές είναι οι εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.

Όσον αφορά το 2008, οι εθνικολογιστικές εκτιμήσεις της ΕΣΥΕ διαφέρουν αισθητά. Σύμφωνα με αυτές, το σύνολο των αμοιβών της εξαρτημένης εργασίας αυξήθηκε μόνο κατά 5,9% το 2008 (μεταξύ άλλων, επειδή σε εθνικολογιστική βάση εκτιμάται μηδενική μεταβολή της μισθωτής απασχόλησης παρόλο που η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ δείχνει αύξηση 1,6%). Για το 2009, η ΕΣΥΕ εκτιμά ότι το σύνολο των αμοιβών αυξήθηκε κατά 3,9% και η κατά κεφαλήν μισθολογική δαπάνη κατά 5,5%.

Η εξέλιξη των αποδοχών κατά τομείς έχει ως εξής:

- Στο Δημόσιο, σύμφωνα με πρόσφατες απολογιστικές εκτιμήσεις του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (ΓΛΚ) με τις οποίες αναθεωρούνται προς τα κάτω οι εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού του 2010, η δαπάνη για αποδοχές το 2009 αυξήθηκε κατά 6,3% και η δαπάνη για αποδοχές και συντάξεις κατά 7,3%. Βάσει της εισοδηματικής πολιτικής που ανακοινώθηκε στις 18.3.2009, το 2009 χορηγήθηκε εφάπαξ έκτακτο οικονομικό βοήθημα (αντί αύξησης των βασικών μισθών) στους δημοσίους υπαλλήλους με χαμηλές και μεσαίες αποδοχές, ενώ δεν χορηγήθηκαν αυξήσεις στους υπαλλήλους με υψηλές αποδοχές. Ανάλογες ρυθμίσεις ίσχυαν και για τους συνταξιούχους του Δημοσίου. Δεδομένου ότι ο αριθμός των υπαλλήλων αυξήθηκε κατά 1%, οι μέσες ακαθάριστες αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων αυξήθηκαν κατά 5,2%, αντανακλώντας το γεγονός ότι υπήρξαν ειδικές μισθολογικές ρυθμίσεις για τους δικαστικούς και τους γιατρούς του ΕΣΥ, οι οποίες εφαρμόστηκαν πριν από το πάγωμα των αυξήσεων και τη χορήγηση μόνο του εφάπαξ βοηθήματος. Εξάλλου, η "δαπάνη ανά δημόσιο υπάλληλο" (περιλαμβανομένης της δαπάνης για συντάξεις) αυξήθηκε κατά 6,2%.
- Στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα, η διετούς διάρκειας Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΓΣΣΕ) που υπογράφηκε το 2008 προέβλεπε μέση ετήσια αύξηση των κατωτάτων αποδοχών 5,7% το 2009. Εξάλλου, από τις επίσης διετούς διάρκειας κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές συλλογικές συμβάσεις προέκυπτε μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών 5,8%. Αυτή η προβλεπόμενη αύξηση των συμβατικών αποδοχών δεν οδήγησε σε ανάλογη αύξηση των μέσων καταβαλλόμενων αποδοχών, λόγω των δυσμενών οικονομικών συνθηκών. Πράγματι, παρατηρήθηκε ότι οι οικονομικές συνθήκες συνετέλεσαν σε περικοπή της υπερωριακής απασχόλησης και μείωση του μέσου χρόνου εργασίας (και της αντίστοιχης αμοιβής) σε αρκετές επιχειρήσεις, ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις —σε σχετικά μικρό αριθμό επιχειρήσεων— περικοπής των τακτικών αποδοχών. Αν ληφθούν υπόψη τα ανωτέρω (καθώς και η επίδραση της "ωρίμανσης", που ήταν μικρή), ενδεικτικά υπολογίζεται ότι η αύξηση των μέσων καταβαλλόμενων αποδοχών στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα περιορίστηκε στο 2,8% το 2009 (έναντι 6,5% το 2008).
- Στις τράπεζες, στη διάρκεια του 2009 συνήφθησαν ορισμένες συμφωνίες σε επίπεδο επιμέρους τραπεζών, ενώ η διαιτητική απόφαση για τον κλάδο (που εκδόθηκε στα τέλη Σεπτεμβρίου) προέβλεπε αυξήσεις των βασικών μισθών κατά 3,0% από 4.6.2009 και 2,5% από 1.10.2009. Μαζί με τη μεταφερόμενη επιβάρυνση που προέκυπτε από την προηγούμενη διαιτητική απόφαση, η οποία αφορούσε το 2008, οι ρυθμίσεις αυτές συνεπάγονται μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών κατά 7,4% το 2009. Οι πράγματι καταβαλλόμενες αποδοχές όμως αυξήθηκαν σημαντικά λιγότερο, κυρίως λόγω μείωσης των υπερωριών. Βάσει των ετήσιων αποτελεσμάτων χρήσεως των

μεγαλύτερων τραπεζών, οι δαπάνες προσωπικού αυξήθηκαν κατά 4,7%, η μέση ετήσια απασχόληση αυξήθηκε κατά 1% (αν και μειώθηκε κατά 0,3% μεταξύ Δεκεμβρίου του 2008 και Δεκεμβρίου του 2009) και επομένως η κατά κεφαλήν μισθολογική δαπάνη αυξήθηκε κατά 3,7%.

Τέλος, από τις διετούς διάρκειας συλλογικές συμβάσεις που είχαν υπογραφεί το 2008 σε ορισμένες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας προέκυπτε μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών 6,2% το 2009, ενώ εκτιμάται ότι οι καταβαλλόμενες αποδοχές αυξήθηκαν (λόγω της "ωρίμανσης") περίπου κατά 7,5%.

Βάσει των ανωτέρω, οι μέσες πραγματικές (αποπληθωρισμένες) αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας αυξήθηκαν το 2009 κατά 3,3%, έναντι 1,9% το 2008. Αφού ληφθεί υπόψη η μείωση του αριθμού των απασχολούμενων μισθωτών κατά 1,6%, εκτιμάται ότι το συνολικό προ φορολογίας εισόδημα των μισθωτών αυξήθηκε κατά 1,7% σε πραγματικούς όρους. Χωρίς την εξέλιξη αυτή, θα ήταν πολύ μεγαλύτερη η μείωση της εγχώριας ζήτησης το 2009. Βεβαίως, η θετική αυτή επίδραση σε σημαντικό βαθμό αντισταθμίστηκε από την υποχώρηση της εμπιστοσύνης των νοικοκυριών.

Πάντως, παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας, συνεχίστηκε και το 2009 η υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας ως προς τις τιμές και το κόστος. Εκτιμάται ότι την εννιάετία 2001-2009 η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι των 28 κυριότερων εμπορικών εταίρων της Ελλάδος αυξήθηκε κατά 18,6%, αν υπολογιστεί βάσει των σχετικών τιμών καταναλωτή, ή κατά 26,6%, αν υπολογιστεί βάσει του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας (αναθεωρημένες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος). Ο ίδιος δείκτης αυξήθηκε έναντι των εταίρων της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ κατά 9,2% και 17,6% αντίστοιχα.

Το 2009 εκτιμάται ότι για τις περισσότερες επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στο χρηματοπιστωτικό τομέα τα κέρδη μειώθηκαν περισσότερο από ό,τι ο κύκλος εργασιών, με αποτέλεσμα να συνεχιστεί η μείωση των περιθωρίων κέρδους. Στην εξέλιξη αυτή οδήγησε η δυσμενής διαμόρφωση της ζήτησης στην εγχώρια και την εξωτερική αγορά. Η μείωση του κόστους των εισαγόμενων πρώτων υλών και η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας αντισταθμίσαν μόνο κατά ένα μέρος τη μείωση της κερδοφορίας που οφείλεται στην ασθενή ζήτηση. Ωστόσο, σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν δείγμα 221 επιχειρήσεων με μετοχές εισηγμένες στο ΧΑ, οι πωλήσεις μειώθηκαν κατά 18,6% το 2009, ενώ τα καθαρά κέρδη προ φόρων αυξήθηκαν κατά 10,0%. Εάν όμως δεν ληφθούν υπόψη τα δύο διωλιστήρια, που είχαν σημαντική αύξηση κερδών, υπολογίζεται ότι για τις υπόλοιπες εταιρίες τα καθαρά κέρδη μειώθηκαν κατά 13,1% και ο κύκλος εργασιών κατά 11,5%, με αποτέλεσμα το περιθώριο καθαρού κέρδους να υποχωρήσει ελαφρά στο 5,8% (από 5,9% το 2008, όταν είχε υποχωρήσει αισθητά).

Σύμφωνα με την Έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Το 2010, παρά την υποχώρηση της ζήτησης και τη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, σημειώθηκε προσωρινή έξαρση του πληθωρισμού, που οφειλόταν κυρίως στη μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας, αλλά και στην ταχεία άνοδο της τιμής του πετρελαίου. Ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) εμφάνισε έντονη επιτάχυνση από 2,3% τον Ιανουάριο του 2010 σε 5,7% το Σεπτέμβριο, φθάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο από τον Αύγουστο του 1997, ενώ στη συνέχεια υποχώρησε ελαφρά και το Δεκέμβριο διαμορφώθηκε στο 5,2%. Άνοδο σε υψηλό επίπεδο εμφάνισε και ο πυρήνας του πληθωρισμού (που δεν περιλαμβάνει τις τιμές της ενέργειας και των μηπεξεργασμένων τροφίμων), από 1,4% τον Ιανουάριο του 2010 στο 3,9% τον Αύγουστο, ενώ στη συνέχεια

υποχώρησε στο 3,0% το Δεκέμβριο. Για ολόκληρο το 2010, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ έφθασε το 4,7%, από 1,3% το 2009, ενώ το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού διαμορφώθηκε στο 3,0%, από 2,2% το 2009.

Στη διάρκεια του 2011 η επίπτωση της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στον ετήσιο ρυθμό ανόδου των τιμών εκτιμάται ότι σταδιακά θα εξασθενεί, ενώ έντονη αντιπληθωριστική επίδραση θα ασκούν η συνεχιζόμενη μείωση τόσο της ζήτησης όσο και του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, ιδίως στον επιχειρηματικό τομέα. Το ίδιο αποτέλεσμα αναμένεται να έχει και η ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών καθώς προχωρεί η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Έτσι, σύμφωνα με πρόσφατα αναθεωρημένες εκτιμήσεις, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΕνΔΤΚ εκτιμάται ότι, παρά τη συνεχιζόμενη άνοδο των τιμών του πετρελαίου, θα υποχωρήσει σημαντικά, αλλά θα διαμορφωθεί πάνω από 2,5% και ενδεχομένως θα πλησιάσει το 3Α%. Σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο, κάτω του 1,5%, προβλέπεται ότι θα υποχωρήσει το μέσο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού.

Υπενθυμίζεται ότι στη ζώνη του ευρώ ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός αυξήθηκε στο 1,6% το 2010 (από 0,3% το 2009), ενώ το 2011 προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 2,0-2,6% σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες της ΕΚΤ. Επομένως, η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του ευρώ, μετά την προσωρινή διεύρυνσή της το 2010, αναμένεται να συρρικνωθεί το 2011 κάτω από το μέσο όρο της περιόδου 2001-2009. Εξάλλου, ο πυρήνας του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ διαμορφώθηκε στο 1,0% κατά μέσο όρο το 2010, από 1,3% το 2009.

Η μεγάλη αύξηση της έμμεσης φορολογίας ήταν βασικός παράγοντας της έξαρσης του πληθωρισμού το 2010, αν και δεν μετακυλίστηκε πλήρως στις τιμές καταναλωτή, καθώς οι επιχειρήσεις απορρόφησαν μέρος αυτής περιορίζοντας τα περιθώρια κέρδους τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τη μείωση της ζήτησης. Υπολογίζεται πάντως ότι το ποσοστό μετακύλισης των αυξήσεων των συντελεστών του ΦΠΑ στις τιμές καταναλωτή αυξήθηκε σταδιακά, από 50% περίπου το Μάρτιο του 2010 σε 90% περίπου το Δεκέμβριο, ενώ σε μέση ετήσια βάση εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε γύρω στο 65% το 2010. Το ποσοστό αυτό θα ήταν ακόμη μικρότερο, σε συνθήκες υποχώρησης της ζήτησης εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, αν ο ανταγωνισμός λειτουργούσε ικανοποιητικά στην εγχώρια αγορά. Σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις, η μεγαλύτερη συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στον ετήσιο ρυθμό πληθωρισμού (βάσει του ΕνΔΤΚ) καταγράφηκε τον Αύγουστο του 2010 (4,6 εκατοστιαίες μονάδες επί συνολικού πληθωρισμού 5,6%). Για ολόκληρο το 2010, η μέση ετήσια συμβολή έφθασε τις 3,3 εκατοστιαίες μονάδες (επί ρυθμού πληθωρισμού 4,7%). Αν ληφθεί υπόψη και η συμβολή των αυξήσεων των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, η συνολική συμβολή διαμορφώθηκε στις 3,7 εκατοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο το 2010 (δηλαδή 78% του πληθωρισμού). Εξάλλου, στον πυρήνα του πληθωρισμού, η μέση ετήσια συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας έφθασε τις 2,0 εκατοστιαίες μονάδων (μέσο επίπεδο του πυρήνα: 3,0%), ενώ, αν συνυπολογιστούν και οι αυξήσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών, η συνολική μέση ετήσια συμβολή έφθασε τις 2,35 εκατοστιαίες μονάδες (ή 79% του πυρήνα). Εκτιμάται ότι το 2011 η συμβολή της αύξησης της έμμεσης φορολογίας στο μέσο ετήσιο πληθωρισμό θα μειωθεί δραστικά μετά το πρώτο δίμηνο και, σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς, θα περιοριστεί κατά μέσο ετήσιο όρο στο 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας, ενώ η συμβολή των αυξήσεων των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών θα περιοριστεί στο 0,3 της εκατοστιαίας μονάδας. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πυρήνας του πληθωρισμού διαμορφώθηκε μεν στο 3,0% το Δεκέμβριο του 2010, αλλά χωρίς την επίπτωση των αυξήσεων της έμμεσης φορολογίας θα ήταν μόλις 0,3%, ενώ τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο του 2011 εκτιμάται ότι ήταν αρνητικός (-0,2% και -0,8%

αντίστοιχα). Αυτό αντανακλά την αντιστροφή των πληθωριστικών πιέσεων που προέρχονταν από την πλευρά της ζήτησης και του κόστους εργασίας, ενώ στηρίζει την πρόβλεψη ότι ο πληθωρισμός με βάση τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή θα υποχωρήσει σταδιακά εφέτος, όπως προαναφέρθηκε. Μπορεί όμως να τεθεί το ερώτημα αν υπάρχει ενδεχόμενο “αποπληθωρισμού”, δηλαδή μιας όχι πρόσκαιρης υποχώρησης του γενικού επιπέδου των τιμών. Η απάντηση σ’ αυτό είναι αρνητική, λόγω των αναμενόμενων πληθωριστικών επιδράσεων σε πρώτη φάση από εξωγενείς παράγοντες, όπως η άνοδος των τιμών του πετρελαίου, άλλων πρώτων υλών και των τροφίμων στην παγκόσμια αγορά (που οφείλεται τόσο σε διαρθρωτικά όσο και κυκλικά αίτια) και η αυξητική τάση των τιμών σε χώρες από τις οποίες η Ελλάδα εισάγει μεταποιημένα προϊόντα, και σε δεύτερη φάση από τη σταδιακή ανάκαμψη της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητα.

Η άνοδος της τιμής του αργού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά, που σε μέσα ετήσια επίπεδα έφθασε το 36,1% σε όρους ευρώ το 2010, έναντι μείωσης κατά 32,3% το 2009 (πετρέλαιο τύπου Brent), αναμένεται ότι θα συνεχιστεί το 2011, και μάλιστα με υψηλότερο ρυθμό. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ, η μέση ετήσια τιμή σε δολάρια ΗΠΑ θα αυξηθεί κατά 35,6% εφέτος (μέσος όρος τριών τύπων αργού πετρελαίου), έναντι 27,9% το 2010. Παράλληλα, στην έξαρση του πληθωρισμού το 2010 συνέβαλε, αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό, και η ανάκαμψη των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων εκτός της ενέργειας, των οποίων η τάση παραμένει έντονα ανοδική και το 2011. Στην άνοδο των τιμών αυτών σε ευρώ συνετέλεσε και το ότι η μέση ετήσια ισοτιμία του ευρώ σταθμισμένη με βάση το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδος υποχώρησε κατά 2,8% το 2010. Αντίθετα, επιβραδυντικό ρόλο στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είχε το 2010 η υποχώρηση της ζήτησης, που αντανακλάται και στον περιορισμό των περιθωρίων κέρδους. Πράγματι, τα περιθώρια κέρδους μειώθηκαν, καθώς, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν τα ετήσια αποτελέσματα του 2010 για 193 εταιρίες με μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι οποίες δεν ανήκουν στο χρηματοπιστωτικό τομέα, τα μικτά κέρδη μειώθηκαν κατά 16,0% σε σύγκριση με το 2009, τα δε καθαρά κέρδη προ φόρων μειώθηκαν κατά 66,4%. Ταυτόχρονα, οι πωλήσεις εμφάνισαν αύξηση σε ονομαστικούς όρους κατά 6,3%, η οποία όμως προέρχεται αποκλειστικά από την αύξηση των πωλήσεων των δύο διυλιστηρίων (30% περίπου). Αν στο δείγμα δεν περιληφθούν τα δύο διυλιστήρια, οι υπόλοιπες 191 επιχειρήσεις εμφανίζουν μείωση πωλήσεων κατά 3,4%, ενώ τα κέρδη μειώθηκαν ακόμη περισσότερο (τα μικτά κέρδη κατά 20,0% και τα καθαρά κέρδη προ φόρων κατά 81,1%), με αποτέλεσμα το περιθώριο μικτού κέρδους να μειωθεί κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες περίπου.

Επιβραδυντικό ρόλο στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είχε και η εκτιμώμενη μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος το 2010 κατά 3,0% στο σύνολο της οικονομίας (μετά από αύξηση 5,4% το 2009) και κατά 1,8% στον επιχειρηματικό τομέα (2009:+3,4%). Για το σύνολο της οικονομίας, η εξέλιξη αυτή αντανακλά τη μείωση των ονομαστικών μέσων ακαθάριστων αποδοχών κατά 5,0%, έναντι αύξησής τους κατά 4,6% το 2009. Η μισθολογική δαπάνη ανά μισθωτό μειώθηκε κατά 4,5%, ενώ η παραγωγικότητα (ΑΕΠ ανά απασχολούμενο μισθωτό) μειώθηκε κατά 1,5%. Το 2011 η μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αναμένεται να συνεχιστεί, με ελαφρά χαμηλότερο ρυθμό (της τάξεως του 2%) στο σύνολο της οικονομίας και εντονότερα (κατά 2%% περίπου) στον επιχειρηματικό τομέα. Στο σύνολο της οικονομίας, οι ονομαστικές μέσες ακαθάριστες αποδοχές εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 2,7% το 2011, ή κατά 5-5%% σε πραγματικούς όρους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη ζώνη του ευρώ το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας μειώθηκε κατά 0,7% το 2010, ενώ το 2011 αναμένεται να αυξηθεί κατά 0,6%. Αυτό σημαίνει ότι το 2010 άρχισε η ανάκτηση των απωλειών ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, την εννεαετία

2001-2009 η διεθνής ανταγωνιστικότητα έναντι 28 εμπορικών εταίρων της χώρας είχε υποχωρήσει σωρευτικά κατά 19% βάσει των σχετικών τιμών καταναλωτή και κατά 28% περίπου βάσει του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Το 2010 όμως, η ανταγωνιστικότητα βάσει των σχετικών τιμών καταναλωτή βελτιώθηκε ελαφρά (κατά 0,5% - εξέλιξη που σημειώθηκε παρά τον υψηλό πληθωρισμό και οφείλεται αποκλειστικά στην υποχώρηση της σταθμισμένης ισοτιμίας του ευρώ), ενώ η ανταγωνιστικότητα βάσει του σχετικού κόστους εργασίας (συνυπολογίζοντας και τη μεταβολή της σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ όσον αφορά τους εμπορικούς εταίρους εκτός της ζώνης του ευρώ) εκτιμάται ότι βελτιώθηκε αισθητά, περίπου κατά 6% για το σύνολο της οικονομίας και κατά 5% περίπου για τον επιχειρηματικό τομέα.

Οι ανωτέρω εκτιμήσεις για το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος λαμβάνουν υπόψη: (α) τις ρυθμίσεις των νόμων 3833/2010 και 3845/2010 για το πάγωμα των βασικών αποδοχών και την περικοπή των επιδομάτων των υπαλλήλων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, (β) τις ανάλογες ρυθμίσεις του Ν. 3847/2010 για τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, (γ) την τριετούς διάρκειας Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας που υπογράφηκε στις 15.7.2010 και το άρθρο 51 του Ν. 3871/2010, (δ) τις ρυθμίσεις του άρθρου 74 του Ν. 3863/2010 και (ε) τις ρυθμίσεις του Ν. 3899/2010. Αυτά τα μέτρα υπολογίζεται ότι σε ονομαστικούς όρους οδήγησαν το 2010 σε μείωση των μέσων ακαθάριστων αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων κατά 9,5%, των μέσων συντάξεων των συνταξιούχων του Δημοσίου κατά 7,3% και των μέσων αποδοχών των απασχολουμένων στις επιχειρήσεις κοινής ωφελείας κατά 5,5%. Το 2010, η μείωση των ακαθάριστων (προ φορολογίας) αποδοχών σε πραγματικούς όρους ήταν της τάξεως του 13,5% για τους δημοσίους υπαλλήλους και έφθασε το 9,3% στο σύνολο της οικονομίας. Έτσι, υπολογίζεται ότι η αγοραστική δύναμη των αποδοχών υποχώρησε για τους δημοσίους υπαλλήλους σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο του 2003, ενώ στο σύνολο της οικονομίας υποχώρησε, κατά μέσο όρο, σε επίπεδο χαμηλότερο σε σχέση με το 2006. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι οι εκτιμήσεις για τη μεταβολή των αποδοχών στον ιδιωτικό τομέα το 2010 λαμβάνουν υπόψη ότι, ενώ οι μέσες ετήσιες συμβατικές αποδοχές αυξήθηκαν —αποκλειστικά λόγω της μεταφερόμενης επιβάρυνσης από το 2009— κατά 1,7% στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα και κατά 1,9% στις τράπεζες, οι πράγματι καταβαλλόμενες αποδοχές μειώθηκαν. Συγκεκριμένα, στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα, σύμφωνα με κατά προσέγγιση εκτιμήσεις, το 40-50% των μισθωτών αντιμετώπισαν περικοπές αποδοχών της τάξεως του 10%, ενώ η θεσμοθέτηση της πρόσληψης νέων με αποδοχές χαμηλότερες των κατωτάτων και η μείωση της αμοιβής των υπερωριών ενδεχομένως συνέβαλε σε μείωση του κατά κεφαλήν κόστους εργασίας της τάξεως του 0,5% - με τελικό αποτέλεσμα οι μέσες πράγματι καταβαλλόμενες αποδοχές να μειωθούν κατά 2,9%. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τα ετήσια αποτελέσματα χρήσεως των μεγαλύτερων εμπορικών τραπεζών και της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2010, οι δαπάνες προσωπικού μειώθηκαν κατά 4,6% και η μέση ετήσια απασχόληση κατά 2,9%, με συνέπεια η μισθολογική δαπάνη ανά υπάλληλο να μειωθεί κατά 1,8%.

4.6 ΕΤΟΣ 2011-2012

Η διαμόρφωση του ρυθμού του πληθωρισμού στη διάρκεια του 2011 επηρεάστηκε κατά κύριο λόγο από τις αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) υποχώρησε στο 3,1% το 2011, από 4,7% το 2010, ενώ το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού (που δεν περιλαμβάνει τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) διαμορφώθηκε στο 1,7%, από 3,0% το 2010. Η πτωτική τάση του πληθωρισμού συνεχίζεται. Έτσι, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ υποχώρησε από 2,2% το Δεκέμβριο του 2011 σε 1,4% το Μάρτιο του 2012. Παράλληλα, ο πυρήνας του πληθωρισμού, που είχε μειωθεί σε 1,1% το Δεκέμβριο του 2011

από 3,0% το Δεκέμβριο του 2010, υποχώρησε περαιτέρω σε 0,3% το Μάρτιο εφέτος. Χωρίς την επίδραση των αυξήσεων της έμμεσης φορολογίας, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ ήταν μόνο 1,1% κατά μέσο όρο το 2011 και μειώθηκε από 0,8% το Δεκέμβριο του 2011 σε 0,3% το Μάρτιο του τρέχοντος έτους. Αντίστοιχα, ο πυρήνας του πληθωρισμού χωρίς την επίδραση των εν λόγω αυξήσεων ήταν μόλις 0,2% κατά μέσο όρο το 2011 και από 0% το Δεκέμβριο του 2011 διαμορφώθηκε σε -0,7% εφέτος το Μάρτιο. Η διαφορά του πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος και της ζώνης του ευρώ περιορίστηκε σημαντικά το 2011 σε 0,4 της εκατοστιαίας μονάδας, από 3,1 εκατ. μονάδες το 2010 και 1,0 εκατ. μονάδα το 2009. Η διαφορά του πυρήνα του πληθωρισμού μηδενίστηκε το 2011, από 2,0 εκατ. μονάδες το 2010 και 0,9 της εκατ. μονάδας το 2009. Εξάλλου, το Μάρτιο του τρέχοντος έτους η διαφορά του πληθωρισμού ήταν αρνητική με -1,2 εκατ. μονάδα .

Η υποχώρηση του πληθωρισμού το 2011 αντανακλούσε τη σταδιακή εξασθένηση των επιδράσεων της έμμεσης φορολογίας, τη μεγαλύτερη από ό,τι το 2010 μείωση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα, τη μεγάλη υποχώρηση της καταναλωτικής ζήτησης και την κάπως μικρότερη από ό,τι το 2010 —αν και σημαντική— αύξηση των τιμών του αργού πετρελαίου (σε ευρώ) στην παγκόσμια αγορά (μέση αύξηση 31,3% το 2011, έναντι 36,1% το 2010).

Η επίδραση των παραγόντων αυτών εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί και το 2012, καθώς υπολογίζεται —λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πρόσφατα δεδομένα ότι ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ θα διαμορφωθεί γύρω στο 1,2%, ενώ ο πυρήνας του πληθωρισμού μάλλον θα είναι μηδενικός κατά μέσο όρο. Πράγματι, δεν αναμένονται αξιοσημείωτες μεταβολές της έμμεσης φορολογίας, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα εκτιμάται ότι θα μειωθεί περίπου με διπλάσιο ρυθμό από ό,τι το 2011 και η συρρίκνωση της καταναλωτικής ζήτησης θα συνεχιστεί. Εξάλλου, η τιμή του αργού πετρελαίου —με βάση τις πιο πρόσφατες προθεσμιακές τιμές— προβλέπεται να εμφανίσει αύξηση της τάξεως του 10% σε δολάρια ΗΠΑ (και του 15-16% σε ευρώ), η οποία πάντως συνεπάγεται μεγάλη επιβράδυνση σε σύγκριση με την προαναφερθείσα αύξηση του 2011. Αντίθετα, οι τιμές των άλλων πρώτων υλών και βασικών εμπορευμάτων αναμένεται να μειωθούν εφέτος, μετά από μεγάλες αυξήσεις το 2010 και το 2011.

Τέλος, το 2013, σύμφωνα με ορισμένες υποθέσεις, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ αναμένεται να υποχωρήσει περαιτέρω, ενδεχομένως και κάτω από το 0,5%, ενώ ο πυρήνας του πληθωρισμού θα είναι κατά μέσο όρο αρνητικός (περί το -0,3%).

Οι τρέχουσες τάσεις των τιμών καταναλωτή και οι γενικές προοπτικές έως τα τέλη του 2013 είναι δυνατόν να συνοψιστούν ως εξής:

- Η κύρια αντιπληθωριστική πίεση —η οποία αντανακλά τόσο την ασθενή ζήτηση όσο και το μειούμενο κόστος εργασίας— προέρχεται από τις τιμές των “βιομηχανικών αγαθών εκτός ενέργειας” (από την κατηγορία αυτή εξαιρούνται επίσης τα τρόφιμα), των οποίων ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής είναι αρνητικός από το Δεκέμβριο (Μάρτιος 2012: -1,0%) και εκτιμάται ότι θα κυμαίνεται μεταξύ -1% και -3Α% έως το τέλος του 2013.

- Οι τιμές των υπηρεσιών έχουν υποχωρήσει αισθητά (Μάρτιος 2012: 0,5%), λόγω της ασθενούς ζήτησης, της μείωσης του κόστους εργασίας και της πτώσης των ενοικίων. Έως τα τέλη του 2013 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής τους θα είναι κατά μέσο όρο σχεδόν μηδενικός.

- Αντίθετα, οι τιμές της ενέργειας εμφανίζουν διψήφιο θετικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής (Μάρτιος 2012: 12,7%), ο οποίος εκτιμάται ότι θα διατηρηθεί υψηλότερος του 10% έως τις

αρχές του 2013, ενώ στη συνέχεια θα επιβραδυνθεί και ενδεχομένως θα μεταστραφεί σε αρνητικό τους τελευταίους μήνες του επόμενου έτους.

- Πληθωριστική πίεση εξακολουθούν να ασκούν οι τιμές των επεξεργασμένων ειδών διατροφής, παρά τη σημαντική τους επιβράδυνση το τελευταίο δωδεκάμηνο (στο 2,0% το Μάρτιο του 2012, από 8,2% το Μάρτιο του 2011). Αν και ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής τους εκτιμάται ότι θα είναι σχετικά συγκρατημένος (μεταξύ 0,7% και 1,8% κατά την περίοδο έως το πρώτο δίμηνο του 2013), στη συνέχεια ενδέχεται να υπερβεί το 3%, αντανακλώντας με σημαντική χρονική υστέρηση τις μεγάλες αυξήσεις των τιμών των βασικών τροφίμων στην παγκόσμια αγορά το 2011. Υπενθυμίζεται ότι είναι σημαντική η συμμετοχή εισαγόμενων προϊόντων στην εγχώρια παραγωγή επεξεργασμένων ειδών διατροφής.

Το 2012 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανόδου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) επιβραδύνθηκε δραστικά στο 1,0%, από 3,1% το 2011 και 4,7% το 2010 (επίπεδα που αντανάκλουν τις μεγάλες αυξήσεις της έμμεσης φορολογίας), ενώ το Δεκέμβριο του 2012 ο ετήσιος ρυθμός υποχώρησε περαιτέρω στο 0,3%. Εξάλλου, το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού (που δεν περιλαμβάνει τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων τροφίμων) έγινε ελαφρά αρνητικό με -0,1% το 2012, ενώ ήταν θετικό το 2011 στο 1,7% και το 2010 στο 3,0%. Ήδη τον Αύγουστο ο πυρήνας είχε διαμορφωθεί στο 0%, ενώ το τελευταίο τετράμηνο του 2012 κυμάνθηκε μεταξύ -0,8% και -1,0% .

Το 2013 αρνητικός αναμένεται ότι θα καταστεί και ο μέσος πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ με -0,1%, ενώ σαφώς αρνητικό προβλέπεται να είναι και το μέσο ετήσιο επίπεδο του πυρήνα του πληθωρισμού με -1,0%.

Χωρίς την επίπτωση των αυξήσεων της έμμεσης φορολογίας, (α) το μέσο επίπεδο του πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ ήταν μόλις 0,1% το 2012 (έναντι 1,1% το 2011) και αναμένεται να καταστεί αρνητικό το 2013 με -0,6%, ενώ (β) το μέσο επίπεδο του πυρήνα ήταν αρνητικό στο -0,7% το 2012 ενώ το 2011 ήταν ελαφρά θετικό, δηλ. 0,2%.

Η διαφορά του πληθωρισμού μεταξύ της Ελλάδος με 1,0% και της ζώνης του ευρώ με 2,5% έγινε για πρώτη φορά αρνητική το 2012 με -1,5 εκατοστιαία μονάδα, αφού είχε προηγουμένως περιοριστεί σημαντικά το 2011 σε 0,4 της εκατοστιαίας μονάδας, από 3,1 εκατ. μονάδες το 2010 και 1,0 εκατ. μονάδα το 2009. Εφέτος, η αρνητική αυτή διαφορά αναμένεται να διευρυνθεί περαιτέρω και να υπερβεί τη 1,5 εκατ. μονάδα (καθώς ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ προβλέπεται να κυμανθεί μεταξύ 1,1% και 2,1%1). Ακόμη μεγαλύτερη (-1,9 εκατ. μονάδα) ήταν η αρνητική διαφορά του πυρήνα του πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος με -0,1% και ζώνης του ευρώ με 1,8%, η οποία είχε μηδενιστεί το 2011, ενώ ήταν θετική το 2010 με 2,0 εκατ. μονάδες και το 2009 με 0,9 της εκατ. μονάδας .

Η υποχώρηση του πληθωρισμού ήταν πολύ μεγαλύτερη το 2012 από ό,τι το 2011, καθώς:

- εξασθένησαν ταχύτερα οι επιδράσεις της έμμεσης φορολογίας οι οποίες επιβάρυναν το μέσο ετήσιο πληθωρισμό μόνο κατά 0,9 της εκατοστιαίας μονάδας, έναντι 2 εκατ. μονάδων το 2011,
- ήταν υπερτριπλάσιος σε ο ρυθμός μείωσης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα σε σύγκριση με το 2011,
- συνεχίστηκε με εντονότερο ρυθμό η υποχώρηση της καταναλωτικής ζήτησης,
- επιβραδύνθηκε αισθητά ο ρυθμός ανόδου (α) των τιμών του αργού πετρελαίου τύπου Brent (σε ευρώ) στην παγκόσμια αγορά σε 8,7% το 2012, από 31,3% το 2011 και 36,1% το 2010,

και (β) των τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία εκτός ενέργειας (δείκτης ΕΛΣΤΑΤ) από 1,5% το 2011 σε 0,6%.

Οι προβλέψεις για αρνητικό πληθωρισμό το 2013 λαμβάνουν υπόψη ότι οι επιδράσεις των αυξήσεων της έμμεσης φορολογίας θα είναι μικρότερες από ό,τι το 2012, καθώς και ότι θα συνεχιστούν η μείωση με υψηλό ρυθμό του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα και η αισθητή υποχώρηση της καταναλωτικής ζήτησης. Επίσης, η τιμή του αργού πετρελαίου σε δολάρια ΗΠΑ προβλέπεται να μειωθεί κατά 5,1%- 6,0% (ενδεχομένως ελαφρά λιγότερο σε ευρώ), μετά τις μεγάλες αυξήσεις των τελευταίων ετών. Οι τιμές των λοιπών πρώτων υλών και βασικών εμπορευμάτων (σε δολάρια ΗΠΑ) αναμένεται ότι θα συνεχίσουν να μειώνονται το 2013, ωστόσο αισθητά λιγότερο από ό,τι το 2012.

Οι παρούσες τάσεις των τιμών καταναλωτή και οι προοπτικές έως τα τέλη του 2013 συνοψίζονται ως εξής:

- Η ασθενής ζήτηση και η υποχώρηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αντανακλώνται κυρίως στο ρυθμό μεταβολής των τιμών των “βιομηχανικών αγαθών εκτός ενέργειας και επεξεργασμένων ειδών διατροφής, ο οποίος είναι ήδη αρνητικός ή κοντά στο μηδέν από τον Οκτώβριο του 2012 και αναμένεται να παραμείνει αρνητικός έως τα τέλη του τρέχοντος έτους. Αντανακλώνται επίσης στις τιμές των υπηρεσιών που περιλαμβάνουν και τα ενοίκια των κατοικιών, των οποίων η πτώση είναι σημαντική: ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής τους έγινε αρνητικός από το Σεπτέμβριο (Δεκέμβριος: -1,8%) και αναμένεται να παραμείνει και αυτός αρνητικός στη διάρκεια του 2013

- Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τιμών των επεξεργασμένων ειδών διατροφής επιβραδύνθηκε στη διάρκεια του 2012 και έγινε αρνητικός από το Σεπτέμβριο, ενώ αναμένεται ότι θα παραμείνει αρνητικός τους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους. τη συνέχεια όμως εκτιμάται ότι η πτώση των τιμών θα αντιστραφεί και αυτές θα αυξηθούν σταδιακά με ρυθμό που θα φθάσει το 3% περίπου. Οι τιμές των επεξεργασμένων ειδών διατροφής θα επηρεαστούν από το αυξανόμενο κόστος εισαγωγικό περιεχόμενο των αντίστοιχων προϊόντων, το οποίο αντανακλά με σημαντική χρονική υστέρηση τη μεγάλη αύξηση των τιμών των τροφίμων-βασικών εμπορευμάτων στην παγκόσμια αγορά κατά τις προηγούμενες περιόδους.

-Τέλος, ο ρυθμός ανόδου των τιμών της ενέργειας που περιλαμβάνονται στον ΕνΔΤΚ παρέμεινε διψήφιος στη διάρκεια του 2012 το Δεκέμβριος: 14,9%, αλλά αναμένεται ότι θα επιβραδυνθεί αισθητά στη διάρκεια του τρέχοντος έτους και πιθανώς θα υποχωρήσει σε χαμηλό επίπεδο το τελευταίο τρίμηνο του 2013, αντανακλώντας υποχώρηση της τιμής του αργού πετρελαίου και συγκρατημένη αύξηση των τιμολογίων του ηλεκτρικού ρεύματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συμπερασματικά οι αλλαγές των τιμών μέτρησης του πληθωρισμού είτε στη περίοδο της δραχμής είτε ακόμα και σε περίοδο του ευρώ δείχνουν τις επιπτώσεις που έφερε στις ζωές των ανθρώπων.

ΠΗΓΕΣ

<https://www.euretirio.com/plithorismos/>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/single-european-act>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nicehe-treaties/treaty-of-lisbon><https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>

<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-luxembourg>

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορια-της-οικονομικης-και-νομισματικης-ενωσης>

https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/1/οι-αρχικες-συνθηκες>

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1990, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1991

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1991, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1992

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1992, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1993

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1993, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1994

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1994, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1995

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1995, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1996

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1996, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1997

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1997, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1998

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1998, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1999

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1999, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2000

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2000, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2001

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2001, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2002

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2002, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2003

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2003, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2004

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2004, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2005

Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2005, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2006
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2006, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2007
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2007, Τράπεζα 124
της Ελλάδος, Αθήνα, 2008
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2009.
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2010.
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2010, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2011.
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2011, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 2012.